

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
katedra geografie

DIPLOMOVÁ PRÁCE

METODIKA VÝUKY VLASTIVĚDY ÚZEMÍ OBCE
A OKOLNÍ KRAJINY NA PŘÍKLADU ČESKÉHO
KRUMLOVA

Martina NOVÁKOVÁ

ANOTACE

<i>Název diplomové práce:</i>	Metodika výuky vlastivědy území obce a okolní krajiny na příkladu Českého Krumlova
<i>Klíčová slova:</i>	výuka vlastivědy, tvorba didaktických materiálů, místní region, město Český Krumlov a okolí
<i>Pracoviště:</i>	Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích Pedagogická fakulta, katedra geografie
<i>Autor:</i>	Martina Nováková
<i>Studijní obor:</i>	Učitelství pro I. stupeň základních škol + Základy speciální pedagogiky
<i>Vedoucí diplomové práce:</i>	Mgr. Karolína Mičková

Diplomová práce se zabývá problematikou výuky vlastivědy obce a okolní krajiny na příkladu Českého Krumlova na I. stupni základních škol. První částí diplomové práce je kompletní vlastivědná charakteristika řešeného území, kterým je území města Český Krumlov. Kapitola zahrnuje vymezení a polohu území, jeho fyzicko-geografickou a socio-geografickou charakteristiku, historický vývoj a vlastivědné zajímavosti včetně zajímavostí v okolí. Z odborných informací uvedených v textu první části práce vychází druhá část práce, kterou tvoří didaktické zpracování tématu pro všech pět tříd I. stupně základních škol, a to v souladu s Rámcovým vzdělávacím programem pro základní vzdělávání, konkrétně s tematickým okruhem Místo, kde žijeme (vzdělávací oblast Člověk a jeho svět). Učební texty (pro 3., 4. a 5. třídu) a navazující pracovní listy jsou doplněny metodickými poznámkami pro učitele. Diplomová práce obsahuje také běžné kapitoly odborné práce, tedy úvod, rozbor literatury, metodiku práce, závěr a seznam literatury.

REMARK

<i>Name of diploma thesis:</i>	Methodology of regional homeland study education: a case study of the Český Krumlov municipality and its surroundings
<i>Key words:</i>	homeland study education, creation of didactic materials, local region, the Český Krumlov municipality and its surroundings
<i>Department:</i>	University of South Bohemia in České Budějovice Pedagogical faculty, department of geography
<i>Author:</i>	Martina Nováková
<i>Course:</i>	Teaching for the primary school + Basics of special pedagogics
<i>Tutor of diploma thesis:</i>	Mgr. Karolína Mičková

This thesis deals with methodological problems of education of regional homeland study on a case study on municipality and the surroundings of Český Krumlov. In the first part of the thesis is detailed description of the studied area (the area of the municipality of Český Krumlov) – delimitation and location of the area, its physical and social geographical features, historical development and places of interest in Český Krumlov and in its surroundings. The other part of the thesis issues from the special information introduced in its first part and presents adaptation of the topic for children that attends primary school (from the first to the fifth class). This adaptation respects The Framework Education Programme for Basic Education, its thematic area The Place Where We Live from the educational area Humans and Their World. Educational texts (for third, fourth and fifth class) and worksheets completes the notes for teachers. This thesis includes common chapters such as the introduction, the analysis of used literature, and the methodology of this thesis, conclusion and list of used literature.

Poděkování

Děkuji slečně Mgr. Karolíně Mičkové za její odbornou pomoc a vedení při vypracování této diplomové práce.

Prohlášení

Prohlašuji, že svoji diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českém Krumlově dne 25. 4. 2008

.....
Martina Nováková

OBSAH

1. Úvod	7
2. Rozbor literatury	9
2.1. Literatura o fyzicko-geografických složkách řešeného území	9
2.2. Literatura o historii a socio-geografických složkách řešeného území	10
2.3. Literatura o vlastivědných zajímavostech řešeného území a jeho okolí	14
2.4. Kurikulární dokumenty, učebnice, metodické příručky, kartografický materiál, odborná literatura pro výuku vlastivědy	22
3. Metodika práce	31
4. Vlastivědná charakteristika řešeného území	33
4.1. Vymezení a poloha řešeného území	33
4.2. Fyzicko-geografická charakteristika řešeného území	34
4.3. Historický vývoj řešeného území	37
4.4. Sociálně-geografická charakteristika řešeného území	41
4.5. Vlastivědné zajímavosti a významné osobnosti řešeného území	45
4.5.1. Zajímavosti a památky ve městě Český Krumlov	45
4.5.2. Osobnosti spojené s městem Český Krumlov	55
4.5.3. Zajímavosti a památky v okolí řešeného území	56
5. Didaktické zpracování tématu Český Krumlov pro výuku vlastivědy na I. stupni základní školy	62
5.1. Učebnice a pracovní listy pro III. třídu ZŠ	62
5.2. Učebnice a pracovní listy pro IV. třídu ZŠ	79
5.3. Učebnice a pracovní listy pro V. třídu ZŠ	99
5.4. Metodická příručka k učebnicím a pracovním listům	118
6. Závěr	144
7. Seznam literatury	145

1. ÚVOD

Téma své diplomové práce - „Metodika výuky vlastivědy území obce a okolní krajiny na příkladu Českého Krumlova“ - jsem si zvolila především proto, že jsem se v Českém Krumlově narodila a celý život tu žiji. Zažila jsem ještě dobu starého, šedého, zchátralého Krumlova, jak vypadal asi do roku 1990. Už tenkrát však mělo město svůj historický a architektonický půvab, který se v plné míře objevil po roce 1990, kdy se začaly jednotlivé objekty ve městě opravovat. Opravy místy změnilo město až k nepoznání. Nechce se ani věřit některým fotografiím Krumlova z osmdesátých let. Na nově opravenou, barevnou věž jsem si skoro nemohla zvyknout, jaká to byla změna. Byla a jsem na Krumlov pyšná.

Bohužel jeho celosvětová sláva, kterou přineslo zapsání města do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO, znamená pro nás, občany města, i nevýhodu - město, zejména jeho historické jádro, je skutečně přeplněné turisty. Zajímavé je, že děti z 6. třídy jedné z českokrumlovských základních škol uváděly turisty jako jeden ze záporů života ve městě oproti venkovu. Český Krumlov žije trochu jiným životem než ostatní, podobně rozsáhlá města.

V současné době pro děti neexistuje žádný jim přizpůsobený materiál, který by je s městem, ve kterém žijí, adekvátní formou seznamoval. Většina materiálů je určena turistům. Možná snad knihy pohádek a pověstí od Heleny Braunové jsou zajímavé i pro děti, ale publikace, která by děti seznámila přiměřeným, zajímavým a přitažlivým způsobem se základními fakty o Českém Krumlově, chybí. Nyní jsou však dostupné velice podrobné informace o jednotlivých objektech ve městě, o přírodních i jiných zajímavostech města. Ve městě byly prováděny rozsáhlé archeologické výzkumy, při nichž byly objeveny další dosud skryté zajímavosti města, vyšlo mnoho odborné literatury i moderních průvodců po městě. Je proto nutné pokusit se dětem vybrat z mnoha různých informací to nejdůležitější a nejzajímavější.

Cílem mé diplomové práce je proto vytvořit komplexní vlastivědnou charakteristiku Českého Krumlova a zpracovat tyto informace do podoby vybraných didaktických prostředků (učebních textů, pracovních listů a metodické příručky pro učitele), sloužících pro výuku vlastivědy na I. stupni základní školy. Tyto materiály by přitom měly respektovat požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Nynější učebnice vlastivědy používané ve vyučování se samozřejmě

nemohou podrobněji zabývat každým městem v České republice. Pro učitele je pak sestavení úzce tématicky profilovaného učebního materiálu velmi časově a odborně náročné. Ovšem podle slov paní knihovnice z dětského oddělení městské knihovny by se o to přesto měl někdo pokusit, mohl by tak zaplnit prázdné místo v dětském knihovním fondu. Nemusela by pak dětem v knihovně říkat, že o Krumlově pro ně nic moc nemá, leda snad nějakého turistického průvodce. Proto doufám, že moje diplomová práce bude v tomto směru opravdu přínosná a prakticky využitelná ve vyučování, případně i během volnočasových aktivit dětí.

2. ROZBOR LITERATURY

2.1. Literatura o fyzicko-geografických složkách řešeného území

Informace o fyzicko-geografických podmínkách řešeného území jsem čerpala hlavně z knih zabývajících se jednotlivými fyzicko-geografickými složkami krajiny celé České republiky a dále z publikací zaměřených na jihočeský region, případně pouze na Českokrumlovsko, i když takové literatury není mnoho. Na základě studia informací v publikacích, jejichž stručný rozbor zde předkládám, jsem zpracovala kapitulu 4.2. této diplomové práce.

O geologii a geomorfologii pojednává monografie *Hory a nížiny* autorského kolektivu pod vedením J. Demka (Demek (ed.) a kol., 1987), která se věnuje geomorfologické klasifikaci a charakteristice vymezených jednotek reliéfu v naší republice a patří k základním dílům v této problematice. Geologickou stavbou, geomorfologickým členěním a tvary reliéfu jižních Čech se zabývá několik publikací, jejichž autorem či spoluautorem, nebo členem autorského kolektivu byl S. Chábera: *Přehled geologické stavby a nerostného bohatství jižních Čech* (Chábera, 1978), *Fyzický zeměpis jižních Čech: přehled geologie, geomorfologie, horopisu a vodopisu* (Chábera, 1998), dvě knihy z edice Jihočeská vlastivěda - *Geologické zajímavosti jižních Čech* (Chábera, 1982) a *Neživá příroda* (Chábera a kol., 1985). Klimatickými charakteristikami oblastí Česka se zabývá publikace E. Quitta *Klimatické oblasti Československa* (Quitt, 1971), hydrogeografickou klasifikací a popisem důležitých tekoucích i stojatých vod se zabývá kniha autorského kolektivu pod vedením V. Vlčka *Vodní toky a nádrže* (Vlček (ed.) a kol., 1984), monografie *Biogeografické členění České republiky* autorského kolektivu pod vedením M. Culka (Culek (ed.), 1996) se věnuje biogeografii, vyčleňuje a charakterizuje biogeografické jednotky republiky. Ochranou přírody a krajiny řešeného území se zabývá kniha *Chráněná území okresu Český Krumlov* (Kučera, 1973), která popisuje zásady ochrany přírody, charakterizuje chráněná území obecně, popisuje přírodní poměry okresu Český Krumlov a jeho jednotlivá chráněná území. Specializuje se na botaniku a lesnictví, obsahuje méně informací ze zoologie. Ochranou přírody a krajiny v celé jihočeské oblasti se zabývá publikace *Jižní Čechy, životní prostředí a jeho ochrana* (Jáchym, Skuhřavý a kol., 1982), kde jsou nejprve popsány přírodní složky celých jižních Čech a dále formy ochrany přírody a zdejší jednotlivé přírodní fenomény. Publikace *Národní přírodní*

rezervace Vyšenské kopce (Kolektiv, 1997a) popisuje docela podrobně geografické, geomorfologické, geologické, pedologické, hydrologické, klimatické, fyto geografické a vegetační poměry Vyšenských kopců, dále se zabývá významnými společenstvy a vlivem lidské činnosti na území. Představuje přírodní bohatství této lokality a zároveň se snaží upozornit na nutnost její ochrany. V úvodu knihy *Houby Českokrumlovska* (Beran, 1996) jsou nastíněny přírodní poměry Českokrumlovska, stav a perspektiva životního prostředí. Dále kniha představuje výsledky dlouhodobého mykologického průzkumu a popisuje hojné, charakteristické a vzácné houby Českokrumlovska. Ochranou životního prostředí se zabývá také rozsáhlá publikace *Chráněná území ČR VIII – Českobudějovicko* (Albrecht a kol., 2003), v níž je rozsáhlý popis fyzicko-geografických charakteristik doplněný o mnoho map. Hlavní část knihy se věnuje popisu jednotlivých chráněných území, velkoplošných i maloplošných. Popsány jsou i jednotlivé okresy Jihočeského kraje, je zde zařazena stručná geografická charakteristika celého kraje. Část o okrese Český Krumlov obsahuje souhrnnou charakteristiku přírodních poměrů okrese, popisuje zvláště chráněná území, přírodní parky a památné stromy.

2.2. Literatura o historii a socio-geografických složkách řešeného území

O historickém vývoji řešeného území existuje poměrně dostatečné množství literatury, z níž je možné získat i velmi podrobné informace. Jedná se převážně o publikace zaměřené přímo na město Český Krumlov a dále na knihy o okrese český Krumlov, resp. o Českokrumlovsku, případně o celých jižních Čechách. Na základě studia informací v publikacích, jejichž stručný rozbor předkládám v této subkapitole, jsem zpracovala části 4.3. a 4.4. této diplomové práce.

Knihou *Český Krumlov* (Čapek, 1910) je vůbec nejstarší knihou o řešeném území, kterou jsem měla možnost prostudovat. V podtitulu se píše, že se jedná o studii kulturně historickou a slovozpytnou. V knize je popsána historie Českého Krumlova, podrobně je vylíčen například původ názvu města a dále je v knize dnes už historický popis města. Nejlépe se mi pracovalo s knihou *Český Krumlov* (Dvořák, 1948), která podrobně popisuje dějiny města v jednotlivých historických obdobích, za panování jednotlivých majitelů hradu a zámku. Kromě toho obsahuje také popisy pamětihodných objektů ve městě. Nevýhodami docela čtivě napsané knihy je samozřejmě její zastaralost a také určitá nepřehlednost. Kniha obsahuje zajímavé černobílé fotografie dnes už bývalého stavu města.

Problematická byla práce s literaturou staršího data vydání, kterou bych označila jako agitační a poplatnou své době vzniku. Pro dnešní použití je nutné informace pečlivě vybírat a porovnávat s modernější literaturou. Knížka *Českokrumlovsko a Kaplicko v letech 1938-1941* (Záloha, 1965) popisuje velmi podrobně příchod okupantů a roky 1939, 1940 a 1941. Knížka *Českokrumlovsko 1918-1968* (Kolektiv, 1968) byla vydána k 50. výročí vzniku republiky. Jedná se o sborník vzpomínek a článků o roce 1938, o životě v době okupace, o poválečných letech, o únoru 1948, o budování JZD, budování Lipna aj. Útlá publikace *Český Krumlov 1309-1969* (Zwiefelhofer, 1969) představuje pečetě a znaky nejstarších Vítkovů a pánů z Krumlova, pánů z Rožmberka, Eggenberků, a Schwarzenberků. Byla vydána u příležitosti druhých Slavností pětileté růže v roce 1969. Publikace *Český Krumlov 1964-1971* (Kolektiv, 1971) byla vydána u příležitosti voleb do zastupitelských sborů, líčí rozvoj města a obhajuje vládu KSČ. Popisuje asanaci historické části města, bytovou výstavbu, domovní správu, stav školství, kulturní osvětovou činnost a akce zvelebení města. Ve výhledu do budoucnosti na konci publikace líčí další plány, slibuje další změny a zlepšení. Knížka *Českokrumlovsko* (Záloha, 1972a) popisuje dějiny Českokrumlovska od druhé poloviny 11. století, zvláště se zaměřuje na dějiny 19. a 20. století. Sleduje především vývoj levicového hnutí až do roku 1921, do založení KSČ v Českém Krumlově. V knížce jsou dále popisy obcí Holubov, Brloh, Černá v Pošumaví, Český Krumlov, Horní Planá, Velešín, Větrní a Vyšší Brod. Tuto knížku vydalo Okresní kulturní středisko v Českém Krumlově jako neprodejnou, pro vnitřní potřebu a především jako informaci pro účastníky soutěže „Kdo to ví – odpoví“. Publikace *Českokrumlovsko a Kaplicko* (Prudil, 1974) byla vydána jako sborník poznatků z II. světové války, ke 30. výročí konce II. světové války. Obsahuje všeobecný přehled událostí, zprávu o transportech a válečných zajatcích na Českokrumlovsku. Na publikaci *Český Krumlov 1964-1971* (Kolektiv, 1971) navazuje publikace *Český Krumlov v letech 1971-1976* (Čtvrtník, 1976), která byla vydána pro následující volby v roce 1976. Její obsah je podobný jako u knihy *Český Krumlov 1964-1971* (Kolektiv, 1971), liší se jen grafickou úpravou, která připomíná ještě více reklamní leták. *Stručné dějiny Českokrumlovska* (Záloha, 1983) popisují dějiny Českého Krumlova od prvního osídlení, dále se zaměřují především na husitské revoluční hnutí, na dělnické hnutí a vznik KSČ v Českém Krumlově. Z knihy je použitelná především část o nejstarších dějinách. Knížka *Českokrumlovsko 1918-1988* (Kolektiv, 1988) byla vydána k 70. výročí vzniku republiky a je podobná výše popsané

knížce *Českokrumlovsko 1918-1968* (Kolektiv, 1968). Poslední knížka *Český Krumlov 1945-1985* (Kolektiv, 1984) líčí rok 1945 v Českém Krumlově, volby v roce 1946, rok 1948 a následující léta vždy po pěti letech, po jednotlivých volebních obdobích.

V současné době se dějinami řešeného území zabývají především historikové Anna Kubíková, která se specializuje na dějiny Českého Krumlova, Českokrumlovska a rod Rožmberků, Jiří Zálaha, který je autorem několika průvodců po Českém Krumlově a okolí (viz následující subkapitola 2.4), a Václav Bůžek, který se specializuje na období pozdního středověku a novověku. Kniha *Českokrumlovsko 1400-1460* (Kubíková, 1997) popisuje město Český Krumlov a městečka na Českokrumlovsku v 15. století, zvláště popisuje církevní instituce v Českém Krumlově v první polovině 15. století a dále se zabývá osobnostmi Jindřicha III. a Oldřicha II. z Rožmberka. Kniha *Českokrumlovsko 1620-1850* (Kubíková, 2003) popisuje českokrumlovský zámek v 17. a 18. století, život českokrumlovských občanů, život Eggenberků a města a městečka na Českokrumlovsku v letech 1620-1850. Navíc obsahuje dějiny Českokrumlovska v datech od roku 1250 do roku 1989. Kniha *Českokrumlovsko 1850-1990* (Kubíková, 2000) popisuje stav měst a městeček na Českokrumlovsku po roce 1850, zabývá se židovskou náboženskou obcí v Českém Krumlově a Rožmberku nad Vltavou na přelomu 19. a 20. století, dějinami osídlení českokrumlovského předměstí Špičák a dále líčí Českokrumlovsko ve válečných letech 1914-1918. A. Kubíková napsala o dvou členech rodu Rožmberků samostatné knihy *Vilém z Rožmberka* (Kubíková, 1992) a *Oldřich II. z Rožmberka* (Kubíková, 2004). V obou popisuje dětství, vládu a dědice těchto dvou krumlovských pánů. Další kniha *Rožmberské kroniky* (Kubíková, 2005) je vlastně zkrácenou Rožmberskou trilogií, v podtitulu knihy je psáno, že se jedná o krátký a sumovní výtah od Václava Březana. Spolu s J. Zálahou popsala A. Kubíková v publikaci *Chvalšinský rodák ing. Josef Rosenauer 1735-1804* (Kubíková, Zálaha, 2002) život stavitele Schwarzenberského plavebního kanálu Josefa Rosenauera. Kniha vznikla pro potřeby nově vzniklého muzea Josefa Rosenauera ve Chvalšínách na Českokrumlovsku. Kniha *Baroko v Českém Krumlově* (Bůžek, 1995) přináší informace o zámku v Českém Krumlově v době baroka a o jeho majitelích. Kniha *Českokrumlovsko v proměnách staletí 1250-1850* (Bůžek, 1999) se skládá ze tří článků: „Nejstarší písemné zprávy o Rožmberku a Českém Krumlově“, „Mezi Prahou, Českým Krumlovem a Jindřichovým Hradcem“ a „Obrazy v českokrumlovských měšťanských domácnostech barokní doby“.

Další dějepisné knihy o řešeném území vznikly vždy ke stejnojmenným výstavám a skládají se z odborných článků autorů - historiků. Knihy popisují Český Krumlov a okolí od počátku 14. století až do konce 20. století. **Českokrumlovsko v době prvních Lucemburků 1310-1380** (Kolektiv, 1996) obsahuje články „Petr I. z Rožmberka a jeho synové“, „Město Český Krumlov v nejstarších dochovaných písemných dokumentech“, „Města a městečka na Českokrumlovsku v době prvních Lucemburků“, „Kostel sv. Víta v první polovině 14. století“, „Počátky minoritského a klariského kláštera v Českém Krumlově“ a další. **Českokrumlovsko v době jagellonské 1470-1526** (Kolektiv, 1998) popisuje stav města Český Krumlov a měst a městeček v okolí v této době, zvláště se zabývá šlechtou, cechy a bratrstvy a dále osobností Jana II. z Rožmberka.

Pro informace o historii řešeného území a jeho širšího okolí, hlavně o souvislostech s dějinným vývojem jižních Čech a celého státu, jsem používala publikaci **Pravěk jižních Čech** (Dubský, 1949), která se velice podrobně zabývá vývojem celých jižních Čech i dílčími oblastmi tohoto regionu od doby kamenné, přes dobu bronzovou, kulturu knovízskou, halštatskou, laténskou, stradonickou a dobu římsko-provinciální až do doby slovanského osídlení jižních Čech. Dále jsem využila publikaci **Jižní Čechy 1945-1970** (Kolektiv, 1970), která obsahuje oblastní charakteristiku Jihočeského kraje, představuje výsledky v jeho budování v letech 1945-1970 v oblasti zemědělství, průmyslu, lesního hospodářství, dopravy, školství, kultury, zdravotnictví atd. V edici Jihočeská vlastivěda vyšly kromě dílů citovaných v kapitole 2.1. shora také další svazky, které se věnují jižním Čechám, jejich historii, kultuře a společnosti. Kniha **Literatura – Divadlo** (Cífková a kol., 1984) podrobně zobrazuje historii jihočeské literatury a jihočeského divadla, představuje básníky, spisovatele a dramatiky, kteří se v kraji narodili, i ty, které pobyt v Jihočeském kraji k dílu inspiroval. Kniha **Jazyk** (Cuřín a kol., 1984) popisuje tradiční nářečí na jihu Čech i jejich územní rozložení. V knize **Hudba** (Padrta a kol., 1989) je popsán vývoj hudební kultury v Jihočeském kraji od nejstarších dochovaných zpráv až po současnost. Publikace **Archeologické toulky po jižních Čechách: sto archeologických příběhů** (Fröhlich, 1990) popisuje nejvýznamnější archeologická naleziště jižních Čech a snaží se rekonstruovat jejich historii na základě příběhů. Kniha **Hrady, zámky a tvrze království českého, díl třetí – Budějovsko** (Sedláček, 1995) je reedicí původního vydání z roku 1884. Hned na začátku třetího dílu jsou popsány jednotlivé části krumlovského hradu, dále je zařazen i plán hradu s vysvětlivkami, korespondence krumlovských pánů

a rodokmen Vítkovců. Historie krumlovského hradu je v knize popsána velice podrobně, autor se také soustředí na osobnosti jednotlivých krumlovských pánů a s nimi spjaté události. Publikace *Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách, díl II.* (Pešta, 2004) mapuje zdejší lidovou architekturu a venkovské osídlení. Ke každému zmíněnému sídlu je uvedena historie, správní příslušnost, poloha, kulturní památky a vše je doplněno fotografiemi.

2.3. Literatura o vlastivědných zajímavostech řešeného území a jeho okolí

Turističtí průvodci po městě Český Krumlov

Český Krumlov je turisticky velmi atraktivní město, proto o něm vyšlo mnoho průvodců. Nejstarším průvodcem, který jsem prostudovala, byl *Český Krumlov* (Šamánková, 1961). Kniha docela podrobně popisuje historii města a obsahuje také články jiných autorů, např. od Jana Huleše „O okresním vlastivědném muzeu v Českém Krumlově“, od Jiřího Zálöhy „O hudební tradici na českokrumlovském zámku“ a další. Text je doplněn o dnes už historické černobílé fotografie. Průvodce *Český Krumlov* (Erhart, 1966) obsahuje základní informace o městě, a to také v němčině, angličtině a ruštině. Popis doplňují velké černobílé fotografie se stručnými informacemi, o jaké místo se jedná. Průvodce *Český Krumlov* (Záloha, 1972b) popisuje hlavní památky města spíše formou vyprávění. Objasňuje začátky města, vznik městského znaku a souvislost s pětulistou růží. Popisuje státní hrad a zámek, zvláště Maškarní sál a Eggenberský slavnostní vůz, zámeckou zahradu a Kostel svatého Víta. Je také doplněn černobílými fotografiemi. *Průvodce městskou památkovou rezervací Českého Krumlova* (Navrátil, 1973) popisuje celkem 39 abecedně seřazených pamětihodností ve městě, přičemž text u některých z nich je doplněn o nákres. Útlý průvodce *Český Krumlov* (Záloha, 1978) s mnoha černobílými fotografiemi popisuje velice stručně dějiny města a dále jednotlivé pamětihodnosti, zejména hrad a zámek Český Krumlov. V první polovině průvodce *Český Krumlov* (Müller, 1996) jsou informace především o hradu a zámku, v druhé polovině knihy jsou velké barevné fotografie Českého Krumlova. Přehledný a aktuální průvodce *Český Krumlov* (Záloha, 2000) s mnoha barevnými fotografiemi popisuje stručně dějiny města a dále provádí oběma částmi historického jádra Českého Krumlova, Starým městem a Latránem. Největší část průvodce je věnována Státnímu hradu a zámku v Českém Krumlově, docela podrobně jsou popsány jednotlivé objekty areálu a obě prohlídkové trasy. Trochu podobný

průvodce *Český Krumlov, kouzelné město uprostřed Evropy : průvodce městem a zámekem* (Pavelec, 2001) popisuje velice stručně dějiny města a dále jednotlivé pamětihodnosti v rámci města, zve na tradiční „Slavnosti pětিলisté růže“ a dává také tipy na výlety do okolí. Obsahuje mnoho fotografií města, přehledně uspořádaných u popisů jednotlivých památek. Další podobný průvodce *Český Krumlov: historická část města, hrad a zámek* (Flašková, 2002) přehledně popisuje historii města a jeho památky. Postupuje směrem od Budějovické brány přes Latrán až ke Starému městu, věnuje se jednotlivým zajímavým domům, podrobně Kostelu svatého Víta a jednotlivým částem hradu a zámku. Nakonec uvádí ještě historii Českého Krumlova přehledně v letopočtech, významné osobnosti, plán hradu a zámku a plán historického jádra města.

Našla jsem také tři průvodce, které se zabývají pouze jediným pamětihodným objektem ve městě. Průvodce *Státní zámek Český Krumlov* (Záloha, 1982) popisuje jednotlivé části Státního hradu a zámku Český Krumlov jakoby očima návštěvníka, který tudy prochází. Při popisu jednotlivých objektů uvádí historické souvislosti vzniku jednotlivých částí hradu a místy líčí i dějiny majitelů hradu a zámku. Kniha je mírně zastaralá, popisované prohlídkové trasy jsou dnes pozměněny. Text je doplněn o fotografie zejména vnitřních prostor hradu a zámku. Správce zámku Český Krumlov Pavel Slavko napsal krátkou publikaci *Zámecké divadlo v Českém Krumlově* (Slavko, 1999), v níž popisuje barokní zámecké divadlo, jeho historii a bohatý dochovaný divadelní fond. Publikace *Kostel sv. Víta v Českém Krumlově* (Pavelec, 1999) popisuje historii kostela, jeho stavební vývoj, současný stav a jednotlivé zajímavé části a architektonické prvky. Publikace *Český Krumlov* (Codl, 1996) se zabývá bývalými městskými branami. Každá brána je v publikaci popsána a na volně vložených listech jsou jednotlivé brány vyobrazeny ve své nejpravděpodobnější podobě. Autor vycházel při rekonstrukci podob jednotlivých bran ze studia historických pramenů.

Turističtí průvodci po Českokrumlovsku

Stejně jako o samotném městě Český Krumlov existuje docela dost průvodců o Českokrumlovsku. Nejstarším průvodcem, který jsem našla, byl *Český Krumlov a okolí* (Kolektiv, 1946), v němž jsou popsány dějiny a památky Českého Krumlova a okolí. Další, docela podrobný průvodce *Českokrumlovsko* (Děták a kol., 1959) obsahuje ve všeobecné části knihy popis geologického vývoje a stavby, horopis a vodopis od S. Chábery, podnebí od F. Nekováře, rostlinstvo a živočišstvo od J. Gazdy

a přehled dějinného vývoje od F. Navrátila. V turistické části knihy jsou popsány turistické cesty po okolí Českého Krumlova, na konci knihy jsou zařazeny dnes už neaktuální informace o autobusové a železniční dopravě a ubytování. Krátký průvodce *Český Krumlov a blízké okolí* (Jelínek, 2001) charakterizuje region Český Krumlov, stručně popisuje historii města a vybrané pamětihodnosti, především Státní hrad a zámek Český Krumlov, církevní stavby, vlastivědné muzeum, Egon Schiele Art Centrum a grafitový důl. Nakonec navrhuje čtyři trasy do okolí – severní trasu na Klet, do Zlaté Koruny, na Dívčí Kámen, do Českých Budějovic a Holašovic, východní trasu do Říмова a Velešína, jižní trasu do Rožmberka nad Vltavou a Vyššího Brodu, jihozápadní trasu k Lipenské přehradě a na Svatý Tomáš a západní trasu do Kájova a Horní Plané. Kniha *Výlety za zajímavostmi Českokrumlovsko* (Podhola, 2003) přehledně mapuje 85 pozoruhodných míst v okolí Českého Krumlova, která podle autora dosud stála neprávem ve stínu města Český Krumlov, o němž se v knize nepíše. Knížka je doplněna o 108 historických fotografií a pohlednic. Popis každého místa obsahuje informace o jeho poloze, vzniku a historii, správním uspořádání a obyvatelstvu. Průvodce *Českokrumlovsko a Novohradské hory* (Hloušek a kol. 2004) přináší základní charakteristiku oblasti, popis přírodních poměrů, vývoje osídlení a ochrany přírody. Popisuje také historii a památky města Český Krumlov a dále abecedně seřazené obce. Nakonec popisuje také nejbližší obce za hranicemi Rakouska. Průvodce *Českokrumlovsko* (David, 2006) obsahuje vymezení a charakteristiku oblasti, navrhuje turistické trasy po Českém Krumlově a do jeho okolí. Popis každé trasy zahrnuje nejrozsáhlejší informace o určitém místě, o jeho zajímavostech, dále praktické informace pro turisty o možnostech ubytování, dopravy, o informačních centrech a o kulturních akcích.

Jiné publikace se nezabývají celým Českokrumlovskem, ale vždy určitou zdejší turisticky atraktivní lokalitou. Kniha *Krajem Lipna* (Záloha, 1980) popisuje budování Lipenské přehrady, Chráněnou krajinnou oblast Šumava, Plešné jezero a lesy kolem Lipna. V zadní části knihy je rozsáhlá příloha černobílých fotografií. Kniha byla vydána ke 20. výročí vzniku Lipenské přehrady. Publikace *Chvalšiny* (Záloha, 1998b) popisuje dějiny této obce, její znak, Kostel sv. Máří Magdaleny, archeologické nálezy a části obce. Obsahuje i informace v angličtině a němčině a také mnoho velkých barevných fotografií. Útlá knížka *Vyšší Brod a okolí* (Schusser, 2002) s mnoha velkými fotografiemi popisuje historii města Vyšší Brod, historii a objekty areálu tamního cisterciáckého kláštera, další pamětihodnosti na vyšebrodském náměstí a nakonec

zajímavosti v okolí města včetně Čertovy stěny. Obsahuje základní informace v němčině, angličtině a francouzštině. Útlá knížka *Kapličky na Vyšebrodsku* (Michel, 2001) popisuje kromě drobných sakrálních staveb, křížových cest a kapliček na Českokrumlovsku a Vyšebrodsku také farnost Rožmberk nad Vltavou, především pak farní kostel sv. Mikuláše.

Turističtí průvodci po jižních Čechách

Také o celých jižních Čechách vyšlo mnoho různých průvodců, v nichž jsou samozřejmě zmínky o Českém Krumlově a okolí (o řešeném území). Velká část z průvodců, které jsem našla, pochází z nedávné doby a přináší proto aktuální informace. Většina z novějších průvodců má podobnou strukturu a obsah (viz dále), ale jsou k dispozici i odlišné starší materiály, které jsem taktéž měla k dispozici. Kniha *Šumava od A do Z* (Záloha, 1972c) je sestavena jako abecední seznam míst a pojmů dotýkajících se Šumavy, a to nejen z oboru geografie. Je zde popis historie osídlení a popis jednotlivých zajímavých míst. Informace o možnostech turistiky, poskytovaných službách, turistických stezkách atd. jsou již zastaralé, ovšem mohou sloužit pro srovnání se současným stavem. Průvodce *Jižní Čechy* (Děták, 1974) představuje stručně celé jižní Čechy, které rozděluje na 33 výletních oblastí. V popisu každé oblasti jsou uvedena místa, která stojí za pozornost, každý popis oblasti je doplněn mapkou. Další části průvodce přináší v abecedním uspořádání informace o jednotlivých zajímavých místech jižních Čech, nakonec jsou zařazeny dnes už neaktuální informace o službách pro turisty. Průvodce *Jižní Čechy* (Kuthan, 1982) obsahuje stručnou charakteristiku kraje dle jednotlivých geografických složek, dále oblast rozděluje do tří oddílů „Podél Vltavy“, „Na východ od Vltavy“ a „Jihozápadní Čechy“. V každém oddíle popisuje krajinu, historii a umělecké památky jednotlivých míst vymezeného regionu. Průvodce *Jižní Čechy* (Kolektiv, 1986) ve všeobecné části seznamuje s přírodními poměry, historickým vývojem a památkami jižních Čech, turistická část popisuje 165 značených turistických cest, obsahuje i základní informace o historii turistiky v oblasti a místopisný seznam v abecedním pořádku, který představuje turisticky zajímavé lokality. Knižka *Jižní Čechy* (Horák, 1996) byla napsána jako průvodce pro horská a trekkingová kola. Obsahuje praktické informace pro cyklisty a navrhuje 25 vyjížděk po jižních Čechách. Třináctá vyjížděka přivádí výletníky do Českého Krumlova a okolí. Průvodce *Jižní Čechy I.* (Ďoubalík, 1999) je také určen pro cyklisty. Oblast rozděluje do deseti okruhů, každý je doplněn mapou.

Krumlovský okruh obsahuje základní informace o Českém Krumlově a Rožmberku nad Vltavou. Průvodce *Jižní Čechy* (Podhorský, 1999) nabízí popis padesáti vybraných turistických tras. Ke každé trase je zařazena mapa. Na začátku průvodce jsou pokyny pro turisty zejména týkající se bezpečnosti a stručná charakteristika jižních Čech. Z turistických tras se řešeného území týkají trasy Český Krumlov a okolí, Vítkův kámen, Rožmberk, Dívčí Kámen a Zlatá Koruna a trasa Čertova stěna a Luč. Průvodce *Jižní Čechy* (Soukup, David, 2002) představuje jižní Čechy geologicky, horopisně, vodopisně, popisuje flóru a faunu, ochranu přírody, historii a památky a dále navrhuje trasy pro výlety, popisuje jednotlivá místa, seřazená od A do Z, obsahuje poměrně aktuální informace o ubytování, informačních střediscích, rozhlednách aj. Na konci knihy je zařazen mapový atlas. Průvodce *Jižní Čechy* (Kovář, 2002) představuje nejzajímavější hrady, zámky a města jižních Čech. Průvodce *Dovolená autem, pěšky, na kole. 1. Jižní Čechy* (Daněk, Glet, 2002) je rozdělen do sedmi oblastí, jednou z nich je Českokrumlovsko. Jsou tu navržené trasy a základní informace o zajímavých místech na Českokrumlovsku. Poměrně obsáhlý a přehledný průvodce *Jihočeský kraj* (Chromý, 2003) popisuje nejzajímavější místa kraje, včetně Českého Krumlova, obsahuje zeměpisnou charakteristiku kraje a abecedně seřazený popis míst. Zařazeny jsou také turistické mapy a plány historických jader měst. Publikace *Jihočeský kraj* (Vurm, 2005) vznikla u příležitosti výstavy „Krásy a tajemství České republiky“ v Jihočeském muzeu v Českých Budějovicích. První část „Moudrost země“ se zabývá přírodou Jihočeského kraje, druhá část „Putování časem“ se zabývá historií kraje v jednotlivých historických dobách. Publikace *Jižní Čechy* (Siegelbauer, 2005) uvádí krátkou fyzicko-geografickou charakteristiku kraje, poté se věnuje historii a popisu různých oblastí jižních Čech. Práce není moc podrobná, ale nabízí dobrý přehled fyzicko-geografických a historických poměrů Jihočeského kraje. Kniha *Tajemné stezky. Po zaniklých hradech jižních Čech* (Doležalová, 2005) popisuje zaniklé hrady jižních Čech. Text je spíše beletristický, informace je třeba v knize více hledat. Kniha *Tajemné podzemí. IV. díl, Jižní Čechy* (Štraub, Lenková, 2005) seznamuje s historickým podzemím jižních Čech. Popisuje mimo jiné sklepy a podzemní chodby hradu a zámku Český Krumlov a grafitový důl v Českém Krumlově.

Turističtí průvodci po Česku

O řešeném území se samozřejmě zmiňují i průvodci po celé České republice. Většina z těch, které jsem našla, se soustředí na hrady a zámky a vždy se v nich objevuje popis Státního hradu a zámku Český Krumlov a také hradu Rožmberk nad Vltavou. Mezi takové průvodce patří knihy *Hrady a zámky v Čechách* (Kolektiv, 1986a), *Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl V, Jižní Čechy* (Kolektiv, 1986c), *Kamenný klíč k 340 hradům, zámkům a ostatním zpřístupněným památkám v České republice* (Sučková, 2000), *100 hradů a zámků* (Dvořáček, 2001) a *Hrady a zámky v Čechách, na Moravě, ve Slezsku* (Nováková, Nováková, 2005).

Další skupina knih a průvodců se zaměřuje na zajímavá města České republiky a samozřejmě obsahuje popis Českého Krumlova. Knihy *11 pokladů Čech a Moravy* (Blažková, 2002) a *Průvodce poklady UNESCO* (Tkáč, 2006) představují Český Krumlov jako jeden z popsáných „pokladů“. *Místopisný obrázkový atlas aneb Krasohled český 4* (Mysliveček, 2001) přináší vyobrazení Českého Krumlova z různých období, popis historie města, hradu a zámku. Kniha *999 turistických zajímavostí České republiky* (David, Soukup, 1999) obsahuje 999 různých zajímavých výletních cílů, jako jsou zajímavá města, venkovská architektura, hrady, zámky, církevní architektura a přírodní zajímavosti.

Existují i průvodci úzce tématicky zaměření, jako např. knížka *Tipy na výlet – Po rozhlednách a starých hradech* (Pohorecký, 2000) se zaměřuje na rozhledny (z okolí řešeného území je zmiňována rozhledna na Kleti), a na staré hrady, z nichž z okolí Českého Krumlova vybírá Dívčí kámen a Vítkův Kámen. Kniha *Podzemí v Čechách, na Moravě, ve Slezsku* (Kolektiv, 2002) popisuje propasti, důlní díla, katakomby, štoly, sklepení, pevnosti, krypty a kostnice celé České republiky. Z Českého Krumlova popisuje sklepy krumlovského zámku a grafitový důl. Publikace *Přírodní památky, rezervace a parky* (Kolektiv, 2004) obsahuje obecnou charakteristiku přírodních památek, rezervací a parků a dále popisuje vybraná chráněná území jednotlivých krajů. Z Jihočeského kraje vybírá mimo jiné Národní přírodní rezervaci Čertova stěna – Luč.

Velice zajímavý pro mne byl *Řivnáčův průvodce po království Českém* (Dudák (ed.), 2001), který je reedicí původního vydání nejstaršího souhrnného průvodce po Čechách z roku 1882. V knize je popsán také výlet do Zlaté Koruny, Krumlova a okolí. Uvedené informace jsou poutavé, protože jsou dnes už historické.

Knihy fotografií, pohlednic a obrazů z Českého Krumlova a jižních Čech

Mezi literaturou o Českém Krumlově, jeho okolí a jižních Čechách se dají najít i zajímavé samostatné knihy fotografií. Kniha ***Český Krumlov*** (Erhart, 1966) obsahuje základní informace o městě v češtině, němčině, angličtině a ruštině a velké, dnes už historické, černobílé fotografie se stručným popiskem. Podobná je kniha ***Jižní Čechy*** (Erhart, 1970), která obsahuje fotografie od stejného autora týkající se celých jižních Čech. Kniha ***Český Krumlov*** (Kuklík, 1992) obsahuje velké barevné fotografie s podrobnými popisky, které vysvětlují o jaké místo v Českém Krumlově se jedná a uvádějí nejdůležitější informace z jeho historie, a to v češtině, němčině, angličtině, francouzštině a italštině. Kniha ***Český Krumlov*** (Tůma, 2000) s podtitulem ***Věčnost a den města*** obsahuje poněkud umělecký text o městě a uvádí nejdůležitější data jeho historického vývoje. V první části knihy jsou velké barevné fotografie bez popisků, v druhé části jsou ty samé fotografie v malém a černobílém provedení se stručnými popisky v češtině, němčině, angličtině a francouzštině. Součástí knihy je volně vložená příloha se základními informacemi o městě v cizích jazycích. ***Album starých pohlednic Āeskokrumlovska*** (Karpaš, 2001) představuje staré pohlednice z Horní Plané, Vyšebrodsko, Kaplicka, z Českého Krumlova a okolí a z Blanského lesa. Většina z nich pochází od Āeskokrumlovského fotografa Josefa Seidla. Ke každé pohlednici je připojen podrobný popis od Jiřího Záloly a Romana Karpaše. Další podobnou knihou jsou ***Jižní Čechy na starých pohlednicích*** (Āoubalík, 2003), která obsahuje podrobné popisky míst také v angličtině a němčině. Kniha fotografií z Českého Krumlova ***Český Krumlov*** (Sváček, 2005) obsahuje velice stručné informace o městě v češtině, angličtině, němčině, francouzštině, italštině a ruštině. Každá fotografie má popis o tom, co zobrazuje, někdy jsou také v textu informace, kdy byla pořízena, nebo odkud. Autor je rodák z Českého Krumlova a jeho kniha byla sestavena jako výběr z několika tisíc snímků. Nejnovější kniha fotografií se jmenuje ***Český Krumlov – perla staletí*** (Holub, 2005). Je doplněna o text od Anny Kubíkové o historii a památkách města. Fotografie doplňují popisky v češtině a také v angličtině, němčině a francouzštině.

Další dvě publikace představují Český Krumlov na obrazech. Publikace ***Pět století Českého Krumlova ve výtvarném umění*** (Kolektiv, 1972) byla vydána jako katalog k výstavě a představuje Český Krumlov na obrazech různých autorů. Na tuto publikaci navazuje ***Český Krumlov v grafice dvou století*** (Záloha, 1980), který byl vydán k další výstavě. Přináší grafiku různých autorů, především z období romantismu.

Publikace o významných osobnostech města Českých Krumlov

Informace o významných osobnostech Českého Krumlova jsem našla v literatuře zabývající se Českým Krumlovem a uměním. Kniha ***Egon Schiele a Český Krumlov*** (Kroutvor, 1990) popisuje život Egona Schieleho, zejména pak jeho pobyt v Českém Krumlově. Obsahuje reprodukce jeho děl a v zadní části knihy také text v němčině. Soubor dvojlistů ***Český Krumlov – Město výtvarného umění*** (Peterková, 1997) představuje českokrumlovské výtvarníky, včetně nejslavnějšího z nich, Jana Cihly. Každý dvojlist obsahuje fotografii výtvarníka, jednu reprodukci jeho díla a základní informaci o něm. Publikace ***Jan Cihla*** (Cihla, 2003) přináší velké barevné reprodukce děl a také informuje o životě a díle autora. Podobná jako předchozí je publikace ***Stanislav Zadražil – Sochy*** (Zadražil, 2006), která představuje život a dílo českokrumlovského sochaře. Kniha ***Kdo je kdo v České republice*** (Kolektiv, 1994) se zabývá současnými významnými osobnostmi České republiky. Z osobností spjatých s Českým Krumlovem jsem tu našla informace o Petru Ebenovi.

Knihy pověstí z Českého Krumlova a okolí

K Českému Krumlovu a jeho okolí se váže řada pověstí. Nejstarší z knih pověstí je ***Pověsti Českokrumlovska a Kaplicka*** (Cífková a kol., 1969), v nichž autor vypráví místní pověsti spjaté s historickými postavami, událostmi a místy i spíše pohádkové příběhy s fantastickými náměty. V knize jsou např. pověsti o založení Českého Krumlova, o Dívčím Kameni, o kamenném hradu na Kletí, o Bílé paní, o kájovském zázraku a další. V knize ***Šumavské pověsti*** (Braunová, 1992) se nachází například pověst o založení krumlovského hradu, o Křížové hoře v Českém Krumlově, o modrém obrazu nedaleko Kletí a další pověsti. Kniha ***Českokrumlovské tajemno*** (Braunová, 1997) obsahuje příběhy o jednotlivých místech v Českém Krumlově, např. o Kosteletě sv. Víta, o jezuitské koleji, o klášterním kostele, a v jeho okolí, např. o Kletí. V první části knihy ***Českokrumlovské domy vyprávějí*** (Braunová, 2000) jsou strašidelné příběhy, které se vážou k jednotlivým českokrumlovským domům. V druhé části jsou vyprávění o klášteře v Českém Krumlově, v třetí části o hradu a zámku a čtvrtá část vypráví o hudební škole v Kostelní ulici. Kniha ***Magické zrcadlo pětileté růže*** (Kočnar, 2005) přibližuje méně známé stránky kulturní historie Českého Krumlova, ukazuje záhadné souvislosti, popisuje zajímavosti vybraných domů a lokalit a některé osobnosti spjaté s Českým Krumlovem. Dává nahlédnout do místních pověstí, legend a tajemství. Knížka ***Příběhy české a moravské krajiny 2*** (Homolová, 2006) se zaměřuje

na místa, ke kterým se váže nějaké tajemství nebo pověst. Z okolí Českého Krumlova popisuje hrádek Vítkův Kámen jako svědka dramatu šumavského pohraničí a klášter Kuklov jako klášter „velkých ambicí a špatného konce“.

Českokrumlovská spisovatelka H. Braunová napsala také dvě knihy pro děti inspirované Českým Krumlovem. Kniha *Pohádky z Pohádkového domu* (Braunová, 2004) vznikla podle domu č. 29 v Radniční ulici, kde jsou v současné době vystaveny loutky pohádkových postav. Pohádky vypráví o čarodějnici Vilemíně a dalších bytostech z pohádkového domu. Kniha *Terezka v říši pohádek* (Braunová, 2002) se skládá z pohádek inspirovaných jižními Čechami, především Šumavou. O Českém Krumlově vypráví pohádka „Jak se permoníci dostali do Českého Krumlova“.

2.4. Kurikulární dokumenty, učebnice, metodické příručky, kartografický materiál, odborná literatura pro výuku vlastivědy

Bílá kniha – národní program rozvoje vzdělávání v České republice byla vydána a schválena vládou České republiky v roce 2001. Představuje vládní strategii v oblasti vzdělávání, v níž se odráží celospolečenské zájmy. V Bílé knize jsou charakterizovány obecné cíle vzdělávání a výchovy vzhledem ke změnám ve společnosti a dále jsou charakterizovány jednotlivé stupně vzdělávání, od předškolního, přes základní, střední, terciární (vysokoškolské), po vzdělávání dospělých. Bílá kniha klade důraz na celoživotní vzdělávání a přizpůsobování vzdělávacích a studijních programů potřebám života ve společnosti.

Od školního roku 2007/2008 je pro školy závazný *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání* (Kolektiv, 2007) (dále jen RVPZV), přestává se učit podle programů Národní, Obecné a Základní školy. Jedním z tematických oblastí RVPZV je oblast „Člověk a jeho svět“, která je jako jediná určena pouze pro 1. stupeň základního vzdělávání. Dělí se na pět tematických okruhů: „Místo, kde žijeme“, „Lidé kolem nás“, „Lidé a čas“, „Rozmanitost přírody“ a „Člověk a jeho zdraví“. Učivo vlastivědy patří zejména do okruhu „Místo, kde žijeme“, v němž se žáci učí poznávat nejbližší okolí, místní a regionální zvláštnosti. V žácích by měl být probouzen kladný vztah k místu jejich bydliště, mělo by být rozvíjeno jejich národní cítění a vztah k naší zemi. V tematickém okruhu „Lidé a čas“ se žáci seznamují s nejdůležitějšími událostmi v obci a regionu. Podstatou tematického okruhu je vyvolat u žáků zájem o minulost, o kulturní bohatství regionu i celé země. Prostředkem k tomu by měly být společné návštěvy památek, sbírek regionálních i specializovaných muzeí. Učivo oblasti „Člověk

a jeho svět“ postupuje od místního regionu, přes Českou republiku, Evropu až po celý svět. Žáci se postupně seznamují s prostředím domova, učí se orientovat v místě bydliště, dále se seznamují s okolím školy, pak s celou obcí (městem), s místní krajinou – jejími částmi, minulostí a současností, s význačnými budovami. Na to navazuje učivo o okolní krajině (místní oblasti, regionu) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí, orientační body a linie a světové strany. Dále je zařazeno učivo o regionech Česka (krajích), o Praze a o celé vlasti.

Požadavkům RVP ZV odpovídá „Modrá řada“ učebnic od nakladatelství Prodos **Člověk a jeho svět 1 – 5**. Pro 1. vzdělávací období (1. – 3. ročník) jsou všechny tituly připraveny na rok 2007/2008, pro 2. období (4. a 5. ročník) učebnice vyjdou, a to s takovým časovým předstihem, aby se dodržela návaznost ve výuce. První dva ročníky učebnice mají podobu tzv. pracovní učebnice, děti tvůrčím způsobem zasahují přímo do nich. Učebnice **Člověk a jeho svět 1** (Danihelková, 2007a) obsahuje témata „Místo, kde žiji“, „Náš dům, náš byt“, „Naše škola“, „Naše třída“, „V budově školy“ a „Bezpečně do školy“. Učebnice **Člověk a jeho svět 2** (Danihelková, 2007b) obsahuje navazující témata „Naše obec“, „Krajina v našem okolí“ a „Chráněná krajinná oblast“. Pro třetí ročník vyšla samostatná učebnice s pracovním sešitem. Učebnice **Člověk a jeho svět 3** (Danihelková, Malý, 2007a) se zabývá z tématického okruhu „Místo, kde žijeme“ tématy „Naše vlast – Česká republika“, „Náš kraj, krajské město“, „Obce České republiky“, „Naše obec“ a „Krajina kolem nás“ a z tématického okruhu „Lidé a čas“ tématy „Báje a pověsti“, „Kronika obce“ a „Co se u nás zachovalo z minulosti“. Pracovní sešit **Člověk a jeho svět 3 – Pracovní sešit** (Danihelková, Malý, 2007b) přináší dětem pestré úkoly různého stupně náročnosti, které sledují jednotlivé očekávané výstupy a společně rozvíjejí klíčové kompetence. Úkoly se často odvíjejí od vlastních zážitků dětí, apeluje se na jejich vlastní pozorování. K učebnicím pro každý ročník bude vydána samostatná metodická příručka, která odráží nejsoučasější požadavky na vzdělávání dle RVP ZV. Nacházet se v ní bude podpůrný materiál ve formě konkrétních metodických poznámek, praktických postřehů, komentářů, námětů, odkazů atp. Chystaný **Průvodce výukou dle RVP pro 1. vzdělávací období** bude zaměřen na to, jak konkrétně dosahovat očekávaných výstupů a rozvíjet klíčové kompetence, jak pracovat s mezioborovými souvislostmi a průřezovými tématy. Průvodce lze používat samostatně, i s učebnicemi „Modré řady Prodosu“. Průvodce je

v souladu s RVP ZV a Manuálem pro tvorbu ŠVP. Na tohoto průvodce bude navazovat **Průvodce výukou dle RVP pro 2. vzdělávací období.**

Starší učebnice z nakladatelství Prodos **Vlastivěda pro 4. ročník** (Hronek, Konečná, 1994) zpracovává zeměpisné a dějepisné učivo. V první části učebnice „Nad mapou České republiky“ je vysvětleno, jak používat mapy, jsou tu uvedeny základní informace o dělení České republiky a o sousedních státech. V druhé části „Z dějin naší vlasti“ jsou stručně, přehledně a poutavě vylíčeny dějiny naší vlasti až do roku 1918. Další části učebnice představují postupně Čechy, Moravu a Slezsko, vybraná města, pohoří a řeky. Po každé kapitole je zařazen opakovací list k doplnění. Na závěr učebnice je připojeno vlastivědné pexeso. Novější, aktualizovaná a rozšířená učebnice **Vlastivěda pro 4. ročník** (Hronek, 1996a) obsahuje propojené složky zeměpisné, dějepisné i občanskovýchovné, dělí se do čtyř částí. V první části „Země a lidé“ jsou uvedeny základní poznatky o zemském povrchu, ovzduší, počasí, podnebí, vodě, půdách, životním prostředí a jeho ochraně. Druhá část „Mapy“ učí pracovat s mapou, třetí část „Česká republika“ představuje především státní zřízení ČR a její postavení v Evropě. Poslední část „Z českých dějin“ líčí české dějiny od nejstaršího osídlení po třicetiletou válku. Učebnice je doplněna aktivizujícím pracovním sešitem **Vlastivěda 4 – Pracovní sešit** (Hronek, 1996b) a podrobnou metodickou příručkou, která rozšiřuje možnosti práce s oběma tituly. Vlastivědné učivo je ve zmiňované učebnici rozvrženo do čtyř základních kapitol „Země a lidé“, „Mapy“, „Česká republika“ a „Z českých dějin“. Ve **Vlastivědě pro 5. ročník** (Hronek, 1997a) je učivo rozčleněno do tří kapitol: „Evropa a svět“, „Česká republika“, „Z českých dějin“. Učebnice je také doplněna pracovním sešitem **Vlastivěda 5 – Pracovní sešit** (Hronek, 1997b), v jehož závěru je netradičně umístěn slovníček vlastivědných pojmů. Ani jedna ze zmiňovaných učebnic se však na téma místního regionu konkrétně nesoustředí.

Také nakladatelství Nová škola vydalo svou řadu učebnic vlastivědy, které byly zpracovány podle požadavků RVP ZV. Učebnicí **Vlastivěda 4: poznáváme naši vlast** (Štiková, Tabarková, 2003a) žáky provází paní učitelka Vlastivěda, se kterou plní úkoly při vycházkách do přírody, při práci s mapou nebo při vyhledávání potřebných informací k učivu. Důraz je kladen na územní rozdělení republiky do krajů se zaměřením na kraj, ve kterém žáci žijí. Každá kapitola je ukončena náměty k opakování. Učebnice je doplněna vloženou mapou ČR v měřítku 1 : 1 000 000. K učebnici patří pracovní sešit **Vlastivěda 4: poznáváme naši vlast - Pracovní sešit pro 4.ročník** (Štiková, Tabarková, 2003b), který obsahuje pestré aktivizující otázky a

úkoly, např. křížovky a hlavolamy a také mnoho mapek a plánů. V závěru jsou zařazeny návrhy čtvrtletních prací, souhrnný opakovací test a mapky a obrázky k vystřihání podle pokynů v učebnici. Pracovní list „V našem kraji“ obsahuje obecné otázky, ukazuje, čeho si všímat v místě bydliště, např. pohoří, řek, chráněných krajinných oblastí, památek apod. Navádí k plánování výletů v okolí, k práci s turistickou mapou a vyhledávání informací v jízdnicích řádech. Učebnice ***Vlastivěda 4: hlavní události nejstarších českých dějin*** (Stříbrná a kol., 2004) se zabývá českými dějinami do pozdního středověku a zvláště se zaměřuje na významné osobnosti české historie. Učebnice je členěna do 14 kapitol, které jsou ukončeny otázkami a úkoly, jimiž se prověří získané znalosti žáků. Některé z nich jsou vhodné pro práci ve skupinách. V textu jsou průběžně zařazeny odkazy na korespondující učivo z dalších předmětů. Kapitoly jsou dále spojeny do pěti dílčích celků, na konci každého úseku je zařazeno přehledné shrnutí probraného učiva s opakovacími otázkami a časovou osou. K získání celkového časového přehledu je určena přehledná časová tabulka, vložená na konci učebnice. K učebnici patří pracovní sešit ***Vlastivěda 4: hlavní události nejstarších českých dějin - Pracovní sešit*** (Stříbrná, 2004), který přináší stručné shrnutí každé z kapitol probraných v učebnici, dále rozšiřuje učebnici o doplňovací a dokreslovací úkoly, tajenky, rébusy apod. Pro pátý ročník je určena učebnice ***Vlastivěda 5: Česká republika jako součást Evropy*** (Chalupa, Štiková, 2004), která obsahuje přehledné údaje o všech krajích ČR s mnoha fotografiemi pamětihodností jednotlivých krajů. S pomocí navržené osnovy a úkolů získávají žáci základní informace o svém kraji. Část věnovaná Evropě představuje naši zemi jako součást Evropské unie. Uvádí základní informace o sousedních státech ČR. Přílohou učebnice je mapa České republiky a Evropy. Pracovní sešit ***Vlastivěda 5: Česká republika jako součást Evropy – Pracovní sešit*** (Štiková, Tabarková, 2004) obsahuje řadu zábavných úkolů, přílohu k vystřihování a často pracuje s mapou. Při luštění slepých map si žáci procvičí základní orientaci na území naší vlasti a v Evropě. V závěru pracovního sešitu se nachází shrnutí vlastivědného, především zeměpisného, učiva 1.-5. ročníku v praktických úkolech vycházejících z vlastních zkušeností žáků. Učebnice ***Vlastivěda 5: hlavní události nových českých dějin*** (Čapka, 2005a) vysvětluje stěžejní události českých dějin od počátku novověku (třicetileté války) až po současnost. Důraz je kladen na přiblížení každodenního života lidí v minulosti, proměny jejich práce, zábavy, bydlení a živobytí. Uspořádání učebnice je stejné jako u učebnice ***Vlastivěda 4: hlavní události nejstarších českých dějin*** (Stříbrná a kol., 2004). Učebnici doplňuje

pracovní sešit *Vlastivěda 5: hlavní události nových českých dějin – Pracovní sešit* (Čapka, 2005b), který je určen k upevnění a procvičení látky probrané v učebnici. Celým pracovním sešitem prolínají úkoly zaměřené na regionální dějepis. V závěru je navržena procházka historickým jádrem Brna, jsou tu uvedeny základní informace o pamětihodných místech Brna. Konkrétní trasu mají přitom žáci navrhnout sami a zakreslit ji do plánu města.

Učebnice Státního pedagogického nakladatelství *Vlastivěda pro 4. ročník ZŠ* (Bloudková a kol., 2002a) je pěkně ilustrovaná, skládá se ze dvou částí. První část „Naše vlast – Země v srdci Evropy“ představuje Českou republiku jako demokratický stát, obsahuje základní informace o Praze a Brně. Druhá část „Kapitoly z našich nejstarších dějin“ líčí české dějiny od nejstaršího osídlení po dobu Marie Terezie a Josefa II. Pracovní sešit *Vlastivěda pro 4. ročník ZŠ – Pracovní sešit k učebnici* (Bloudková a kol., 2002b) obsahuje různé otázky, doplňovací úkoly, náměty pro kreslení, doplňovací tabulky apod. Učebnice *Vlastivěda pro 5. ročník ZŠ* (Bloudková, Chalupa, 2002) se skládá ze tří částí. První část „Kapitoly z našich dějin“ pokračuje ve výkladu českých dějin od národního obrození po obnovení demokracie v Československu. Druhá část „Evropa – světadíl, kde leží naše vlast“ popisuje přírodní podmínky Evropy, sousední státy ČR, Francii a Spojené království Velké Británie a Severního Irsku. Třetí část „Naše modrá planeta“ uvádí základní poznatky o Zemi. Učebnici opět doplňuje pracovní sešit plný otázek a úkolů *Vlastivěda pro 5. ročník ZŠ – Pracovní sešit k učebnici* (Bloudková a kol., 2002c).

Nakladatelství Alter vydalo samostatné učebnice pro zeměpisnou a dějepisnou část vlastivědy. Zeměpisným učivem se zabývá učebnice *Vlastivěda: naše vlast* (Chalupa a kol., 1996a), která postupuje od místa, kde žáci žijí, až po celou vlast. Objevuje se v ní učivo o povrchu, vodstvu, životním prostředí, o ČR jako demokratickém státě, o počasí, zemědělství a průmyslu. Učebnice *Vlastivěda: putování po České republice* (Chalupa a kol., 1996b) provádí žáky jednotlivými regiony republiky, zabývá se významnými místy, stavem životního prostředí apod. Dějepisné učivo zpracovávají dvě učebnice. Pro 4. třídu je určena učebnice *Vlastivěda: obrazy ze starších českých dějin* (Harna a kol., 1996), která vypráví naše dějiny od počátků po dobu Josefa II. Tato učebnice obsahuje dostatečné množství informací a pěkné ilustrace. Na závěr je zařazena osnova pro vyprávění o jednotlivých obdobích českých dějin, časová přímka od počátku našeho letopočtu do roku 2000 a několik křížovek. Navazující učebnice *Vlastivěda: obrazy z novějších českých dějin* (Čapka, 1996) je

určena pro 5. třídu. Zabývá se dějinami od doby Josefa II. asi do roku 1990. V závěru je zařazen souhrnný test z celých českých dějin. K oběma učebnicím patří příloha *Obrazy z českých dějin*, která obsahuje časovou osu, stručné informace o jednotlivých panovnících českých zemí a obrázky s popisy k jednotlivým historickým etapám.

Učebnice z nakladatelství Práce *Vlastivěda pro 4. ročník* (Augusta, Honzák, 1994a) se skládá ze čtyř částí. V první části „Naše vlast“ jsou uvedeny základní informace o přírodních podmínkách Česka, o důležitých městech a památných místech naší vlasti, o státu, jeho představitelích a státních symbolech. V kapitole „Obrazy z českých dějin“ jsou popsány naše dějiny od lovců mamutů po dobu Marie Terezie a Josefa II. Kapitola „Život na zemi“ charakterizuje podmínky pro život, rozmanitost živých bytostí a radí, jak se chovat v přírodě. V poslední kapitole „Člověk a jeho životní prostředí“ je popsán svět člověka, jeho potřeby, vztah k přírodě a umění. V učebnici jsou zdařilé ilustrace a je čtivě napsaná. K učebnici patří *Pracovní sešit k vlastivědě pro 4. ročník* (Augusta, Honzák, 1994b), který obsahuje otázky a úkoly k tématům probraným v učebnici a navíc nepovinné hádanky pro zpestření, které překračují probranou látku. K přírodovědným tématům jsou v pracovním sešitě navrženy pokusy. Ty mají především ukázat využitelnost učební látky v praktickém životě. Způsobem zpracování a obsahem navazuje na předchozí učebnici učebnice *Vlastivěda pro 5. ročník* (Augusta, Honzák, 1996a). Vlastivědné učivo v ní už překračuje hranice České republiky a objevuje se první zeměpisné poučení o Evropě. Přírodovědné učivo uvádí základní poznatky o vesmíru a Zemi. Kapitola „Obrazy z českých dějin“ je zaměřena na novější a nejnovější dějiny, od doby Josefa II. *Pracovní sešit k vlastivědě pro 5. ročník* (Augusta, Honzák, 1996b) učebnici opět doplňuje o řadu úkolů a námětů k práci.

Učebnice z nakladatelství Fortuna *Vlastivěda pro 4. ročník základní školy*. (Danielovská, Tupý, 1993a) vyšla v době, kdy byl první stupeň základní školy čtyřletý, a proto na ní nenavazuje žádná další učebnice. Jednotlivé kapitoly učebnice se postupně zabývají Českou republikou jako celkem, její historií, sousedními státy, je tu vysvětleno učivo o mapě a světových stranách. Jedna z kapitol se věnuje Praze, její současné podobě i minulosti. Dále jsou v učebnici zařazeny kapitoly o jednotlivých zajímavých regionech České republiky. V závěru učebnice jsou opakovací otázky z učiva celé učebnice a pokyny pro učitele, jak s učebnicí pracovat. Učebnici doplňují *Pracovní listy pro 4. ročník základní školy* (Danielovská, Tupý, 1993b), které obsahují osm

pracovních listů ze zeměpisného učiva, šest pracovních listů z dějepisného učiva a dva ze základů občanské výchovy. Jednotlivé volné listy jsou vloženy v deskách.

Pěkně ilustrovaná učebnice *Vlastivěda pro 4. ročník obecné školy – Poznáváme svět kolem nás* (Vyskočilová, Matušková, 1993) z nakladatelství Portál se zabývá dějinami naší vlasti od příchodu Slovanů po dobu Marie Terezie a Josefa II., učí, jak pracovat s časovou osou a mapou, popisuje přírodní podmínky naší země. V části o místním regionu jsou jako náměty k práci uvedeny obecné otázky.

Důraz na poznání regionu a hlavně obce klade učebnice *Vlastivěda pro 4. ročník* (Garzina, 1998) z nakladatelství Scientia. Mimo jiné obsahuje kapitoly „Naše obec a její okolí“, „Krajina, ve které žijeme“, „Moje bydliště se nachází“, „Nejznámější obec v našem okolí“ atd. V učebnici je obecné povídání o tom, co je to obec, obecní úřad, obecní zastupitelstvo, kde jednotliví žáci bydlí, kde se nachází škola a další. V učebnici jsou obecné otázky, a proto ji může použít učitel v každém kraji republiky.

Pro výuku vlastivědy jsou nezbytné nástěnné mapy. Kromě vlastivědných map České republiky, případně České a Slovenské republiky existují také nástěnné mapy Prahy a Brna. Nakladatelství Kartografie Praha nabízí obecně zeměpisnou školní nástěnnou mapu ČR, dále nástěnnou administrativní mapu ČR, nástěnnou mapu turistických cílů v ČR a nástěnnou vlastivědnou mapu ČR s informacemi o terénu Česka, o národních parcích, chráněných krajinných oblastech a drobných přírodních památkách, s barevnými ilustracemi našich nejvýznamnějších kulturních památek. Jsou tu uvedeny také informace z kulturního života obcí – významné festivaly a slavnosti. Ve školách často používaný *Školní atlas světa* (Kolektiv, 1998) obsahuje jednu samostatnou obecně zeměpisnou mapu České republiky, *Školní atlas České republiky* (Herink, Kastner, 2004) se skládá z různých tematických map naší vlasti. Přímo pro první stupeň základní školy jsou určeny mapové soubory *Vlastivědné mapy pro 1. stupeň základních škol* (Zahajský, 2004) a *Vlastivědný atlas pro 4. a 5. ročník základních škol* (Habádová a kol., 2000). *Vlastivědné mapy pro 1. stupeň základních škol* obsahují šest mapových listů. Na prvním mapovém listě je zobrazena Česká republika, její administrativní členění, průmysl a zemědělství, přírodní a kulturní památky. Na dalších listech je Praha a Brno, historie České republiky, Evropa, svět a cvičné mapy. *Vlastivědný atlas pro 4. a 5. ročník základních škol* se skládá z dvanácti mapových listů. První list informuje o mapách obecně, druhý list představuje Evropu, třetí Českou republiku, její administrativní členění, těžbu surovin, zemědělství a průmysl. Čtvrtý list se zabývá přírodou naší země, pátý Prahou a šestý historií naší

země. Dalších šest listů obsahuje vlastivědné mapy jednotlivých krajů v měřítku 1 : 600 000 se základními informacemi o kulturních památkách.

Z metodických příruček, které jsem měla možnost prostudovat, se mi zdá nejlepší *Vlastivěda 4, 5 - Příručka pro učitele* (Tomek, 1997), která obsahuje úvod do metodiky vlastivědy, věnuje se jednotlivým složkám učiva (dějepisná, zeměpisná, občanskovýchovná část), předkládá návrh na tematický a časový plán v obou ročnících, představuje učebnice a pracovní sešity a ukazuje, jak s nimi aktivně pracovat. Kromě toho také vysvětluje, jak pracovat s mapou, dalšími pomůckami a zdroji informací. Dále představuje velmi zajímavé metody a formy práce, které kladou důraz na aktivní zapojení dětí. Tato část příručky je inspirující nejen pro výuku vlastivědy, ale i pro další předměty. Publikace *Vlastivěda pro 4. a 5. ročník základní školy – Metodická příručka pro učitele* (Dvořáková-Bloudková a kol., 2003) představuje především návrh plánu práce s učebnicemi a pracovními sešity, ke kterým byla příručka vydána. Přínosná pro mě byla kapitola, v níž je vysvětlen význam a využití časové přímky ve vlastivědě. Na konci příručky jsou zařazeny velmi zajímavé inspirativní projekty, zejména k historické části vlastivědy, jejichž autorkou je učitelka 1. stupně základní školy. *Metodická příručka k učebnicím vlastivědy pro 4. a 5. ročník ZŠ* (Garzina, 2000) obsahuje základní obecné informace k problematice vlastivědného vyučování, dále podrobně rozpracovaná jednotlivá vlastivědná témata s návrhy, jak je vyučovat. Příručka mimo jiné obsahuje metodicky rozpracované téma Obec, její okolí a místní krajina. *Metodická příručka k učebnici vlastivědy pro 4. ročník základní školy* (Doubrava, Papík, 1979) je dnes už zastaralá, problematiku výuky místního regionu nezpracovává, obsahuje charakteristiku jednotlivých krajů České republiky a vlastivědně zajímavých regionů, např. Valašska, dále se zabývá celou Českou republikou, evropskými zeměmi a poznáváním světa.

Kromě výše zmíněných metodických příruček se didaktikou vlastivědy zabývají vysokoškolská skripta *Cvičení z didaktiky vlastivědy* (Matušková, 1998), která obsahují návod co a jak učit v předmětu vlastivěda. Je tu vysvětlen vznik a vývoj vlastivědného vyučování u nás i v jiných zemích, mezipředmětové vztahy vlastivědy, obsahová a procesuální stránka vlastivědného vyučování. Dále jsou v textu charakterizovány metody, organizační formy a didaktické prostředky vlastivědného vyučování. Metodikou výuky vlastivědy místního regionu se zabývají odborné články *Jak na výuku místního regionu v hodinách vlastivědy* (Mičková, Kotyzová, 2006) a *Tvorba didaktických materiálů pro výuku místního regionu v hodinách vlastivědy* (Mičková,

2007). V článku *Jak na výuku místního regionu v hodinách vlastivědy* jsou vysvětleny důvody vzniku diplomových prací o jednotlivých regionech. V článku je představena práce o Českých Budějovicích, především pak navržená vycházka do Jihočeského muzea v Českých Budějovicích. Hlavním cílem článku *Tvorba didaktických materiálů pro výuku místního regionu v hodinách vlastivědy* je představit zpracované diplomové práce řešící problematiku výuky místního regionu ve vlastivědě na I. stupni ZŠ (Turková 2005, Hnízdilová 2006, Kotyzová 2006, Kohoutová 2007) a předložit tak různé návrhy didaktických materiálů, které mohou sloužit jako příklady, návody a zdroj inspirace pro nejširší pedagogickou veřejnost.

Z obecné pedagogicko-psychologické literatury jsem si pro potřebu tvorby této diplomové práce prostudovala publikace *Psychologie výchovy a vyučování* (Čáp, 1993), *Psychologie pro učitele* (Čáp, 2001), *Školní didaktika* (Kalhous, Obst, 2002), *Obecná didaktika* (Skalková, 2007). Publikace *Proměny primárního vzdělávání v ČR* (Spilková, 2005) se zabývá mimo jiné také tématem vyučování vlastivědy. Uvádí informace z historie výuky vlastivědy, o tradiční koncepci vlastivědy, o problematice nahrazení vlastivědy společenskými vědami. Zamýšlí se nad cíli dnešního vyučování vlastivědy. Publikace *Jak s dětmi trávit volný čas* (Reuysová, Viehoffová, 1996) přináší náměty pro pozorování a zkoumání přírody, různé hry a tvořivé činnosti pro volný čas, strávený na výletě, v lese, u vody, na horách, doma i v klubovně. Publikace *Výlety s dětmi* (Obůrková, 2004) nabízí tipy, kam se vydat na výlet s dětmi každého věku, které mají různé záliby. Knížka je proto rozdělena do osmnácti tematických kapitol. V kapitole „Z pohádky do pohádky“ je mimo jiné doporučeno navštívit Muzeum voskových figurín a Pohádkový dům v Českém Krumlově, v kapitole „Jeskyňe, štoly a lomy“ je doporučen grafitový důl v Českém Krumlově.

Při zpracovávání diplomové práce mě samozřejmě inspirovaly již obhájené diplomové práce *Výuka místního regionu v hodinách zeměpisu na základních školách okresu Tábor* (Pavliš, 2000), *Návrhy přírodovědných vycházek pro základní školy v Českých Budějovicích* (Macková, 2003) a především diplomové práce s tematikou výuky místního regionu ve vlastivědě na příkladu jiných území: *Metodika výuky vlastivědy regionu na příkladu Třebíčska* (Hnízdilová, 2006), *Metodika výuky vlastivědy území obce a okolní krajiny na příkladu Českých Budějovic* (Kotyzová, 2006), *Metodika výuky vlastivědy místního regionu na příkladu Netolicka* (Turková, 2005) a *Metodika výuky vlastivědy místního regionu na příkladu folklórních oblastí České republiky* (Kohoutová, 2007).

3. METODIKA PRÁCE

Prvním krokem při zpracovávání mé diplomové práce bylo shromáždění a prostudování dostupné literatury týkající se řešené problematiky. Jednalo se o knihy zabývající se jednotlivými fyzicko-geografickými a socio-geografickými složkami krajiny a historickým vývojem řešeného území. Informace o vlastivědných zajímavostech jsem čerpala především z nejrůznějších průvodců po Českém Krumlově, jeho okolí, jižních Čechách i celé České republice. Vyhledala jsem také knihy pověstí z Českého Krumlova, které mi posloužily při pozdějším psaní učebnic pro jednotlivé ročníky. Téměř veškerá literatura použitá v diplomové práci je dostupná ve studovně Městské knihovny v Českém Krumlově. Z kurikulárních dokumentů, pedagogických a didaktických publikací jsem prostudovala především Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání a dále všechny dostupné učebnice vlastivědy, pracovní listy k učebnicím, metodické příručky, mapové soubory, odborné články a diplomové práce týkající se problematiky vyučování místního regionu ve vlastivědě. Veškerou tuto literaturu jsem charakterizovala v druhé kapitole „Rozbor literatury“, její kompletní soupis se nachází v sedmé kapitole „Seznam literatury“.

Při zpracovávání vlastivědné charakteristiky (čtvrtá kapitola) jsem se snažila vybrat nejpodstatnější informace, a to zejména u kapitol o historii a zajímavostech řešeného území, o kterých by se vzhledem k velkému množství dostupné literatury dalo napsat mnohem více. Při zpracování kapitoly o zajímavostech jsem se někdy setkávala s protirečícími si informacemi, vzhledem k dostupnému množství literatury ale většinou nebyl problém se ve věci zorientovat. Vlastivědnou charakteristiku jsem psala tak, aby mohla sloužit jako zdroj informací o řešeném území pro učitele, který o něm bude vyučovat.

Při zpracovávání páté kapitoly diplomové práce, která je nejdůležitější a stěžejní, jsem vycházela z Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání, kde jsou vymezeny konkrétní cíle, očekávané výstupy a obsahy učiva o místním regionu pro jednotlivé ročníky prvního stupně. Vytvořila jsem proto tři učebnice, na které navazují pracovní listy. První učebnice je určena pro 3. třídu pro předmět prvouka a obsahuje základní zeměpisné informace o městě a jeho okolí, informace o památkách města a zajímavých místech v okolí. Z dějepisného učiva je zařazena pověst o založení Českého Krumlova a vysvětlení, jak to bylo doopravdy. Druhá učebnice je

určena pro 4. třídu pro předmět vlastivěda. Jsou v ní už podrobnější informace o poloze města, jeho povrchu, vodstvu, přírodě, hospodářství a památkách. V závěru učebnice je pověst o Maškarním sále na zámku Český Krumlov a informace o něm. Třetí učebnice pro 5. třídu přináší informace o historii a správě města a sceluje tak informace o historických památkách probraných v učebnici pro 4. třídu. Učivo pro 4. a 5. ročník je rozděleno tak, aby co nejvíce odpovídalo věku žáků. Jak jsem se dočetla ve vlastivědné příručce pro učitele od Karla Tomka (Tomek, 1997), děti na prvním stupni ještě nemají vyvinutou schopnost uvědomovat si posloupnost delších období, je pro ně proto velice těžké učit se o historii. Nejvhodnější je tedy zařadit dějepisné učivo až v 5. ročníku.

Metodická příručka k učebnici a pracovním listům popisuje, jak pracovat s tématem místního regionu od 1. do 5. třídy, obsahuje návrhy vhodných vlastivědných vycházek, jiných způsobů výuky a postupy, jak pracovat s učebnicemi a pracovními listy.

V textu učebnic jsem záměrně neuváděla citace použitých pramenů, protože to v učebnicích nebývá zvykem. Citace by v tomto případě narušily návaznost textu a pro žáky by byly nadbytečnými, nic neřkajícími údaji. Při psaní učebnic jsem vycházela z textu vlastivědné charakteristiky vytvořené v rámci této diplomové práce, tam jsou citace zdrojových publikací uvedeny. Stejně tak je tomu i u fotografií použitých v učebnicích, kde také není uveden zdroj. Fotografie v učebním textu jsem převzala z Oficiálního informačního systému města Český Krumlov (<http://www.ckrumlov.cz>), nákresy stavebních prvků pochází z Všeobecné encyklopedie Diderot (Kolektiv, 1999), obrázky na titulních stranách učebnic a metodické příručky a ve hře v rámci učebnice pro 3. třídu jsou od Bohuslava Coufala a převzala jsem je z knihy Průvodce městskou památkovou rezervací Českého Krumlova (Navrátil, 1973).

Poslední částí práce byla kapitola „Závěr“, v níž je shrnuta celá diplomová práce. Za ní následuje „Seznam literatury“. Práce neobsahuje samostatné přílohy, grafický materiál je zařazen přímo do textu práce.

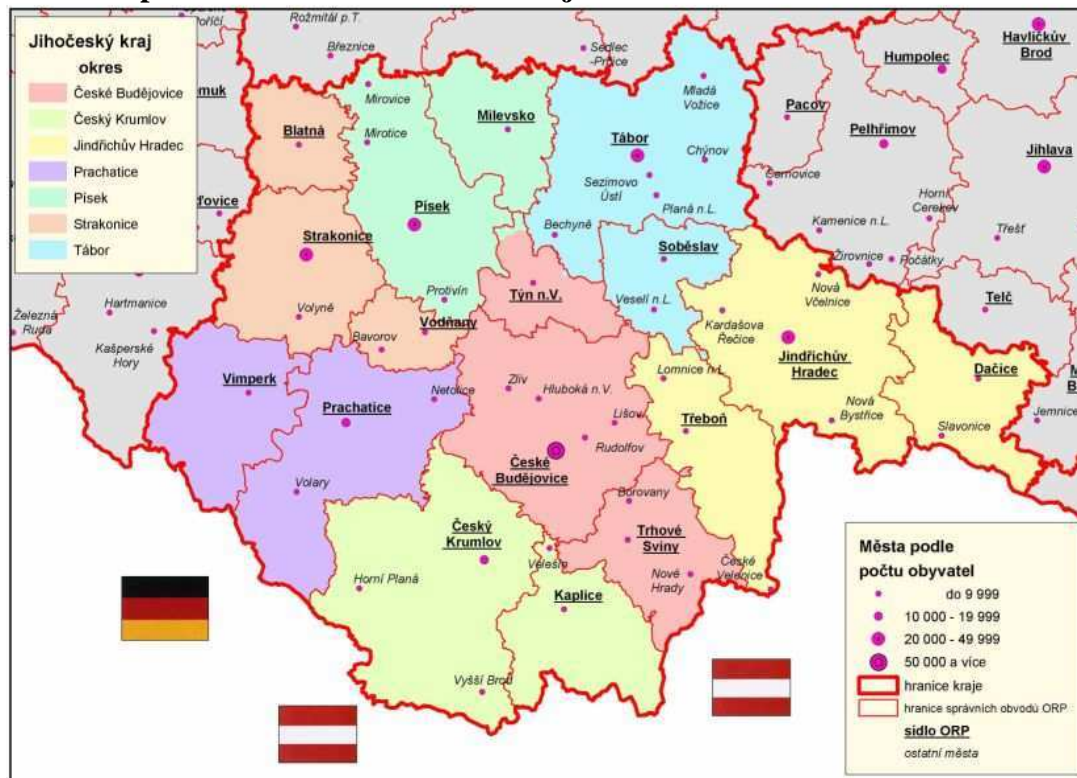
4. VLASTIVĚDNÁ CHARAKTERISTIKA ŘEŠENÉHO ÚZEMÍ

4.1. Vymezení a poloha řešeného území

Tato diplomová práce se zabývá územím města Český Krumlov. Český Krumlov leží na jihu Čech, v nejnižší části Jihočeského kraje a v severní části okresu Český Krumlov. Okres Český Krumlov na severu a severovýchodě sousedí s okresem České Budějovice, na severozápadě s okresem Prachatice, jeho jihozápadní, jižní a krátká východní hranice jsou totožné se státní hranicí s Rakouskem. Okres Český Krumlov je rozdělen na dvě správní oblasti obcí s rozšířenou působností, Český Krumlov a Kaplice (viz Obr. 1.).

Území města, což je území řešené touto diplomovou prací, se skládá ze 6 katastrálních území: Český Krumlov, Kladné – Dobrkovice, Přísečná – Domoradice, Slupenec, Spolí – Nové Spolí a Vyšný. Jeho celková rozloha je 2 215,414 ha a v současnosti zde žije 14 443 obyvatel (podle SLBD 2001). Zeměpisné poloha města je 14° 20' východní délky a 48° 49' severní šířky, město leží v nadmořské výšce 550 m n. m. (oba údaje se vztahují k náměstí Svornosti v Českém Krumlově).

Obr. 1.: Správní členění Jihočeského kraje

Zdroj: ČSÚ, <http://www.czso.cz>
Měřítko: 1 : 100 000

4.2. Fyzicko-geografická charakteristika řešeného území

Geologie a geomorfologie

Rozhodující podíl na geologické stavbě řešeného území mají horniny moldanubika. Moldanubikum budují metamorfované série převážně prekambriického stáří a variské hlubinné vyvřeliny. Řešené území je tvořeno biotitickou pararulou pestré tzv. krumlovské série, v níž se střídají krystalické vápence (s vysokým podílem grafitických hornin vázaných na jejich sousedství), amfibolity, kvarcity a erlány (Chábera, 1978).

Z hlediska regionálního členění reliéfu České republiky (Demek (ed.), 1987) patří řešené území k provincii Česká vysočina, k Šumavské subprovincii, do oblasti Šumavská hornatina, do celku Šumavské podhůří a podcelku Českokrumlovská vrchovina. Českokrumlovská vrchovina měří 519 km², největší výšky dosahuje mimo řešené území vrcholem Velký Plešný (1 066 m n. m.). Nejnižší místo leží v nadmořské výšce 477 m, střední nadmořská výška je 719,3 m a střední sklon je 6° 45'. Samotné město Český Krumlov se rozkládá v prostoru výrazných zaklesnutých meandrů řeky Vltavy. (Chábera, 1998).

Vodstvo

Celé řešené území náleží k povodí Vltavy. Délka Vltavy po Český Krumlov je 153,5 km. Plocha povodí pod ústím Polečnice je 1544,72 km², lesnatost povodí dosahuje 50 %, průměrný roční průtok je 18,5 m³·s⁻¹ a odtokový součinitel je 0,46 (Chábera a kol., 1998). Délka toku Vltavy v Českém Krumlově je 7,8 km. Řeka Vltava na území města protéká otevřenějším, méně členitým terénem a vytváří tu meandry. Plochy na břehu řeky mezi meandry byly vhodné k budování stálých i přechodných sídlišť, protože byly dobře chráněné. V jednom z meandrů vzniklo Staré město, na druhém břehu řeky na skalnatém návrší byl postaven hrad.

Největším levostranným přítokem Vltavy v řešeném území je Polečnice, která pramení nedaleko obce Míšany jihozápadně od Chvalšín, v nadmořské výšce 830 m. Do Vltavy vtéká v Českém Krumlově hlubokým ve skále vytesaným korytem. Celková délka Polečnice je 28,9 km, plocha povodí 198,09 km², průměrný roční průtok u ústí 1,64 m³·s⁻¹, odtokový součinitel 0,38, lesnatost povodí 50 % (Chábera a kol., 1998).

Ze stojatých vod se v řešeném území nachází pouze Hornobranský rybník v městské části Horní Brána.

Klima

Podle klimatické klasifikace České republiky (Quitt, 1971) leží řešené území v mírně teplé klimatické oblasti MT 3. Tento okrsek se vyznačuje normálně dlouhým až kratším, mírným až mírně chladným, suchým až mírně suchým létem, mírným jarem a podzimem, normální až mírně chladnou, suchou zimou s krátkodobější sněhovou pokrývkou. Průměrná roční teplota v Českém Krumlově je 7,0°C, průměrná letní teplota je 15,7°C, průměrná zimní teplota je -1,9°C. Maximální průměrná měsíční teplota připadá na červenec a činí 16,4°C. Nejchladnějším měsícem je leden s průměrnou měsíční teplotou -2,9°C. Průměrný roční úhrn srážek je 644 mm. Nejbohatší jsou na srážky letní měsíce, průměrné maximum připadá na červen a činí 102 mm.

Půdy

Z pedologického hlediska se řešené území řadí do regionu kambizemí silně kyselých (Albrecht a kol., 2003). Z půdních typů tedy na řešeném území převládají hnědé půdy, které se vytvořily především na zvětralinách metamorfovaných hornin (Chábera a kol., 1985). Několik drobnějších obvodů tvoří kambizemní. Jejich půdotvorným substrátem jsou hrubší zvětraliny krystalických vápenců, dolomitických vápenců nebo smíšená deluvia vápenců s příměsí úlomků erlánů nebo jiného materiálu. Tyto půdy jsou převládajícím půdním typem v NPR Vyšenské kopce. V údolí Vltavy a Polečnice se vyskytují nivní půdy. Glejové půdy se vyskytují v zamokřených depresních částech širších niv Vltavy a v úzkých údolích drobných vodních toků nebo ve svahových depresích bez výrazněji vytvořené nivy, které na údolí řek a potoků navazují (Albrecht a kol., 2003).

Flóra a fauna

Podle biogeografického členění České republiky (Culek (ed.), 1996) náleží řešené území do hercynské biogeografické provincie, jejíž biota je charakteristická pro západní a centrální část střední Evropy. V detailnějším členění patří Český Krumlov do Českokrumlovského bioregionu

Z floristického hlediska leží řešené území v mezofytiku, ve fyto geografickém okrese Šumavsko-novohradské podhůří, v podokresech Blanský les a Českokrumlovské Předšumaví. Květena řešeného území je velmi pestrá, kromě běžných druhů mezofytika zahrnuje též druhy teplomilné, vázané zejména na vápencové podloží. Na vápencích byly původní vegetací teplomilné doubravy, dnes zcela přeměněné na lískové křoviny

a bory, v jejichž podrostu převládá válečka prapořivá. Vtroušeny jsou druhy teplomilných doubrav, např. ostřice horská, tolita lékařská, kostřava žlábkatá aj. V lískových křovinách na vápencích rostou mj. okrotice červená, okrotice bílá a oměj vlčí pravý. V Českokrumlovském Předšumaví jsou místy zachovány porosty lipových doubrav, které v údolí Vltavy tvoří mozaiku s reliktními bory (Albrecht a kol., 2003).

Fauna okresu má převážně podhorský ráz. S celkově chladnomilným rázem fauny kontrastují výrazně teplomilné druhy na některých vápencových lokalitách, zejména v NPR Vyšenské kopce. Zde se vyskytuje mnoho teplomilných druhů, např. sklípkánek hnědý, slíd'ák, cvrčík mravenčí, tesařík a zelňáček. Jejich populace kontrastuje s dealpinním výskytem vysloveně horských druhů, např. střevlíčka a můry osenice pampeliškové. Pro rozsáhlé bučiny Blanského lesa jsou charakteristické některé druhy bezobratlých, k nimž patří např. střevlík, potemník, tesařík, můra, tiplice a octomilka, které jinak chybějí ve východní části Šumavy nebo jsou tam mnohem vzácnější. Typickými ptačími druhy bučin jsou lejsek malý, lejsek černohlavý a především holub doupňák, který má v Blanském lese zřejmě nejpočetnější populace v jihočeském regionu (Albrecht a kol., 2003).

Ochrana přírody a krajiny

V okolí řešeného území se nacházejí Národní park a Chráněná krajinná oblast Šumava, Chráněná krajinná oblast Blanský les, čtyři přírodní parky i mnohá maloplošná chráněná území. Do severní části regionu pak přímo zasahuje Chráněná krajinná oblast Blanský les, a to svou třetí zónou, a dále její část Národní přírodní rezervace Vyšenské kopce (www.blanskyles.ochranaprirody.cz).

NPR Vyšenské kopce je vymezena jako maloplošné zvláště chráněné území v CHKO Blanský les. Vyšenské kopce jsou jedním z přírodovědecky nejcennějších území v celých jižních Čechách. Jsou zde chráněna reliktní společenstva rostlin a živočichů na vápencovém podkladu. Vlivem vápencového podkladu se zde zachovalo mnoho významných druhů rostlin, např. sasanka lesní, černohlávek velkokvětý a hořec křížatý. Významný je také výskyt těch taxonů, které dokládají historický florogenetický vztah mezi teplomilnou květenou jižních Čech a Podunají. Z nich lze jmenovat zejména druhy: divizna rakouská, mařinka sivá, kakost krvavý či záraza bílá (www.blanskyles.ochranaprirody.cz).

4.3. Historický vývoj řešeného území

Pravěké a raně středověké osídlení

Místo při soutoku Vltavy a Polečnice bylo pro pravěké osídlení velmi výhodné. Pravěcí lidé přišli ze značně nepřístupného kopcovitého terénu z okolí k meandrům řeky Vltavy, kde si budovali stálá i přechodná sídliště. Nejstarším archeologickým nalezištěm v Českém Krumlově je jeskyně v Dobrkovicích. Pod vrstvou jílu a písku zde byly nalezeny kosterní zbytky pravěkých zvířat ze starší doby kamenné – mamuta, nosorožce, koně, zebra, jelena a jeskynního medvěda. Dále se tu našly zbytky ohniště v centru jeskyně a několik drobných kamenných a kostěných nástrojů (Dubský, 1949).

Ze starší doby kamenné pochází také nálezy z prostoru dnešního Latránu a tzv. Nového města, kde bylo nalezeno několik kamenných nástrojů z křišťálu, opálu a křemene. Jsou pravděpodobně pozůstatkem krátkodobého sídliště, které tu zřídili lovci a sběrači lesních plodů již někdy před dvanácti až čtrnácti tisíci lety. Na tomtéž místě byly také objeveny zlomky keramických nádob, které dokládají sídliště neolitické kultury s lineární keramikou z průběhu 5. tisíciletí před Kristem (www.ckrumlov.cz).

Hradní návrší v Českém Krumlově bylo osídleno v průběhu dvou pravěkých období – na přelomu starší a střední doby bronzové (cca 1 500 let před Kristem) a v závěru starší doby železné – doby halštatské (cca 6. století před Kristem). V těchto dobách tu bylo vybudováno výšinné sídliště nebo menší hradiště (www.ckrumlov.cz).

Slované se usadili při břehu řeky Vltavy v průběhu 8. století našeho letopočtu. Přišli sem pravděpodobně z území dnešního Rakouska. Dokladem o prvním slovanském osídlení řešeného území je nález z prostoru současného Latránu, kde byly odhaleny zbytky slovanské polozemnice (www.ckrumlov.cz).

Vývoj v období středověku

V 9. století území Českého Krumlova patřilo českému knížecímu rodu Slavníkovců. Ti byli roku 995 vyvražděni a oblast tak získali Přemyslovci. Od nich ji dostali v léno Vítkovci (Flašková, 2002). Ve 12. století přišel z družiny českého knížete z rodu Přemyslovců do jižních Čech Vítek z Přčice, pravděpodobný zakladatel rodu Vítkovů. Vítek tu postupně získal rozsáhlé državy, které pak rozdělil mezi svých pět synů: Jindřicha z Hradce, Vítka II. staršího – předchůdce rodu pánů z Krumlova, Vítka III. mladšího – zakladatele rožmberského rodu, Vítka IV. a Sezimu. Mezi vítkovské državy se pak řadila nově založená sídla Nové Hrady, Rožmberk, Třeboň a Krumlov. Krumlovský hrad byl založen kolem roku 1253. V roce 1253 bylo také poprvé zmíněno

jméno Krumlova na listině moravského markraběte a rakouského a štýrského vévody Otakara, budoucího českého krále Přemysla Otakara II. (Bůžek, 1999). Jméno města Krumlov je odvozováno z německého výrazu „Krumme Aue“, který je překládán jako „Křivý luh“. To odpovídá tvaru území (esovitě zakřivené meandry řeky Vltavy), na kterém se město rozkládá (www.ckrumlov.cz).

V roce 1302 krumlovská větev Vítkovů vymřela a jejich majetek získal Jindřich z Rožmberka z příbuzného rodu Rožmberků. V roce 1309 se Český Krumlov poprvé uvádí jako město na listině Jindřicha I. z Rožmberka. Město vzniklo nejprve pod krumlovským hradem. Na jeho starší část, tzv. Dolní hrad, navázal Horní hrad a jeho podhradí Latrán osídlili lidé, kteří zajišťovali chod hradu. Potom vzniklo vlastní vnitřní město se čtvercovým náměstím, z jehož rohů vybíhaly ulice směřující k městským hradbám (Dvořák, 1948).

Rožmberkové si zvolili Krumlov za své sídelní město a pod jejich správou zaznamenalo město i hrad obrovský rozkvět. V první polovině 14. století vládl v Krumlově Petr I. z Rožmberka, první muž soudobé politiky a nejbohatší šlechtic země. V Krumlově založil kostel sv. Víta, špitál s kostelem sv. Jošta na Latránu a na hradě nechal vystavět kapli sv. Jiří. Do města pozval minority a klarisky a z jeho odkazu byl v roce 1350 založen minoritský klášter v Krumlově. Petr I. povolal do města Židy, kteří se ve funkci komořích starali o správu rožmberských financí. Ve městě jim byla vyhrazena zvláštní ulice (Záloha, 1983).

K roku 1376 čítalo město 96 domů. Rozvíjela se řemesla a obchod, město disponovalo nejrůznějšími středověkými městskými právy (právem mílovým, várečným, trhovým, aj.). Byly vystavěny honosné měšťanské domy, masné krámy, pivovary, dvakrát ročně se konal jarmark (www.ckrumlov.cz).

V 15. století vládl v Krumlově Oldřich II. z Rožmberka. Za jeho vlády došlo k největšímu rozmachu panství, a to především díky Oldřichově obratné politice v období husitských válek. Oldřich nejdříve podporoval husitské hnutí, které mu umožnilo získat mnohý církevní majetek, hlavně na úkor cisterciáckého kláštera ve Zlaté Koruně a v Milevsku. Po porážce husitů se pak přiklonil na stranu katolické církve a jeho dvůr se stal oporou papežské rekatolizace (Kubíková, 1997). Městskou správu v 15. století vedl purkmistr, který stál v čele dvanáctičlenné „městské rady“ konšelů. Policejní a soudní pravomoc vykonával městský rychtář. V poslední třetině 15. století dostalo město povolení ke konání pravidelných týdenních a výročních trhů. Krumlovští obchodovali s městy v Čechách a v Horním Rakousku. V této době se také

v Krumlově začíná těžit stříbro a město se dokonce po určitou dobu nazývalo svobodným horním městem (www.ckrumlov.cz).

V 16. století vládl v Krumlově Vilém z Rožmberka, který současně zastával nejvyšší úřady českého království. Vilém nechal krumlovský gotický hrad a městské domy přestavět do renesanční podoby a zásadně tak proměnil vzhled města. Do té doby samostatné městské části Latrán a Staré město spojil v jeden celek. Chtěl zabránit neustálým sporům mezi obyvateli obou částí o jednotlivá privilegia, zejména o právo vařit pivo. Vilém z Rožmberka povolal do města jezuity a začal se stavbou renesanční jezuitské koleje (www.ckrumlov.cz).

V roce 1601 se Krumlov stal majetkem císaře a českého krále Rudolfa II. Habsburského. Zámek i město mu kvůli zadlužení prodal Petr Vok, poslední mužský člen rodu Rožmberků. Rudolf II. na zámku ubytoval svého psychicky nemocného levobočka dona Julia d'Austria. Ten na zámku pobýval tři roky a potom, co brutálně zavraždil Markétu Pichlerovou, dceru krumlovského lazebníka, ho otec nechal doživotně věznit. Jeho životní osud se stal předlohou pro celou řadu pověstí (Flašková, 2002).

Vývoj v období novověku

V roce 1622 věnoval císař Ferdinand II. panství Český Krumlov, záhy povýšené na knížectví, Janu Oldřichovi z Eggenberku za služby prokázané za třicetileté války. Eggenberkové měli Český Krumlov v držení po tři generace. Jan Kristián I. z Eggenberku, vnuk Jana Oldřicha, si zvolil českokrumlovský zámek za své rezidenční sídlo a nechal ho barokně přestavět. Na zámku vybudoval novou zámeckou mincovnu, barokní zámecké divadlo a novou zámeckou zahradu francouzského typu. Na jeho dvoře se dařilo umění, hudbě, divadlu, malířství i architektuře. Jan Kristián neměl se svou ženou Marií Arnoštkou ze Schwarzenberku žádné potomky, a tak připadl rozsáhlý eggenberský majetek jejich nejbližším příbuzným, Schwarzenberkům (www.ckrumlov.cz).

Za vlády Josefa Adama ze Schwarzenberku opět patřil Český Krumlov mezi přední šlechtická sídla střední Evropy. Josef Adam dál pokračoval v barokních úpravách zámku, přestavěl zámecké divadlo, zámeckou kapli sv. Jiří, letohrádek Bellárie v zámecké zahradě a Plášťový most, který spojoval zámek s divadlem a zahradou. V zámku zřídil Maškarní sál s nástěnnými malbami od Josefa Lederera (www.ckrumlov.cz).

Ke konci 18. století došlo s nastupující industrializací ke znehodnocení mnoha umělecky cenných budov ve městě. Jezuitská kolej byla přeměněna na kasárna, klášter klarisek byl zrušen, stejně jako kostel sv. Jošta, který byl přestavěn na činžovní dům. V letech 1835 až 1880 bylo postupně zbořeno osm gotických městských bran. Zůstala jen Budějovická brána. Zrušeny byly také městské hradby. Český Krumlov si však i během 19. století uchoval svůj renesančně barokní charakter, protože ztratil pozici šlechtické rezidence, nebyl tehdy ani průmyslovým centrem a provedené stavební zásahy se ho dotkly pouze v nepodstatné míře (Dvořák, 1948). Po roce 1850 měl Český Krumlov asi 5 tisíc obyvatel, byl sídlem okresního hejtmanství, okresního soudu a berního úřadu. Ve městě působily dvě obecně vzdělávací školy, hudební škola a tzv. pracovní škola, kde se pečovalo o vzdělání dětí, jejichž rodiče zemřeli, anebo se o své děti nestarali. Fungovaly tu také dva pivovary (knížecí a městský), dvě papírny, tři mlýny, přádelna lnu a továrna na sukno. Poblíž zámecké zahrady byly v závěru 19. století otevřeny tuhové doly, provoz zahájila továrna na lišty a rámečky (www.ckrumlov.cz).

Vývoj ve 20. století

V letech 1910 až 1914 v Českém Krumlově pobýval rakouský expresionistický malíř Egon Schiele. Vytvořil zde mimo jiné také řadu obrazů s motivy krumlovských domů (Kroutvor, 1990).

Po vyhlášení Československé republiky roku 1918 se německá část obyvatelstva Krumlova připojila k vyhlášení samostatné šumavské župy Böhmerwaldgau, která měla být součástí nového rakouského státu. Toto hnutí však bylo vojensky potlačeno. Dosavadní název města Krumlov byl ale nahrazen názvem Český Krumlov (www.ckrumlov.cz).

Za druhé světové války nedošlo v Krumlově k žádným výrazným bojům, ani k bombardování. Počátkem května 1945 město osvobodila americká armáda a po osvobození došlo k odsunu obyvatelstva německé národnosti. V roce 1947 byl hrad a zámek v Českém Krumlově, stejně jako ostatní schwarzenberský majetek, převeden do vlastnictví státu. Městskou památkovou rezervací byl Český Krumlov společně s dalšími historickými městy prohlášen v roce 1963, od té doby je věnována značná péče uchování památkové hodnoty města. V roce 1992 byl Český Krumlov zapsán do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Město se stalo známým turistickým centrem a dějištěm mnoha kulturních událostí (Flašková, 2002).

4.4. Sociálně-geografická charakteristika řešeného území

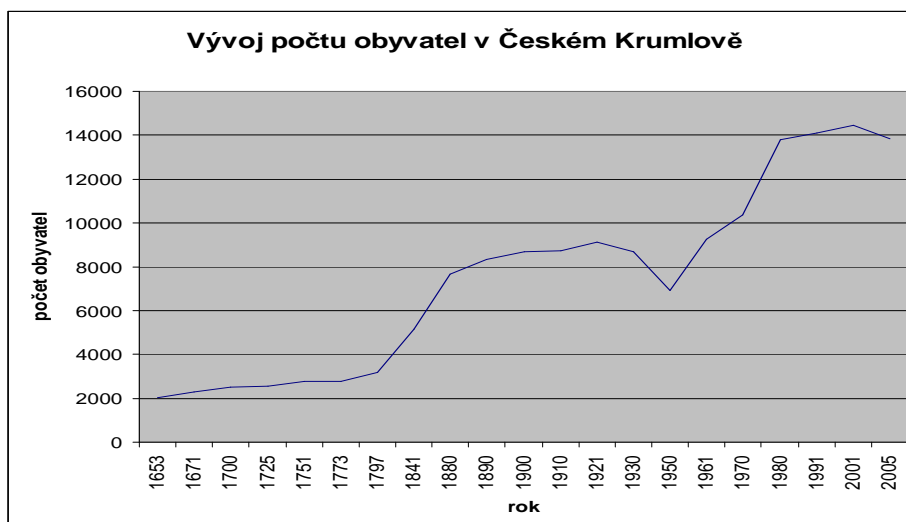
Obyvatelstvo

První ucelený seznam obyvatel města Český Krumlov pochází z roku 1653. Tehdy ve městě žilo celkem 2 010 osob. Díky přirozené obměně obyvatelstva, kdy počet narozených převažoval nad počtem zemřelých, došlo během 17. a 18. století k nárůstu počtu obyvatel, a to i přes jeho dočasné úbytky v důsledku epidemií moru (1713-1714) a hladomoru (1771-1772). V roce 1671 žilo v Č. Krumlově 2 306 osob, v roce 1700 2 508 osob, v roce 1725 2 572 osob, v roce 1751 2 762 osob a v roce 1773 2 797 osob. V průběhu jednoho století došlo tedy k 20% nárůstu počtu obyvatel. Koncem 18. a v průběhu 19. století způsobil nárůst počtu českokrumlovských obyvatel příchod venkovského obyvatelstva do města, který byl umožněn zrušením nevolnictví (roku 1781) a zrušením poddanství (roku 1848). V roce 1797 žilo v Českém Krumlově 3 183 osob, v roce 1841 už to bylo 5 165 osob (www.ckrumlov.cz).

Další nárůst místní populace nastal i v souvislosti s průmyslovým rozvojem města a jeho okolí v druhé polovině 19. a na počátku 20. století (v roce 1880 7 659 osob, v roce 1890 8 331 osob, v roce 1900 8 676 osob, v roce 1910 8 716 osob). Nárůst počtu obyvatel vyvrcholil v roce 1921, kdy v Č. Krumlově žilo 9 120 osob. Potom následoval úbytek populace kvůli válečným ztrátám a odsunu německého obyvatelstva (v roce 1930 8 692 osob, v roce 1950 6 899 osob). Nový nárůst počtu obyvatel byl způsoben připojením některých okolních obcí k městu – v roce 1950 Vyšný, v roce 1961 Nové Dobrkovice, Nové Spolí, Slupenec. V důsledku správních změn mělo město v roce 1950 8 057 obyvatel a v roce 1961 9 255 obyvatel. V období posledních čtyřiceti let pokračoval nárůst počtu obyvatel. Tentokrát ho způsobila také výstavba bytů a následný příchod dalšího obyvatelstva do města. V roce 1970 ve městě žilo 10 372 obyvatel a v roce 1980 13 776 obyvatel. Podle sčítání českokrumlovské populace v roce 1991 žilo ve městě celkem 14 108 osob (www.ckrumlov.cz).

Podle sčítání lidu, domů a bytů z roku 2001 bylo ve městě evidováno celkem 14 443 obyvatel, z toho 7 324 žen a 7 119 mužů. Podle struktury obyvatel na základě *rodinného stavu* ve městě žilo 5 602 svobodných, 6 590 ženatých/vdaných, 1 247 rozvedených, 896 ovdovělých a 68 osob svůj rodinný stav neuvedlo. *Podle věku* spadalo 2 475 obyvatel do kategorie 0 – 14 let, 9 708 do kategorie 15 – 59 let a do kategorie 60 a více let (včetně věku nezjištěného) 2 260 obyvatel. Z hlediska *stupně vzdělání* (sledováno u obyvatel patnáctiletých a starších, kterých bylo v řešeném území 11 968) bylo 48 osob bez vzdělání, základní vzdělání včetně neukončeného mělo 2 689

obyvatel, vyučení a středního odborného vzdělání bez maturity dosáhlo 4 328 osob, úplného středního vzdělání s maturitou 3 161 osob, vyššího odborného a nástavbového vzdělání 454 osob a vysokoškolského vzdělání 1 142 osob. U 146 obyvatel nebylo vzdělání zjištěno. Podle *národnostní struktury* se k české národnosti hlásilo 13 408 osob, to je 95,8 % všech obyvatel. Zbytek tvořilo 40 osob moravské národnosti, 1 člověk slezské národnosti, 286 osob slovenské, 47 osob romské, 28 polské, 147 německé, 29 ukrajinské a 9 osob vietnamské národnosti. *Z hlediska náboženského vyznání* bylo z celkového počtu obyvatel 26 % (3 754) osob věřících. K církvi římskokatolické patřilo 3 216 věřících osob, k církvi československé husitské 100 osob, k českobratrské církvi evangelické 45 osob, k pravoslavné církvi 16 osob a 27 osob se hlásilo ke Svědkům Jehovovým. *Podle ekonomické aktivity* patřilo 8 026 osob do skupiny ekonomicky aktivních. V rámci této skupiny bylo 7 419 osob zaměstnaných, 271 pracujících důchodců, 129 žen na mateřské dovolené a 607 nezaměstnaných. Do skupiny ekonomicky neaktivních (důchodci, žáci, studenti, učni) patřilo celkem 6 312 osob. U 105 osob nebyla ekonomická aktivita zjištěna. Z celkového počtu ekonomicky aktivních pracovalo v odvětví zemědělství, lesnictví a rybolovu 160 osob, v průmyslu 2 336 osob, ve stavebnictví 874 osob, v odvětví obchodu a oprav motorových vozidel 673 osob, v odvětví dopravy, pošty a telekomunikací 411 osob, ve veřejné správě, obraně a sociálním zabezpečení 810 osob, v odvětví školství, zdravotnictví, veterinárních a sociálních činností 894 osob (vše dle dat SLBD 2001 na www.czso.cz).

Zdroj: <http://www.ckrumlov.cz> dle dat ČSÚ ze SLBD 2001 na <http://www.czso.cz>

Hospodářství

Zemědělství, lesnictví a rybolov

Český statistický úřad eviduje v Českém Krumlově 113 podnikatelských subjektů. Tyto subjekty ale hospodaří i mimo řešené území, často mají v řešeném území jen sídlo. Zemědělsky obhospodařované plochy se vyskytují nejvíce v okrajových částech řešeného území, v katastrálních územích Přísečná – Domoradice, Slupenec, Spolí- Nové Spolí a Vyšný. V Domoradicích ubylo zemědělsky obhospodařované půdy vytvořením Domoradické průmyslové zóny. Zemědělskou půdu, lesy a rybníky v majetku města (nejen v řešeném území) obhospodařuje společnost Lesy města Český Krumlov, která byla založena v roce 1994 za účelem obhospodařování historického lesního majetku města. V současné době má k dispozici na základě nájemní smlouvy cca 1350 ha celkové výměry lesní půdy, pět rybníků o výměře cca 3 ha a je pověřena správou části městské zeleně (www.ckrumlov.cz).

Výskyt a těžba nerostných surovin

Český Krumlov a blízké okolí nepatří k oblastem s velkou průmyslovou těžbou surovin. Již od středověku se zde těžil stavební kámen. Nejprve se kámen těžil přímo v místě stavby nebo v jejím nejbližším okolí. Později, s rozvojem stavebnictví a dopravy, i na vzdálenějších lokalitách. Petrograficky se jedná o granulity, krystalické vápence a také o pararulové horniny, využívané dnes hlavně jako drcené kamenivo. Nejbližší lom na stavební kámen je lom Plešovice – Holubov na východním svahu Kleti. Na území města fungoval lom v krystalických vápencích ve Vyšném, který je nyní uzavřen. Tradiční nerostnou surovinou Českokrumlovska (pruh od Černé v Pošumaví přes Český Krumlov) jsou grafitové rudy, které se zde těžily už od doby laténské v různých částech města. Těžba probíhala například v Rybářské ulici, v okolí Zámecké zahrady a v Domoradicích. Nejvýznamnějším nalezištěm, kde těžba probíhala donedávna byl grafitový důl ve Chvalšinské ulici. V minulosti se v Českém Krumlově těžila také zlatá a stříbrná ruda (www.ckrumlov.cz).

Průmysl

Prostorové uspořádání městské zástavby vylučuje jakoukoli větší průmyslově orientovanou výrobu ve vnitřním městě. Výjimkou je tradiční Pivovar Eggenberg, a.s., který vyrábí pět druhů piva a svou velikostí se řadí do kategorie malých nezávislých pivovarů s výrobní kapacitou do 200 000 hektolitřů piva ročně. Mimo vnitřní město, při silnici na Kájov, se nachází závod firmy Madeta, v němž se už od druhé poloviny

40. let vyrábí sýr Niva. Madeta Český Krumlov je s roční kapacitou 2000 tun největším producentem plísňového sýru Niva v České republice (www.ckrumlov.cz).

V roce 1991 byla zastupitelstvem města jasně vymezena tzv. Domoradická průmyslová zóna. V současné době se tu nachází několik podniků a firem. Společnost Lira, známá tradiční výrobou obrazových lišt, rámců a rámováním, je součástí konsolidačního celku Larson-Juhl International L.L.C., Spojené státy americké. Schwan-STABILO ČR, s.r.o. je dceřinná společnost německého výrobce psacích potřeb se sídlem v Heroldsbergu; závod v Českém Krumlově vyrábí dřevěné tužky a pastelky značkové kvality a reklamní tužky běžných i atypických rozměrů. FRONIUS ČR, s.r.o. se zabývá výrobou, prodejem a servisem zařízení v oblasti svářecí techniky. LINDE POHONY, s.r.o. vyrábí elektrické pohonné a řídicí osy pro vysokozdvizné vozíky a je součástí holdingové skupiny KION Group (www.ckrumlov.cz).

Služby

V řešeném území se nachází prodejny potravin a spotřebního zboží, provozovny různých živnostníků, peněžních, administrativních, poštovních služeb, policie, školská, zdravotnická a kulturní zařízení. Zdravotní a sociální služby zajišťuje nemocnice, poliklinika a ordinace praktických lékařů, nejrůznějších specialistů a stomatologů, lékárny, léčebna dlouhodobě nemocných, středisko záchranné služby a rychlé záchranné služby. Ze školských zařízení je v řešeném území 7 mateřských škol, 5 základních škol, 2 střední odborné školy, gymnázium, základní umělecká škola. Dům dětí a mládeže nabízí nejrůznější zájmovou činnost. Velice rozvinuté jsou turistické služby, ve městě působí cestovní agentury, infocentra, směnárny, muzea, galerie, půjčovny zejména lodí a raftů, své služby nabízí několik průvodců a překladatelů. Ve stravovacích a ubytovacích službách je velká nabídka, zejména v historické části města se nachází desítky restauračních zařízení, penziónů a hotelů (www.ckrumlov.cz).

Cestovní ruch

Český Krumlov je turisty jedním z nejnavštěvovanějších měst v Česku. K jeho turistické atraktivitě přispělo zapsání města na seznam světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO v roce 1992. Ve městě se nachází mnoho pamětihodných objektů (podrobněji viz kapitola 4.5.1.), často se tu konají nejrůznější kulturní akce. Mezi nejznámější patří Slavnosti pětিলisté růže a Mezinárodní hudební festival Český Krumlov.

Doprava

Z důležitých dopravních tahů Českým Krumlovem prochází silnice I. třídy č. 39 vedoucí z Českých Budějovic směrem do Černé v Pošumaví, silnice II. třídy č. 157 vedoucí z Č. Krumlova směrem do Trhových Svinů a silnice č. 160 vedoucí z Č. Krumlova směrem do Horního Dvořiště. Řešeným územím probíhá i železniční tah, a to trať č. 194 z Českých Budějovic do Nového Údolí. Největšími podniky, které zajišťují dopravu v řešeném území jsou České dráhy a ČSAD Jihotrans. Autobusové spojení s krajským městem je dobré, spoje jezdí přibližně každou hodinu. Do roku 1989 byl dopravní význam Českého Krumlova, stejně jako ostatních okresních měst v příhraničních oblastech, spíše okrajový. V současné době leží město na frekventované trase na Lipno a do Rakouska. Tuto trasu využívají především účastníci turistického ruchu, nákladní doprava směřující do Rakouska se uskutečňuje po mezinárodní silnici E 55.

4.5. Vlastivědné zajímavosti řešeného území

4.5.1. Zajímavosti a památky ve městě Český Krumlov

Hrad a zámek

Areál českokrumlovského zámku je jedním z nejrozsáhlejších ve střední Evropě. Zahrnuje čtyřicet hospodářských budov a palácových stavení soustředěných kolem pěti zámeckých nádvoří a téměř 11 hektarů zámecké zahrady. Hrad a zámek Český Krumlov je situován na protáhlém skalnatém návrší, které z jihu obtéká řeka Vltava a na severní straně potok Polečnice. Původní gotický hrad založili někdy před rokem 1250 páni z Krumlova, jedna z větví mocného rodu Vítkovců. V historických pramenech je krumlovský hrad poprvé uváděn v roce 1253 jako sídlo Vítka z rodu Vítkovců (Pavelec, 2001).

Po Vítkových bezdětných synech získal hrad v roce 1302 jejich příbuzný Jindřich z Rožmberka a krumlovský hrad se tak stal sídlem rodu Rožmberků, kteří zde sídlili až do roku 1602. V době jejich vlády došlo k velkému rozkvětu hradu i města. S přestavbou nevyhovujícího starého hradu začal už Jindřich z Rožmberka (1262-1310) a dále v ní pokračoval jeho syn Petr I. z Rožmberka (zemřel 1347). Petr dal rozšířit a opevnit původní gotický hrad, který tvořil pouze malý hrad s věží a přeměnil jej na tzv. Hrádek, jak ho známe z dnešní doby. Jeho válcová věž, která tvoří hlavní dominantu okolí, je jedinou stavbou, která se z původního hradu dochovala. Petr dále založil nový rozsáhlý palác – dnes je označován jako Horní hrad – na skalnatém hřbetu vltavské

stráně, na místě vyšším a bezpečnějším, než byla snadno přístupná planina starého hradu. Horní hrad původně tvořily tři budovy kolem vnitřního pravidelného nádvoří. Obě postranní budovy měly velké čtyřhranné věže a ve střední budově dal Petr I. vystavět kapli sv. Jiří. Oba hrady pro značný výškový rozdíl spojoval dřevěný most. Starý hrad (Hrádek) se tak stal předhradím, ke kterému postupně přibývaly hospodářské budovy. V době Oldřicha II. z Rožmberka (1403-1462) dostal krumlovský hrad svou konečnou podobu, která byla dalšími přestavbami jen upravována. Ke stávajícímu starému paláci přibyl nový palác, uzavírající svými třemi křídly další pravidelné nádvoří (dnešní čtvrté nádvoří). Petr IV. z Rožmberka si na hradě vytvořil odpovídající reprezentativní sídlo (Dvořák, 1948).

Vilém z Rožmberka, významný mecenáš v oblastech vědy, hudby, literatury a výtvarného umění, dal zámku v Českém Krumlově podobu monumentálního honosného renesančního sídla a zároveň kulturního, společenského a hospodářského centra. Přestavba starého rodového sídla byla provedena v duchu italské renesance, pod vedením italských mistrů. Na Horním hradě, který byl upraven a rozšířen, pracoval italský stavitel Antonio Drizzan, zvaný Vlach, a později dvorní stavitel Baltazar Maggi z Arognu. Malby v tzv. Rožmberských pokojích jsou dílem dvorního malíře nizozemského původu Gabriela de Blonde. Malířskou výzdobu Hrádku a zámecké věže provedl jeho žák Bartoloměj Jelínek, zvaný Beránek. Hrádek byl přestavěn na renesanční obytný dům. Na věži byl zřízen arkádový ochoz s místností pro trubače. Jakub Krčín z Jelčan zavedl do hradu vodovod (Dvořák, 1948).

Po smrti Viléma krumlovský hrad získal jeho mladší bratr Petr Vok. Dědictví Petra Voka z Rožmberka po bratru Vilémovi bylo zatíženo obrovskými dluhy. Petr Vok se snažil ze všech sil uchovat rodový majetek v ucelené podobě a dokončil přestavbu krumlovského hradu, ke kterému ještě připojil několik latránských domů. Později byl ale donucen svými věřiteli k prodeji některého ze svých panství. V roce 1601 prodal staré rodové sídlo v Českém Krumlově císaři Rudolfovi II. Habsburskému a odstěhoval se do Třeboně. Císař na zámku nikdy nepobýval (Dvořák, 1948).

Počátkem 17. století ztratil Český Krumlov své bývalé významné postavení. V roce 1610 postihl I. nádvoří zámku požár. Roku 1611 bylo město obsazeno pasovským vojskem. Během stavovského povstání nechal velitel císařské posádky Ferdinand Carrati de Carrara vybudovat v předhradí druhého zámeckého nádvoří mohutné opevnění s bastiony. V roce 1622 daroval císař Ferdinand II. Habsburský krumlovské panství Janu Oldřichovi ze štýrského rodu Eggenberků za podporu

za třicetileté války (www.ckrumlov.cz). Jan Kristián I. (1641-1710) a jeho vzdělaná manželka Marie Arnoštka z Eggenberku, rozená ze Schwarzenberku (1649-1719) zřídili v zámku druhé divadlo v samostatné dřevěné budově za hradním příkopem na V. nádvoří zámku. První stálá divadelní scéna na zámku byla v tzv. „Jelením sále“ (dnešním Maškarním sále). V této době již působil na zámku stálý hudební a herecký soubor. Za vlády Jana Kristiána I. dostal krumlovský hrad podobu reprezentativního barokního sídla (Dvořák, 1948).

Manželství Jana Kristiána z Eggenberku a Marie Arnoštky bylo bezdětné, a tak po jejich smrti připadlo panství rodu Schwarzenberků. Kníže Josef Adam roku 1744 dal postavit zimní jízdárnu při dolním konci zahrady. K zámecké rezidenci bylo přistavěno horní patro, v roce 1748 vznikl Maškarní sál, jehož autorem je třeboňský malíř Josef Lederer. V Maškarním sále se konaly bály a maškarní plesy, koncerty se konaly v nově upraveném Zrcadlovém sále. Z Maškarního sálu vedla dřevěná chodba Plášťového mostu do nově upraveného zámeckého divadla a dále do keřových bludišť zámecké zahrady. Zahrada byla nově opatřena kaskádovou fontánou, zdobenou sochami vodních božstev od sochaře Josefa M. Grisslera. V zadní části zahrady byl v roce 1752 vybudován dřevěný hudební pavilón s výzdobou budějovického malíře Františka Jakuba Prokyše (Dvořák, 1948).

Od roku 1802 vlastnil zámek Český Krumlov vnuk Josefa Adama ze Schwarzenberku, Josef ze Schwarzenberku (1769-1833) s manželkou Pavlínou ze Schwarzenberku, rozenou z Ahrenberku (1774-1810). Kněžna Pavlína byla vzdělaná a velmi výtvarně nadaná. Své malířské schopnosti rozvíjela pod vedením schwarzenberského dvorního malíře Ferdinanda Runka, jehož dílo tvoří více než sto obrazů, které jsou ve sbírkách Státního hradu a zámku Český Krumlov. Nejstarší syn Josefa a Pavlíny, Jan Adolf II. ze Schwarzenberku (1799-1888) si nechal přestavět zámek na Hluboké v módním novogotickém stylu a od poloviny 19. století tam již natrvalo přesunul své sídlo. Stavební činnost na zámku v Českém Krumlově i ve městě ustala, během 19. století nedošlo v komplexu hradu a zámku k žádným významným exteriérovým úpravám. V roce 1900 se kníže Adolf Josef ze Schwarzenberku (1832-1914), syn Jana Adolfa II. rozhodl zpřístupnit veřejnosti část schwarzenberských reprezentačních pokojů. Krumlovsko-hlubocká větev Schwarzenberků vymřela v roce 1950 JUDr. Adolfem Schwarzenberkem, za jehož života přešel krumlovský zámek v roce 1947 do vlastnictví státu.

Od roku 1991 Správa hradu a zámku v Českém Krumlově pod dohledem Památkového ústavu v Českých Budějovicích udržuje a provozuje zámecké objekty. V posledních letech dochází v celém zámeckém areálu k rozsáhlé stavební obnově jednotlivých objektů a k restaurátorským pracím. Veřejnosti jsou zpřístupněny *I. prohlídková trasa* a *II. prohlídková trasa* s autenticky zařízenými interiéry z 16., 18. a 19. století, celkem *pět nádvoří*, *Zámecká věž s vyhlídkovým ochozem*, *Zámecké divadlo*, *Zámecké lapidárium*, *Zámecká zahrada*, *Mezinárodní galerie keramické tvorby* v prostorách Václavských sklepů, *Galerie české kultury v Máselnici* a *tematické výstavy* ze zámeckých depozitářů, umístěné v budovách Máselnice a ve Sloupové síni (www.ckrumlov.cz).

Na *první prohlídkovou trasu* se vstupuje ze třetího zámeckého nádvoří a je zaměřena na prohlídku původních zámeckých interiérů z doby renesance a baroka. Na úvod je zařazena prohlídka zámecké kaple sv. Jiří, z ní se prochází rozsáhlou rožmberskou síní do čtyř rožmberských renesančních pokojů. Druhá část prohlídky zahrnuje Eggenberský sál, Schwarzenberské barokní apartmá, zámeckou obrazárnu a končí v Maškarním sále (Pavelec, 2001).

Celá *druhá prohlídková trasa*, na kterou se nastupuje na třetím nádvoří, je zaměřena na historii rodu Schwarzenberků a zahrnuje návštěvu Schwarzenberské portrétní galerie s obrazy příslušníků rodu, dále tzv. schwarzenberského apartmá z 19. století, které se skládá z pokoje pro komornou, hudebního salónu, tzv. Paulíniny ložnici, Gobelínového a Runkovo salónu. Na tyto prostory navazuje prohlídka pokojů bývalého soukromého apartmá kněžny Eleonory ze Schwarzenberku, jedná se o přijímací pokoj, kuřácký salón, příruční knihovnu a malou jídelnu. Dále následuje salón kněžny, její kabinet a ložnice s toaletním pokojem. Od května roku 2005 je druhá prohlídková trasa prodloužena o obrazárnu a obě patra Plášťového mostu. Prohlídka končí na pátém nádvoří zámku (www.ckrumlov.cz).

Do zámeckého areálu se vstupuje z Latránské ulice tzv. Červenou branou. Prostor *prvního nádvoří* sloužil jako hospodářský dvůr. Stojí tu někdejší pivovar, ve kterém se pivo vařilo do roku 1625, budova starého purkrabství, kde bydlel nejvyšší úředník a správce hradu, konírny, kočárovny, kovárna a nemocnice na místě dnešního průchodu do Jelení zahrady, která tady byla zřízena v roce 1775 jako první českokrumlovská nemocnice (Pavelec, 2001). V malém parku uprostřed nádvoří stojí kašna z roku 1561. Této části nádvoří se dříve říkalo Rejdiště, protože tu původně byly výběhy pro koně a dobytek. Teprve v 16. století získal prostor parkovou úpravu (Záloha, 1982). Budova vpravo od Červené brány se nazývá Solnice a jde o původní gotický hospodářský objekt. Bývala tu sladovna, sýpka a od roku 1723 sklad soli. Ke konci 19. století byla vznikl v budově úřednické byty. Nalevo od Červené brány se nachází rozsáhlý objekt bývalých stájí se sýpkou v patře – dnešní Sloupová síň. V roce 1938 byl na nádvoří ukončen provoz stájí a budova byla přestavěna pro kancelářské účely. V budově byla také zřízena sloupová síň, dnes využívaná jako výstavní prostor. Průchod k druhému nádvoří lemují mohutné bastiony, které jsou pozůstatkem opevnění z roku 1620. Přes hradní příkop cesta pokračuje po mostě, po jehož stranách jsou sochy Panny Marie a svatého Josefa a vázy z roku 1759. V tzv. Medvědí příkopu se medvědi chovají od roku 1707 (www.ckrumlov.cz).

Nejvýznamnější budovou na *druhém nádvoří* je tzv. Hrádek s věží, který je nejstarší původní částí hradu. Za vlády Viléma z Rožmberka v letech kolem roku 1580 provedl Baltazar Maggi z Arogn jeho renesanční přestavbu. Zvýšil přitom i věž a její vrchol opatřil arkádovým ochozem. Stěny věže i hrádku ozdobil malbami Bartoloměj Jelínek (Pavelec, 2001). S Hrádkem sousedí budova Nového purkrabství z roku 1578, v níž od roku 1931 sídlí pobočka Státního oblastního archivu a zámecká knihovna s asi čtyřiceti tisíci svazky krásné i naučné literatury. Budova má pravouhlý tvar a ze severní a východní strany uzavírá prostor druhého nádvoří. Vnější vzhled purkrabství se od svého vzniku téměř nezměnil a původní jsou i malby na průčelí. Ústředním motivem malířské výzdoby jsou alegorické postavy např. postava Statečnosti a výjevy z Ovidiových *Metamorfóz*. Prostory

v přízemí byly kromě jiného využívány jako kasárna knížecí granátnické Schwarzenberské gardy, která zde působila od roku 1742 do roku 1949. Památkou na zámeckou gardu jsou čtyři děla z let 1608, 1644 a 1870 (www.ckrumlov.cz). Budova Nového purkrabství je postavena na velkoryse klenutých sklepech. Dnes je prostor sklepů využit jako zámecké lapidárium, které je přístupné veřejnosti. Jsou zde uloženy originály soch z areálu zámku, např. barokní sousoší z kaskádové fontány v zámecké zahradě a sochy světců z Plášťového mostu (www.ckrumlov.cz). Jižní stranu druhého nádvoří uzavírá tzv. Mincovna. Původní stavba pochází z osmdesátých let 17. století. Tehdejší majitel zámku Jan Kristián z Eggenberku ji nechal postavit pro ražbu mincí. Budova ale svému účelu nikdy nesloužila. V budově kromě jiného sídlil knížecí lovcí, což dodnes připomínají lovecké trofeje nad hlavním vchodem. Ve sklepních prostorách Mincovny jsou dnes depozitáře Státního oblastního archivu. Patro je využito jako výstavní prostory (Pavelec, 2001). Z druhého zámeckého nádvoří se do horního hradu jde kolem tzv. Máselnice. Máselnice je zajímavá především svou renesanční sgrafitovou fasádou, renesančními štíty a slunečními hodinami v průčelí. Gotický portál, kterým se vchází do budovy, spolu se zachovalými okny svědčí o gotickém původu budovy (www.ckrumlov.cz).

Do prostor tzv. Horního hradu se vstupuje strmě stoupající chodbou, nad jejímž portálem jsou umístěny tři znaky – rožmberský, eggenberský a braniborský. Horní hrad tvoří palácový komplex soustředěný kolem *třetího a čtvrtého zámeckého nádvoří*, který byl budován postupně od počátku 14. století až do 19. století. Budovy si uchovaly renesanční charakter z doby panování Viléma z Rožmberka. Fasády budov na obou nádvořích pokrývají renesanční sgrafitové malby ze sedmdesátých let 16. století (Záloha, 1982). Malby na stěnách kolem IV. nádvoří vznikly asi v roce 1588 v souvislosti se stavebními úpravami provedenými za vlády Viléma z Rožmberka. Rozsáhlé třípodlažní sklepy pod IV. nádvořím vznikly v místě bývalého předhradí jako nutné vyrovnání prudce se svažujícího terénu a hradního příkopu. Na vytvořených sklepech se pak budovala křídla nového paláce. V letech 1394 a 1402 byl v jednom ze sklepů vězněn český král Václav IV., proto se dnes sklepy nazývají „Václavské sklepy“. V současnosti jsou zde pod patronací Agentury českého keramického designu pravidelně pořádány mezinárodní výstavy keramické tvorby, které jsou veřejně přístupné v průběhu hlavní turistické sezóny (www.ckrumlov.cz).

Do prostoru *pátého nádvoří* zámku se dostaneme z budov Horního hradu přes Plášťový most. Páté nádvoří ohraničuje na jedné straně zeď a na druhé straně budova zámeckého divadla, spojená s tzv. Renesančním domem. Z Renesančního domu je přístupné hluboké renesanční sklepení, které plnilo funkci lednice. Železná brána s objektem vrátnice uzavírá páté nádvoří zámeckého areálu, další stavby se nacházejí v prostoru zámecké zahrady (Pavelec, 2001). Zámecké divadlo na pátém nádvoří je unikátní scénou, kde se dochovala ukázka slohově a technicky vyspělého barokního divadla. Z původního divadelního fondu se dochovala budova, hlediště, orchestřiště, jeviště, jevištní technika (tzv. mašinerie), dekorace, kostýmy, rekvizity, osvětlovací technika, hasicí prostředky a také bohatá archivní dokumentace – libreta, scénáře, texty, partitury, notový materiál, inventáře, účty a jiné informace o divadelním životě 17. až 19. století (Slavko, 1997). Součástí budovy divadla je tzv. Renesanční dům, jehož západní obvodová zeď je zbytkem středověkého opevnění. V jižní části budovy se zachovaly tři rokokové pokoje s původní výmalbou. Krovem domu prochází chodba spojující zámek se zámeckou zahradou. V současné době se v domě nachází muzeum zámeckého divadla a depozitář pro uložení originálů ze zámeckého divadla (www.ckrumlov.cz).

Plošně nejrozsáhlejší částí zámeckého areálu je barokní *zahrada* ze 17. století, která přiléhá z jihozápadní strany k souboru zámeckých budov na V. nádvoří. Zámecká zahrada byla založena na konci 70. let 17. století za panování knížete Jana Kristiána z Eggenberku podle barokního kompozičního schématu. Později byla upravena v duchu vídeňského rokoka a od konce 18. století byla její složitá rokoková podoba postupně měněna jednoduchými klasicistními úpravami. V 19. století byl vzhled zahrady radikálně změněn ve stylu tzv. anglického parku. Zámecká zahrada se skládá ze tří částí: terasy tzv. letní jízdárny, terasy tzv. dolního parteru a terasy tzv. horní zahrady. Terasa tzv. letní jízdárny byla v minulosti využívána především pro výcvik v jízdě na koni. Na terasy tzv. letní jízdárny nepřímo navazuje budova zimní jízdárny, která leží pod úrovní zahrady. Zimní jízdárnu nechal v letech 1744 až 1746 postavit Josef Adam ze Schwarzenberku. Poměrně prostou stavbu zdobí nad vchody a na východním čele stavby štuková výzdoba od sochaře Jana Antonína Zinnera. Ve 2. polovině 70. let byla zimní jízdárna přebudována pro kulturně společenské využití, v současné době slouží především jako koncertní a plesový sál. Terasu tzv. dolního parteru tvoří rozsáhlá rokokově upravená čtvercová plocha s párem velkých osmibokých bazénů

s vodotrysky. Na rozhraní tzv. horní zahrady a dolního parteru se nachází rokoková kaskádová fontána se sochami vodních božstev – Neptunovým sousoším, vázami a alegoriemi čtyř ročních období. Terasa tzv. horní zahrady tvoří obdélníková plocha s převážně volnou zahradní úpravou a pozůstatky původní barokní zahrady s původním schématem cest. V horní zahradě se kromě čtvercového zámeckého rybníka s ostrůvkem nachází tzv. hudební pavilon a dále také letohrádek Bellarie, před nímž je situováno tzv. otáčivé hlediště. Letohrádek Bellarie byl postaven v letech 1690 až 1692. Autorem výmalby sálů je malíř František Jakub Prokyš. Hudebním pavilonem se nazývá drobný altán z roku 1752 v horní části zámecké zahrady v blízkosti letohrádku Bellarie. František Jakub Prokyš v altánu vytvořil nástropní fresku. Původní otáčivé hlediště tvořila točna pro 60 diváků, poháněná lidskou silou. Dnešní točna je poháněna elektromotory a pojme více než 650 diváků. Představení otáčivého hlediště využívají prostředí noční zámecké zahrady a především letohrádku Bellarie (www.ckrumlov.cz).

Latrán

Historické jádro dnešního města se dělí na dvě části, Staré město a Latrán. Tato původně víceméně samostatná středověká města s vlastními privilegii byla spojena v jeden celek v roce 1555, za vlády Viléma z Rožmberka. Latránem se označuje postupně vzniklé podhradí hradu a zámku. Osou Latránu je stejnojmenná ulice, která začíná za Budějovickou branou a pokračuje do centra města a k zámku a končí před Lazebnickým mostem (Flašková, 2002).

Budějovická brána (Latrán, č. p. 104) vznikla jako nejmladší z někdejších devíti bran města v letech 1598-1602. Postavit ji nechal Petr Vok z Rožmberka podle návrhu Benedikta Cometty. Nejzajímavější na Budějovické bráně je její dvojitý výraz, různý na severním a jižním průčelí. Vnější severní kvádrované průčelí s cimbuřím vytváří dojem masivního opevnění a má odradit nepřítel. Naopak vnitřní jižní průčelí vypadá přívětivě. Jsou na něm sluneční hodiny a dekorativní malba iluzivní fasády s renesančními ornamenty kolem oken (Pavelec, 2001).

Válcová bašta (Latrán, č. p. 28) byla vybudována kolem roku 1500 jako součást městského opevnění. V 19. století, po zániku opevnění, byla bašta uvnitř upravena k bydlení. Při válcové baště stojí také malý kus hradební zdi. Jinde než tady a v Kájovské ulici se hradební zdi nedochovaly (Pavelec, 2001).

Dům č. p. 53 v Latránské ulici je zajímavý především pro arkády na čelní fasádě s cyklem renesančních maleb, které zobrazují deset fází v životě muže od dětství až po stáří a smrt. Slepé arkády domu jsou zdobeny alchymistickými a kabalistickými znaky, které pochází z okruhu alchymistů ze dvora Viléma z Rožmberka (Flašková, 2002).

Protilehlý dům č. p. 46 se nazývá Nová lékárna. V tomto domě původně bydleli rožmberští služebníci, později lékař a v roce 1913 byla v přízemí zřízena zámecká lékárna, která fungovala až do padesátých let. Renesanční průčelí domu se sgrafitovým členěním jsou zakončena atikou. Západní částí domu prochází bývalá spojovací chodba ze zámku do kostela minoritského kláštera, která odtud dále pokračuje v sousední Červené bráně (Flašková, 2002).

Latránská spojovací chodba (č. 56) je součástí systému chodeb spojujících zámek s klášterním kostelem. Do domu č. 56 pokračuje chodba z Nové lékárny patrem v Červené bráně. Z domu č. 56 přes Latránskou ulici pokračuje v oblouku, který připomíná římské triumfální oblouky. Nároží oblouku zdobí malované kvádry, na průčelí jsou namalovány erby Viléma z Rožmberka a jeho třetí manželky Anny Marie Bádenské (Pavelec, 2001).

Dnešní *Klášter rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou* vznikl z dřívějšího sdruženého kláštera minoritů a klarisek se společným kostelem Božího těla a Panny Marie Bolestné. Původní klášter založil roku 1350 Petr I. z Rožmberka spolu s manželkou Kateřinou. Součástí kláštera byl také dům pro laické společenství zbožných žen, tzv. bekyň. Minorité v klášteře byli až do roku 1950, působení klarisek ukončily reformy císaře Josefa II. v roce 1782. Kostel Božího těla a Panny

Marie Bolestné byl v 17. století výrazně barokně přestavěn a proto se v něm nachází mnoho památek barokního církevního umění. Hlavní oltář kostela dal v letech 1679 až 1782 zřídit Jan Kristián z Eggenberku s manželkou Eleonorou. Oltářní obraz od Matyáše Leithnera představuje Pannu Marii s Kristem a sv. Františkem. Na jižní stranu kostela navazují klášterní budovy. Jejich nejvýznamnější částí je pozdně gotická křížová chodba se síťovou klenbou z doby kolem roku 1500. Její severní křídlo tvoří unikátní dvojpodlažní prostor rozdělený žulovými zatáčenými sloupy. Uprostřed západního křídla křížové chodby se nachází vstup do kaple sv. Wolfganga z roku 1491. Vnitřní stěny křížové chodby se otevírají okny s pozdně gotickými kružbami do tzv. rajskeho dvora. V jeho středu byla v roce 1686 vybudována kaple Panny Marie Einsiedelské s oltářem se sochou Černé Matky Boží Einsiedelské (Pavelec, 2001).

Dům č. p. 39 v Latránské ulici je původně gotický. Kolem roku 1580 vznikla malířská výzdoba průčelí, která oslavuje tehdejšího krumlovského vladaře Viléma z Rožmberka. Na vrcholu štítu jsou namalovány erby Viléma z Rožmberka a jeho třetí manželky Anny Marie Bádenské. Ve středu fasády je zobrazen tzv. rožmberský jezdec, Rožmberky často používaný symbol (Pavelec, 2001).

Dům č. p. 37 býval v 16. století domovem rožmberského dvořana Jetřicha Slatinského ze Slatinky. Horní patro je vysazené na kamenných krakorcích. V těsných ulicích města tímto způsobem krumlovští měšťané získávali potřebný prostor a pravidelný tvar místností. Na domě jsou zajímavé nárožní kameny, kterými si měšťané chránili rohy svých domů před poškozením koly projíždějících povozů. Počátkem 20. století bylo v domě Caffée Fink, do kterého chodil slavný expresionista Egon Schiele (Flašková, 2002).

Bývalý kostel sv. Jošta se špitálem (č. p. 6 a č. p. 13) založil Petr I. z Rožmberka okolo roku 1330. Špitál byl určen nemocným a chudým obyvatelům města. V letech 1594 až 1599 architekt Dominik Cometta původní kostel přestavěl a současně dal zbudovat novou věž. Nový kostel zasvěcený Nejsvětější Trojici byl vladařem Petrem Vokem z Rožmberka věnován krumlovským protestantům. Po jeho smrti byl ale kostel znovu vysvěcen ve jménu sv. Jošta a opět navrácen krumlovským katolíkům. Ještě předtím než byl kostel v roce 1788 zrušen v rámci reformy císaře Josefa II., dostala jeho věž barokní podobu. Zrušený kostel byl přestavěn na obytný dům. Špitál se zachoval až do roku 1922 (Pavelec, 2001).

V původně gotickém domě č. p. 1 bývala *lazebna*, kterou zmiňuje už městské privilegium z roku 1347. Dům byl přistavěn k městské hradbě a Latránské bráně. V 16. století lazebnu vlastnil Zikmund Pichler, jehož dcera Markéta byla zavražděna Juliem d' Austria, duševně nemocným levobočkem císaře Rudolfa II. (Flašková, 2002).

Staré město

Vlastní vnitřní město vzniklo v meandru řeky Vltavy. Jeho středem je čtvercové náměstí, odkud vybíhají ulice původně směřující k městským branám. Staré město je s Latránem přes řeku Vltavu spojeno dřevěným Lazebnickým mostem, po jehož stranách jsou sochy z 19. století. Vpravo na mostě (směrem do Starého města) je to socha ukřižovaného Ježíše, vlevo socha sv. Jana Nepomuckého, patrona mostů. Na Lazebnický most navazuje Radniční ulice, která se dříve jmenovala Sýrová a která vede kolem nároží městské radnice přímo na náměstí. Na rohu Radniční a Dlouhé ulice stojí dům č. 29, v jehož interiéru byly v roce 2001 odkryty vzácné gotické nástěnné malby, patrně nejstarší v Českém Krumlově (Flašková, 2002).

Náměstí Svornosti má čtvercový půdorys a je vymezeno čtyřmi řadami měšťanských domů, jejichž jádra jsou převážně gotického nebo renesančního původu. Celému náměstí dominuje budova starobylé radnice. Kromě ní jsou zajímavé především domy na západní straně náměstí, a to zvláště dům č. 12, 13 a 14, které jsou dnes spojeny a nachází se v nich hotel The Old Inn, dříve Měšťák. Dům č.p. 12 (tzv. Zlatokorunský dům) zdobí klasicistní průčelí z konce 18. století. Na jeho štítu

jsou umístěny dvě klasicistní vázy a busta z roku 1790 představující opata vyšebrodského kláštera Neumanna. V domě č. 14 se nachází tzv. Růžový salonek, jehož stěny zdobí renesanční nástěnné malby s motivy z Ovidiových metamorfóz (Záloha, 2000).

Renesanční dům č. p. 1 (radnice) vznikl na počátku 17. století spojením dvou starších gotických budov. V roce 1796 byla postavena dvoustupňová atika s vázami, sjednocující obě budovy v jedno široké průčelí. V krajním obloučku atiky je zavěšen zvon, kterým se dříve svolávali radní města. Na fasádě jsou vyobrazeny znaky: eggenberský (vlevo), schwarzenberský (vpravo), Českých zemí (uprostřed) a Českého Krumlova (pod znakem Českých zemí). Ve vstupní síni radnice s ozdobnou hřebínkovou klenbou z druhé poloviny 16. století se dochoval pozdně gotický portálek z doby kolem roku 1500 se zbytky původní barevnosti. Ve vedlejší klenuté místnosti byly v roce 2000 odkryty fragmenty nástěnných maleb patrně znázorňujících Klanění tří králů z první poloviny 15. století. Z této místnosti se vchází do sklepů, kde je v současné době Muzeum útrpného práva (Pavelec, 2001). Morový mariánský sloup na náměstí Svornosti pochází z let 1712 až 1716, kdy byl postaven jako poděkování za ukončení epidemie moru v roce 1682. Sloup se sochou Panny Marie na vrcholu zdobí sochy světců sv. Václava, Víta, Jana Evangelisty a Judy Tadeáše v horní řadě a dále čtyři sochy ochránců proti nemocem Františka Xaverského, Šebestiána, Rocha a Kajetána v dolní řadě. Všechny sochy pocházejí od pražského sochaře Matouše Jäckela. Ve 40. letech 19. století byla kolem sloupu zřízena kašna (Navrátil, 1973).

Horní ulice patřila od středověku k nejdůležitějším ulicím města. Vede z náměstí Svornosti směrem k mostu mezi budovami jezuitského semináře (dnešního Okresního vlastivědného muzea) a jezuitského divadla (dnešní součást hotelu Růže), kde do roku 1839 stála Horní brána (Pavelec, 2001).

Kostel sv. Víta je nejvýznamnější církevní památkou ve městě. Založil ho Petr I. z Rožmberka v první polovině 14. století. Starý románský kostel ale brzy přestal vyhovovat a v roce 1407 se začalo se stavbou nového prostorného chrámu podle návrhu Linharta z Aldenberka. V roce 1439 byl nový kostel vysvěcen a poté se pracovalo na jeho umělecké výzdobě. V kostele vznikly oltáře a nástěnné malby, přibýly vyřezávané lavice a varhany. Kolem roku 1500 byla vybudována v západní části kostela velká hudební tribuna. V letech 1593 až 1597 dal Petr Vok z Rožmberka v kněžišti kostela vybudovat monumentální hrobku s epitafem na památku svého zesnulého bratra Viléma z Rožmberka. Po smrti Petra Voka byla hrobka postupně odstraněna. V roce 1638 byla při jižní straně kostela vybudována nová sakristie, v letech 1725-1726 byla na severní straně přistavěna kaple sv. Jana Nepomuckého. Postavit ji dali Adam František ze Schwanzenberku a jeho žena Eleonora Amálie z Lobkovic. V rámci novogotických úprav na konci 19. století byla původní kostelní věž s barokní bání nahrazena dnešní štíhlou věží. Věž kostela tvoří vedle zámecké věže druhou dominantu v horizontu města. Na kostelní věži se dá dobře sledovat stavební vývoj kostela. Spodní hranolová část s malými okénky je ještě z původního kostela založeného Petrem I. z Rožmberka. Následující osmiboká patra byla vybudována v 15. století a vrchol věže je novogotický z 19. století. Interiér kostela se skládá ze tří lodí. Hlavní loď oddělují od vedlejších jen štíhlé pilíře, a proto působí celý prostor jednotně. Hlavní barokní oltář z roku 1683 zdobí obrazy patronů kostela sv. Víta a Panny Marie. Oltář kostelu věnovali kníže Jan Kristián z Eggenberku s manželkou Marií Ernestinou, rozenou ze Schwanzenberku. Náhrobní kameny Viléma z Rožmberka a jeho třetí manželky Anny Marie Bádenské, které byly původně součástí hrobky, jsou dnes umístěny do vstupu do kaple sv. Jana Nepomuckého. Kapli Vzkříšení vyzdobil v roce 1777 malovanou architekturou a ilusivním oltářem František Jakub Prokyš. V roce 1997 byla v interiéru severní sakristie zřízena kaple sv. Václava (Pavelec, 1999).

Dům č. p. 159 (Kaplanka) stojí naproti kostelu sv. Víta. Tento pozdně gotický dům byl postaven v letech 1514 až 1520 rožmberským kancléřem Václavem Rovným pro krumlovské kaplany. Nad vchodem do domu připomíná památku tohoto vzdělance mramorová deska. V domě bývala knihovna, která obsahovala vzácné středověké rukopisy. Největší zajímavostí domu je pravouhlý nárožní arkýř na vřetenovitém sloupu (Navrátil, 1973).

Dům č. p. 155 (Prelatura) stojí vedle Kaplanky. Je to bývalé sídlo významných církevních hodnostářů, prelátů. Původně gotická budova pochází z druhé poloviny 14. století. V letech 1596 až 1865 fungoval v levém křídle budovy prelátský pivovar, který byl příčinou mnoha požárů budovy. V 19. století byla budova upravena novorenesančně. Uvnitř budovy je prostorné rokokové nádvoří. Pamětní deska na hlavním průčelí budovy připomíná vlasteneckého kněze Jiřího Bílka z Bílenberka,

který tu žil v letech 1642 až 1657. V prvním poschodí domu je slavnostní tzv. Prokyšův sál. František Jakub Prokyš ho svými malbami vyzdobil v roce 1769 (Flašková, 2002).

Dům v Kostelní ulici č. p. 161 stojí napravo od kostela. Školní tradice této budovy sahá až do roku 1410. V roce 1545 tu Vilém z Rožmberka založil latinskou školu. Později tu byla také jezuitská škola a od roku 1780 dodnes je v budově hudební škola. Původní gotická budova byla postavena v místě městského opevnění, které se zachovalo v zadním průčelí budovy (Navrátil, 1973).

Dům č. p. 154 (dnešní hotel Růže) sloužil původně jako jezuitská kolej, která byla postavena podle návrhu rožmberského stavitele Batazara Maggiho v letech 1586 až 1588 a sloužila až do roku 1775, kdy byl řád zrušen. Potom byla v budově zřízena kasárna a od roku 1889 hotel. Z renesančních nástěnných maleb na fasádách jsou nejvýznamnější znaky na nádvoří budovy. Vedle znaků jezuitského řádu jsou tu také znaky pánů z Rožmberka a pánů z Pernštejna (Záloha, 2000).

Neoklasicistní budova dnešního *Městského divadla* (Horní ulice č. p. 2) stojí na opačné straně mostu než dříve stála Horní brána. Na hlavní budovu navazují přístavky technického a provozního zázemí. Původně zemědělská usedlost ze 16. století sloužila v 18. století jako zájezdní hostinec, na konci 20. století byla přestavěna na divadlo (www.ckrumlov.cz).

Dům č. p. 152 (Okresní vlastivědné muzeum) se nachází v budově bývalého jezuitského semináře postaveného v letech 1650 až 1652. Expozice muzea se zabývá historií celého regionu od pravěku do konce 19. století. K vidění tu je unikátní keramický model historického jádra Českého Krumlova v měřítku 1 : 200, původní barokní jezuitská lékárna a dále nejrůznější dlouhodobé i krátkodobé výstavy, které představují historické, archeologické a etnografické exponáty a umělecká díla i ze současnosti (Jelínek, 2001).

Náměstíčko Na Louži, jehož název pochází už z počátku 16. století, vznikl pravděpodobně kvůli častým záplavám a shromažďování dešťové vody stékající z výše položeného náměstí. V domě č. p. 68 se nyní nachází muzeum voskových figurín. Nejvýznamnějším domem na náměstíčku je dům č. p. 54, dříve chybně označovaný jako Krčínův dům (Pavelec, 2001).

Původně gotický *náročný dům č. p. 54* pochází ze 14. století. Fasáda domu je vyzdobena renesančními malbami z druhé poloviny 16. století. Průčelí domu do Široké ulice zdobí iluzivní okna s vyhlížejícími postavami. V jednom okně je namalována malá opička. Na průčelí domu do Kájovské ulice (do náměstíčka) jsou vyobrazeni sv. Florián, ochránce proti ohni, v horní části fasády jsou dva apoštolové Filip a Jakub. Ve starší literatuře se uvádí, že v domě v 16. století žil Jakub Krčín z Jelčan. Toto tvrzení bylo vyvráceno novějšími historickými výzkumy (Pavelec, 2001).

Z náměstíčka Na Louži se vstupuje do *Široké ulice*, která bývala nejširší ulicí ve městě, a proto se tu konaly výroční a týdenní trhy. V Široké ulici je mnoho historicky cenných domů. Dům č. p. 77 kdysi patřil alchymistovi ze dvora Viléma z Rožmberka, Antonínu Michaelovi z Ebersbachu. Na domě je zajímavý kamenný portál saského typu ze 16. století (Záloha, 2000).

Dalším významným objektem je dům č. 70 – 72, *bývalý městský pivovar*, jehož původní budova pochází z roku 1605. Je to typická renesanční budova se sgrafitovými fasádami, soustředěná kolem vnitřního dvora. Pivovar zde fungoval až do 2. světové války. Dnes je ve zrekonstruovaném objektu Egon Schiele Art centrum, které tu pořádá výstavy a další kulturní akce. Centrum nese jméno významného vídeňského expresionisty Egona Schieleho, který Český Krumlov navštěvoval před 1. světovou válkou a vytvořil zde řadu obrazů s městskými motivy (Záloha, 2000).

Na Širokou ulici navazuje *Dlouhá ulice*, která je tvořena řadami hodnotných historických domů s barokními nebo klasicistními prvky. Některé domy svými zadními trakty navazují na někdejší městské hradby. Např. v zadním průčelí domu č. p. 92 jsou patrné úseky hradby. Rozhodně nejzajímavějším domem v ulici je Vlašský dvůr (Flašková, 2002). Dům č. 32 (tzv. Vlašský dvůr) patří i mezi nejzajímavější domy v Českém Krumlově. Fasáda na průčelí domu do Panské ulice pochází z druhé poloviny 16. století. Zajímavá je na ní postava rožmberského trubače Řehoře. Ostatní průčelí jsou z konce 18. století a byla na nich obnovena klasicistní dekorace oken s typickými zvonečkovými závěsy a štrpaci a zelená barevnost z počátku 20. století. Uvnitř domu jsou gotické, renesanční i barokní klenby. Renesanční lodžie ve vnitřním dvoře domu, typická pro italskou renesanci, dala nejspíš domu název vlašský, tj. italský dvůr. Vlašský dvůr byl od roku 1580 domovem známého stavitele rybníků a vrchního regenta na panství krumlovských vládařů,

Jakuba Krčina z Jelčan. Krátce poté v domě bydlel malíř Bartoloměj Jelínek, zvaný Beránek (Pavelec, 2001).

Ostatní lokality

Nedostavěný *památník Ptačí hrádek* stojí západním směrem nedaleko zámku Český Krumlov. Památník navrhl stavitel vyhlídkové věže na Kleti Jan Sallaba. Stavba ale nebyla dokončena pro nedostatek finančních prostředků. Památník měl oslavovat vítězství spojeneckých armád Ruska, Rakouska a Pruska nad Napoleonem Bonaparte v bitvě u Lipska roku 1813. Těmto armádám velel bratr českokrumlovského vévody Karel I. Filip ze Schwarzenberku (www.ckrumlov.cz).

Kvítkův Dvůr se nachází západním směrem od zámku Český Krumlov ve vzdálenosti asi 1 km. Původně se jednalo o soukromý dvůr. V roce 1750 ho koupila Terezie ze Schwarzenberku a jeho východní křídlo si nechala upravit jako zámeček. Malíř František Jakub Prokyš ho pak vyzdobil freskami s výjevy ze zemědělského života. (www.ckrumlov.cz).

Kaple Panny Marie Bolestné a sv. Kříže na Křížové Hoře stojí na jihovýchodním okraji Českého Krumlova. V roce 1710 tu byla vybudována větší zděná kaple a v roce 1726 byl dokončen osmiboký ambit. Před hlavním vchodem pak byla postavena kamenná tříkřížová Kalvárie a před jižním vstupem dvojice sloupů se sochami Krista Trpitele a Panny Marie Bolestné. V letech 1740 a 1753-1755 bylo postaveno šest kapliček, zastavení křížové cesty, které vymaloval František Jakub Prokyš. V roce 1787 byla kaple v rámci josefínských reforem zrušena. V roce 1991 byla zrekonstruována a znovu vysvěcena (www.ckrumlov.cz).

Grafitový důl v Českém Krumlově se nachází na západním okraji města, asi 1 km od centra, při silnici na Kájov. Expozice umožňuje poznat práci ve zdejších dole. Prohlídkový okruh je dlouhý asi 1 800 m, první část (asi 1 km) absolvují návštěvníci důlním vláčkem, ve zbytku, který prochází pěšky, si mohou prohlédnout technologii těžby grafitu (Štraub, Lenková, 2005).

Národní přírodní rezervace Vyšenské kopce je součástí chráněné krajinné oblasti Blanský les. V rezervaci jsou chráněna společenstva rostlin a živočichů na vápencovém podkladě. Vyskytuje se zde mnoho vzácných druhů rostlin, živočichů a také přes 300 druhů hub. Naučná stezka národní přírodní rezervací Vyšenské kopce byla vybudována v roce 1997 a po rekonstrukci znovuotevřena v květnu 2003. Trasa naučné stezky začíná před budovou Správy CHKO Blanský les ve Vyšném č. p. 59 a končí na severozápadním okraji Českého Krumlova. Na patnácti zastaveních naučné stezky je

představeno přírodní bohatství této lokality. Naučná stezka přibližuje především teplomilnou vegetaci na vápencovém podkladu a metody, které ochrana přírody používá při péči o svěřené území. Stezka je určena pouze pro pěší, je dlouhá 2,5 km a prochází nenáročným terénem. Stezka je přístupná od dubna do října. Její součástí je i ukázka nejrozšířenějších hornin Blanského lesa a dvě odpočinková posezení (www.blanskyles.ochranaprirody.cz).

4.5.2. Osobnosti spojené s městem Český Krumlov

Josef Seidel (1859-1935)

Známý fotograf se narodil v obci Hasel u Děčína. Vyučil se fotografem a počátkem druhé poloviny 80. let 19. století přišel na Šumavu jako fotografický pomocník. V roce 1888 se usídlil v Krumlově, kde se stal vedoucím fotografické firmy Gottfrieda Zimmera. O dva roky později tento fotografický ateliér koupil a vedl pod vlastním jménem. Věnoval se zejména portrétování a tzv. společenské fotografii. S rozvojem turistiky a poptávky po upomínkových poštovních kartách – pohlednicích začal pořizovat snímky Českého Krumlova a dalších míst na pohlednicovém formátu a během let se těmito fotografiemi proslavil. V českokrumlovské Linecké ulici č. p. 54 dal postavit dům s fotoateliérem, jehož podoba se zachovala do dnešní doby. Dům se tak stal zcela ojedinělou technickou a kulturní památkou (www.ckrumlov.cz).

Jan Cihla (1929+)

Malíř Jan Cihla se narodil v roce 1929 v Alžbětíně u Klatov. Po studiích se usadil v Českém Krumlově, kde žije a tvoří dodnes. Věnuje se volné malbě, kresbě a ilustraci, monumentální tvorbě a volné i propagační grafice. Uměleckohistorická kritika zařazuje jeho dílo do kontextu české malby druhé poloviny 20. století s charakteristikou fantazijního zobrazení mytologie přírody. Obrazy Jana Cihly jsou zastoupeny i ve sbírkách Národní galerie v Praze, získal několik uměleckých cen (Cihla, 2003).

Stanislav Zadražil (1931-2003)

Sochař Stanislav Zadražil se narodil v Malešově u Kutné Hory, od roku 1962 až do své smrti žil a pracoval v Českém Krumlově. Pracoval převážně v oboru monumentálního sochařství a sochařského portrétu. Je mimo jiné autorem portrétu Josefa Stejskala v interiéru Jihočeského divadla v Českých Budějovicích a portrétu Otakara Jeremiáše ve stejnojmenné hudební síni v Českých Budějovicích. Mnoho let

působil jako pedagog, v letech 1991 až 2003 vedl ateliér sochařské tvorby na Střední uměleckoprůmyslové škole sv. Anežky v Českém Krumlově (Kolektiv, 2006).

Petr Eben (1929-2007)

Významný český skladatel moderní a soudobé vážné hudby se narodil v roce 1929 v Žamberku. Pochází z učitelské rodiny, dětství a mládí prožil v Českém Krumlově. Jeho rozsáhlá skladatelská tvorba zasahuje do všech žánrů (opera, balet, téměř všechny druhy komorní hudby, orchestrální díla) a věnuje se také dětské tvorbě. V roce 1991 se Petr Eben stal nositelem titulu francouzského ministerstva kultury „Rytíř umění a literatury“. Petr Eben má tři syny Kryštofa, Marka a Davida, z nichž nejznámější je Marek Eben, moderátor a herec (Kolektiv, 1994).

Jiří Mařánek (1891-1959)

Tento spisovatel je autorem „Rožmberské trilogie“, která patří mezi nejznámější a nejčtenější literární díla s rožmberskou tematikou. V „Romanci o Závěšovi“ vytvořil literární portrét Závěše z Falkenštejna. Následuje román „Petr kající“ a celou trilogii uzavírá „Barbar Vok“, který s určitými historickými nepřesnostmi zachytil Petra Voka z Rožmberka. V Českém Krumlově pobýval Jiří Mařánek v domě na Parkánu č. p. 112, kde čerpal inspiraci pro své romány (www.ckrumlov.cz).

Egon Schiele (1890-1918)

Známý malíř se narodil v roce 1890 v rakouském Tulinu. Jeho matka se jmenovala Marie Soukupová a pocházela z Českého Krumlova. Jejím rodným domem byl dům č. p. 111 v ulici Parkán. Egon Schiele byl stoupencem nového uměleckého hnutí, secese. V Českém Krumlově pobýval deset let (1907-1917). Zemřel v roce 1918 na španělskou chřipku v necelých 28 letech. Přesto po sobě zanechal rozsáhlé dílo (250 obrazů a 2 000 kreseb), např. obrazový cyklus „Mrtvé město“ a mnohé kresby s erotickými náměty. V současnosti jeho dílo prezentuje Egon Schiele Art Centrum v Českém Krumlově (www.ckrumlov.cz).

4.5.3. Vlastivědné zajímavosti v okolí řešeného území

Klášter Zlatá Koruna se nachází v meandru řeky Vltavy ve stejnojmenné vsi asi 6 km severně od Českého Krumlova ve směru na České Budějovice. Patří k nejvýznamnějším souborům gotických staveb v České republice. Areál kláštera je

obebrán hradbou se třemi branami. Jádrem celého komplexu je Velký konvent. Jeho centrem je rajský dvůr s křížovou chodbou a přilehlým kostelem Nanebevzetí Panny Marie, kapitulní síní, refektářem a dalšími budovami. Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie ze 14. století je třílodní a nemá věž. Jeho dispozice zůstala gotická, oltář zdobí kopie slavného obrazu Madony zlatokoronské z roku 1410. Na nádvoří kláštera zůstalo zakonzervované torzo lípy „kapucínky“ s listy připomínajícími kněžskou kápi, k níž se vázala řada pověstí. Jedna z pověstí vysvětluje kápoitou podobu listů (ve skutečnosti danou nemocí stromu) tak, že to má být vzpomínka na mnichy, oběšené v klášteře husity v 15. století (Hloušek a kol., 2004).

Obec Chvalšiny se nachází 9 km severozápadně od Českého Krumlova. První písemná zmínka o obci pochází z roku 1281 a potvrzuje, že Chvalšiny patřily nedalekému klášteru Zlatá Koruna. Na protáhlém náměstí stojí zajímavé domy s gotickými nebo renesančními jádry. Barokní radnice pochází z doby kolem roku 1667. Ve Chvalšínách se narodil ing. Josef Rosenauer, stavitel Scharzenberského kanálu na Šumavě. V letech 1999-2001 bylo ve Chvalšínách zřízeno Muzeum Scharzenberského plavebního kanálu (Soukup, David, 2002). Děkanský kostel sv. Máří Magdaleny stojí na náměstí ve Chvalšínách a patří mezi nejvýznamnější stavby jihočeské pozdní gotiky. Postaven byl na přelomu 15. a 16. století. Na jižní straně kostela stojí mohutná věž, prostor kostela je jednolodní s vnějšími opěráky, je zaklenutý zajímavou vysokou klenbou kombinující síťový a hvězdicovitý vzor (Hloušek a kol., 2004).

Zámek Červený Dvůr se nachází 8 km severozápadně od Českého Krumlova, při silnici spojující Č. Krumlov a Chvalšiny. Nejzajímavější místností zámku je tzv. Čínský sál s rokokovými nástěnnými malbami z roku 1756 od malíře Františka Jakuba Prokyše. Areál zámku zahrnuje vlastní zámeckou obdélníkovou budovu a přilehlé hospodářské budovy soustředěné kolem obdélníkového dvora a dále rozlehlý park s několika zachovanými romantickými zahradními stavbami a fontánami. Zámecký park v Červeném Dvoře má celkem 105 hektarů a jedná se o park v anglickém stylu v nejbližším okolí zámku, který přechází v lesopark pokračující jihovýchodním směrem od hlavní zámecké budovy. V současné době se v objektu zámku nachází protialkoholní a protidrogová léčebna. V zámku se konají občasně prohlídky, park je veřejnosti zpřístupněn (www.ckrumlov.cz).

Osada Třísov, od Českého Krumlova vzdálená asi 8 km, je částí obce Holubov. V Třísově začíná necelé 3 km dlouhá naučná stezka Třísov – Dívčí Kámen – Holubov

se 14 zastaveními. Stezka prochází kolem keltského oppida, kolem třísovské lípy, památného stromu a barokní kapličky z roku 1777. Dále pokračuje údolím Vltavy a Křemžského potoka, přírodní rezervací Holubovské hadce a přírodní rezervací Dívčí Kámen. Význam přírodní rezervace Dívčí Kámen spočívá v ochraně reliktního boru s cennými společenstvy lišejníků (www.ckrumlov.cz).

Keltské oppidum Třísov patří k nejvýznamnějším pravěkým lokalitám v Čechách. Vyhlášena tu byla archeologická památková rezervace o rozloze 26 ha. Opevněné sídliště městského typu pochází z pozdní doby latéské, kultury stradonické z 1. století př. n. l. Třísovské sídliště bylo pravděpodobně významným obchodním a řemeslným střediskem (Soukup, David, 2002).

Hrad Dívčí Kámen leží na skalnatém návrší nad soutokem Vltavy a Křemžského potoka. Hrad byl založen Rožmberky v roce 1349, nebyl nikdy dobyt, a to ani husity. Ještě v roce 1506 byl hrad opravován, krátce potom Petr Vok z Rožmberka rozhodl o opuštění hradu. Jádrem zříceniny Dívčí Kámen je typickou ukázkou českého typu hradu se dvěma protilehlými paláci spojenými vysokými zdmi, které vymezovaly nádvoří. Oba paláce se dochovaly v původní výši tří poschodí i se zdivem kaple (David, 2006).

Obec Kájov leží asi 5 km západně od Českého Krumlova, jeho historie sahá do 13. století. V obci se nachází ojedinělý soubor církevních památek. Patří mezi ně především kostel Nanebevzetí Panny Marie, který byl postaven v pozdně gotickém slohu v letech 1471 až 1488. Koncem 15. století byl přestavěn a z této doby pocházejí zajímavé síťové klenby se svorníky v podobě rožmberské pětilisté růže. V 18. století byla sakristie kostela spojena se sousedním kostelíkem Smrti Panny Marie, nejstarší dochovanou stavbou v Kájově z druhé poloviny 13. století, a kaplí sv. Linhartu. Na hlavním oltáři kostela je umístěna známá socha sedící Madony z přelomu 15. a 16. století. Fara z roku 1661 vznikla při barokní přestavbě kostela a její součástí je kaple sv. Jana Nepomuckého (Hloušek a kol., 2004).

Hora Klet' (1 084 m n. m.) je nejvyšším vrcholem Blanského lesa. Stejně jako celý Blanský les je tvořena granulitem, který tu vytváří výrazné formy mrazového zvětrávání – skály, skalní hradby, mrazové sruby a kamenná moře. Klet' je i název přírodní rezervace na vrcholu této hory na ploše 65 ha. Zahrnuje smrkový les s příměsí buku, jeřábu a klenu. Na Kleti stojí nejstarší kamenná rozhledna v Čechách, Josefská věž. Postavit ji dal kníže Josef Jan Nepomuk ze Schwarzenberku. Stavba probíhala v letech 1822-1825. Z dvacet metrů vysoké věže s kruhovým rozhledem je vidět celá

Šumava, za příznivého počasí bývají vidět i alpské vrcholky. Uvnitř rozhledny je umístěna expozice věnovaná historii Kleti a CHKO Blanský les. Sto let po založení rozhledny, v roce 1925, byla na Kleti vystavěna turistická chata, pojmenovaná po kněžně Terezii ze Schwarzenberku. Jižně pod vrcholem Kleti stojí hvězdárna, postavená v letech 1958-1961. Hvězdárna a planetárium na Kleti je pobočkou českobudějovické hvězdárny. Stojí v nadmořské výšce 1 070 metrů a je nejvýše položenou astronomickou observatoří v Čechách. Známa je pozorováním a objevováním planetek a komet. Jedna z objevených planetek s pořadovým číslem 2 747 nese jméno města Český Krumlov. V blízkosti vrcholu Kleti stojí také 172 metrů vysoký televizní vysílač. Z Českého Krumlova se na Klet' dá přijít po turistické stezce, další přístup je od osady Krásetín u Holubova, odkud vede nahoru 1 752 metrů dlouhá sedačková lanová dráha, která překonává výškový rozdíl 346 metrů (Hloušek a kol., 2004).

Lipenská přehrada leží na hranici Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava a tvoří největší vodní plochu v Česku. Přehrada byla na horním toku řeky Vltavy vybudována v letech 1952-1959 především pro využití vodohospodářské a energetické. Vodní elektrárna využívá energetický spád mezi Lipnem nad Vltavou a Vyším Brodem (190 metrů). Voda z přehrady je vedena k podzemní elektrárně se dvěma turbínami a 3,5 km dlouhým podzemním tunelem do vyrovnávací nádrže Lipno II, která leží asi 1 km od severozápadně od Vyšího Brodu a postavena byla v roce 1960. Vodní elektrárna je přístupná veřejnosti. Lipenská nádrž je také určena k regulaci průtoku Vltavy a ochraně před povodněmi a má i rekreační význam. Hlavní rekreační střediska leží na levém břehu, patří mezi ně Lipno nad Vltavou, Frymburk, Černá v Pošumaví a Horní Planá. Pravý břeh Lipna patřil do roku 1990 k nepřístupnému pohraničnímu pásmu (Chromý, 2003).

Hradní zřícenina Vítkův Hrádek nebo také *Vítkův Kámen* se nachází nad zaniklou vsí Svatý Tomáš, západním směrem od městečka Frymburk u Lipna. Pravděpodobným zakladatelem původního hradu byl ve 13. století Vítek z Načeradce, jinak také zvaný z Krumlova. Hlavní část hrádku tvořila velká obytná hranolová věž. V roce 1394 byl na Vítkově Hrádku krátce vězněn král Václav IV. Po II. světové válce se Vítkův Hrádek stejně jako ves Svatý Tomáš stal součástí nepřístupného vojenského hraničního pásma. Od roku 1989 je Vítkův Hrádek ve správě obce Přední Výtoň, která ho ve spolupráci s Občanským sdružením Vítkův Hrádek zpřístupnila veřejnosti.

Kromě toho se také podařilo opravit a znovu vysvětit kostel sv. Tomáše v bývalé osadě (Homolová, 2006).

Hrad Rožmberk nad Vltavou leží ve stejnojmenné obci, založené v polovině 13. století. Obec ležela na obchodní cestě vedoucí z Českého Krumlova do Lince. Je spojena s významným šlechtickým rodem Rožmberků. Hrad založil ve druhé polovině 13. století Vítek z Prčice, později podle svého sídla psaný z Rožmberka. Jeho základem byla vysoká gotická věž s ochozem na krakorcích, zvaná Jakobínka a hradní palác – horní hrad. Ve 30. letech 14. století nechal Jindřich III. z Rožmberka vybudovat dolní hrad. Horní hrad roku 1522 vyhořel a bylo rozhodnuto znovu ho neobnovovat. K významným úpravám v duchu romantické gotiky došlo v letech 1840-1857 za Jana Jiřího Buquoye, který z Rožmberka vytvořil rodové muzeum Buquoyů. Hrad Rožmberk nad Vltavou, který je dnes ve správě Památkového ústavu České Budějovice, je zpřístupněn návštěvníkům, kteří si zde mohou prohlédnout historizující interiéry, renesanční Rytířský sál a cenné sbírky obrazů a užitého umění. Pro děti je určen zvláštní dětský okruh, do kterého bývá zařazena i prohlídka katovny (Nováková, Nováková, 2005).

Město Vyšší Brod se nachází 25 km jižně od Českého Krumlova, poblíž vodní nádrže Lipno II. První písemná zmínka o něm pochází z roku 1259, ze zakládací listiny kláštera. Osada na staré obchodní stezce ale existovala už před založením kláštera. Klášterní areál, obehnaný obrannou hradbou s baštami a branami, zahrnuje klášterní kostel, obytné budovy vlastního kláštera, budovu opatství, v níž dnes sídlí poštovní muzeum, a hospodářské budovy v západní části areálu, z nichž se dodnes zachovala gotická budova mlýna. V centrální části areálu se nachází kostel Nanebevzetí Panny Marie, budovaný od roku 1281 a obnovený po roce 1422, kdy byl husity vypálen. Pod kněžištěm kostela je hrobka rožmberského rodu. Deskový oltář, pozoruhodný cyklus maleb tzv. Mistra vyšebrodského oltáře pro klášterní kostel pořídil Petr I. z Rožmberka, významný mecenáš kláštera. V klášteře je cenná zvláště kapitulní síň. Klášterní knihovna pochází z roku 1757 a vybudovat ji dal jeden z nejvýznamnějších opatů kláštera Quirin Mickl (1747-1767). Knihovna obsahuje sedmdesát tisíc svazků a je třetí nejrozsáhlejší u nás. Mimo jiné se v ní nachází soubor středověkých rukopisů a prvotisků. V obrazárně kláštera jsou k vidění vzácná díla jako např. Madona vyšebrodská, Závišův kříž, nově i restitucí navrácený obraz Ukřižování od Mistra vyšebrodského. Cyklus deskových oltářních obrazů Mistra vyšebrodského kláštera zůstává v pražské Národní galerii. Ve městě je zajímavý děkanský kostel svatého

Bartoloměje, z let 1260-1270, v jádru gotický. Nad ním stojí bývalý městský chudobinec s gotickým portálem. Na náměstí stojí kašna a radnice z roku 1525 s věží. Most nedaleko kláštera zdobí dvě barokní sochy (Chromý, 2003).

V bezprostřední blízkosti města Vyšší Brod se nachází *národní přírodní rezervace Čertova stěna – Luč*. Řeka Vltava tu prudce klesá v sevřeném údolí a vytváří tak silné balvanité koryto, tzv. Čertovy proudy. Na skalnatých svazích nad řekou rostou reliktní bory s chráněným vřesovcem pleťovým. Sutě tu tvoří kamenná moře, na nichž rostou různé druhy lišejníků a mechorostů (Schusser, 2002).

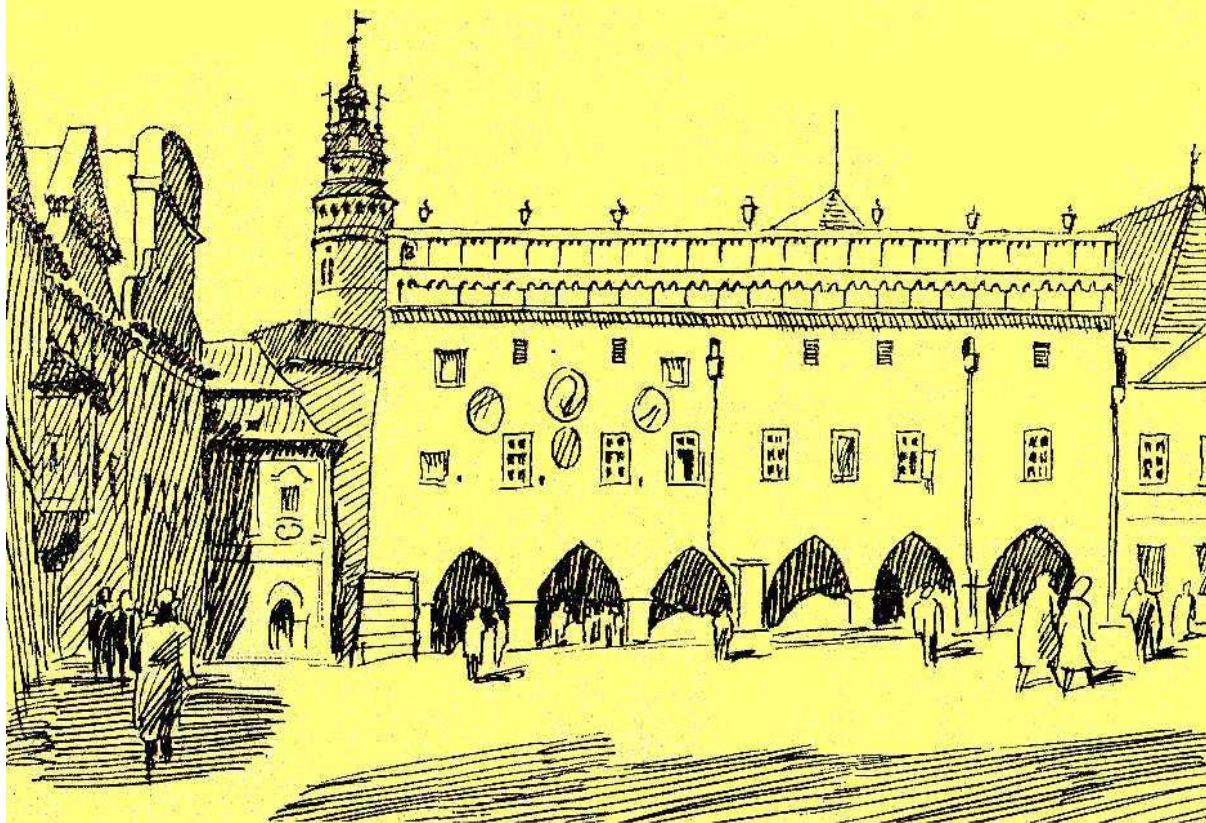
5. DIDAKTICKÉ ZPRACOVÁNÍ TÉMATU ČESKÝ KRUMLOV PRO VÝUKU VLASTIVĚDY NA I. STUPNI ZÁKLADNÍ ŠKOLY

5.1. Učebnice a pracovní listy pro III. třídu ZŠ

O Českém Krumlově

pro třetíáky

- učebnice a pracovní listy

Milí třetíci,

otvíráte učebnicový text, který je doplňkem k učebnici prvouky, ze které se ve škole učíte. Ta nemůže obsahovat podrobné informace o městě Český Krumlov, stejně jako o jiném městě, protože je napsaná pro děti z celé České republiky. Každý člověk by ale měl o městě, ve kterém bydlí, vědět co nejvíce. Pro jsem pro Vás připravila tento text. Jeho součástí jsou také pracovní listy, které Vám pomohou zapamatovat si nejdůležitější informace. Doufám, že se Vám bude s učebnicí i pracovními listy dobře pracovat.

Martina Nováková

Obsah:

MĚSTO ČESKÝ KRUMLOV A JEHO OKOLÍ

VYBAVENÍ MĚSTA

NEJZAJÍMAVĚJŠÍ PAMÁTKY MĚSTA

Státní hrad a zámek Český Krumlov

Kláster rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou

Kostel sv. Víta

Náměstí Svornosti

Kaple na Křížové Hoře

ZAJÍMAVÁ MÍSTA V OKOLÍ MĚSTA

Kláster Zlatá Koruna

Zámek Červený Dvůr

Keltské oppidum Třísov

Hrad Dívčí Kámen

Klet'

Lipno

Hrad Rožmberk nad Vltavou

Kláster Vyšší Brod

Národní přírodní rezervace Čertova stěna – Luč

Z DĚJIN MĚSTA

Pověst o založení Krumlova

Jak to bylo ve skutečnosti

PRACOVNÍ LISTY

MĚSTO ČESKÝ KRUMLOV A JEHO OKOLÍ

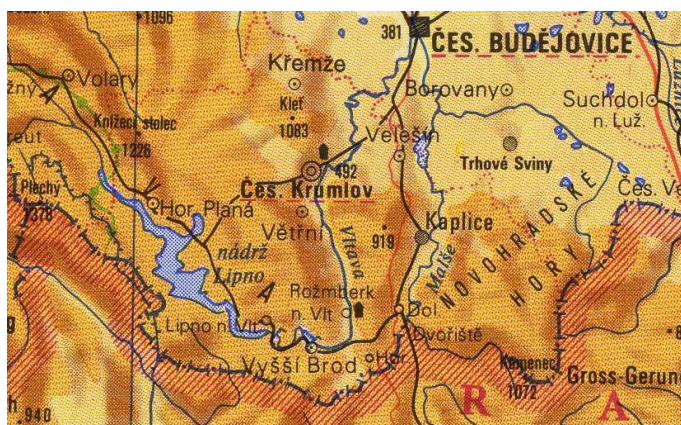
Město **Český Krumlov** leží v kopcovité krajině na jihu Čech, v **Jihočeském kraji**. Protéká jím řeka **Vltava**.

Severovýchodně od něj se nachází **krajské město České Budějovice**. České Budějovice s Českým Krumlovem spojuje silnice I. třídy č. 39, která dále pokračuje do **Horní Plané**. Z Českých Budějovic do Českého Krumlova také vede železniční trať č. 194, která končí v **Novém Údolí**.

Severovýchodním směrem od města se nachází i obec **Zlatá Koruna**, obec **Třisov** a hradní zřícenina **Dívčí Kámen**.

Obec **Chvalšiny** s nedalekým zámek **Červený Dvůr** a hora **Klet'** leží severozápadním směrem.

Jihovýchodně od města se nachází přehradní nádrž **Lipno**. Jižním směrem od Českého Krumlova stojí hrad **Rožmberk nad Vltavou** a obec **Vyšší Brod** s klášteřem.

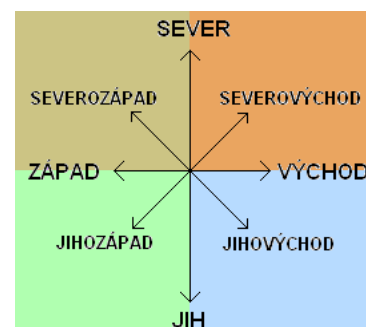

V okolí města jsou vyhlášena mnohá **chráněná území**: **Národní park** a **Chráněná krajinná oblast Šumava**, **Chráněná krajinná oblast Blanský les** a čtyři přírodní parky. Ze severu na území města zasahuje Chráněná krajinná oblast Blanský les, a to svou částí **Národní přírodní rezervace Vyšenské kopce**.

Území České republiky je rozděleno do 14 **krajů**. Jedním z nich je **Jihočeský kraj**.

Krajské město je nejdůležitější a obvykle největší město daného kraje.

Chráněná území jsou vyhlášována tam, kde je zachována výjimečná příroda, kde rostou vzácné druhy rostlin a žijí vzácné druhy zvířat. Podle toho, jak přísně je území chráněno a jak je rozsáhlé, rozlišujeme **národní parky**, **chráněné krajinné oblasti**, **přírodní rezervace**, **přírodní parky** a **přírodní památky**. Nejprísnejší pravidla ochrany platí v **národních parcích**.

VYBAVENÍ MĚSTA

Město Český Krumlov je známé nejen u nás v Česku, ale i ve světě, protože se v něm zachovalo mnoho zajímavých historických památek. Často se tu konají nejrůznější kulturní události. Mezi nejznámější patří *Slavnosti pětileté růže*.

Slavnosti pětileté růže

Každoročně město navštíví mnoho turistů, pro něž jsou ve městě zřízeny **směnárny, infocentra, ubytovací a stravovací zařízení**. Průvodci provázejí po městě skupiny českých i zahraničních návštěvníků, a tak můžeme ve městě zaslechnout mnoho různých jazyků.

Hlediště městského divadla

Nejen turisté ale také místní obyvatelé mohou ve městě navštívit **kino, městské divadlo i otáčivé hlediště** v zámecké zahradě. V **okresním vlastivědném muzeu** mohou zhlédnout výstavy týkající se města.

Za sportovním vyžitím se lze vypravit **do sportovní haly, plaveckého bazénu, zimního stadionu** nebo **do tenisového centra**.

Městská knihovna

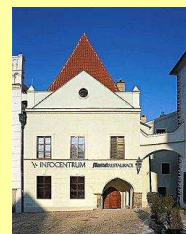
Místním obyvatelům, kteří rádi čtou, slouží **městská knihovna**, která má také oddělení pro děti. Děti z Českého Krumlova i okolí docházejí do pěti **základních škol**. Ve městě je také několik **mateřských škol, střední odborné školy, gymnázium** a **základní umělecká škola**. **Dům dětí a mládeže** nabízí nejrůznější zájmovou činnost.

Vedení města

O záležitostech města rozhoduje **městské zastupitelstvo** a **městská rada** v čele se **starostou**. **Městský úřad** plní potřeby občanů města, například zajišťuje jeho úklid.

Slavnosti pětileté růže se konají každoročně v červnu. Na tři dny se město přenesse zpátky do své slavné minulosti. Ve městě se konají průvody, rytířské turnaje, divadelní představení, trhy, vyvrcholením bývá slavnostní ohňostroj.

Infocentrum nebo také **informační centrum** pomáhá turistům, aby se ve městě neztratili. Radí jim, jak se kam dostat, kde se mohou ve městě ubytovat nebo najíst. Poskytuje také informace o památkách města, programech divadla a kina, výstavách, jízdních rádech a další.

Infocentrum na náměstí

Sportovní hala

NEJZAJÍMAVĚJŠÍ PAMÁTKY MĚSTA

Státní hrad a zámek Český Krumlov

Hrad a zámek v Českém Krumlově je po Pražském hradě druhý nejrozsáhlejší v Česku. Budovy **hradu** a **zámku** jsou soustředěny kolem **pěti zámeckých nádvoří**.

Mezi nejvýznamnější budovy hradu a zámku patří takzvaný **Hrádek s věží**, který

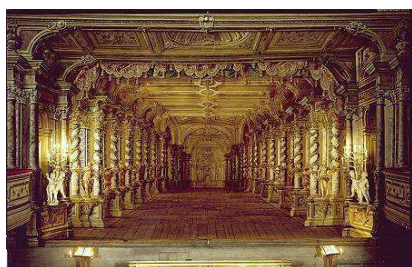

je nejstarší

původní částí hradu. **Horní hrad** tvoří palácové budovy kolem třetího a čtvrtého zámeckého nádvoří. V hradním příkopě se už tři sta let chovají medvědi.

Zámecké divadlo na pátém nádvoří zámku je nejstarším barokním divadlem na světě. Dochovaly se v něm sbírky malovaných kulis, jevištní

technika sloužící k výměně kulis a ostatních dekorací, mnoho kostýmů a také texty divadelních her.

Nejrozsáhlejší částí zámeckého areálu je **zámecká zahrada**. V zahradě se nachází zámecký rybník s ostrůvkem, dřevěný altánek, letohrádek Bellárie a otáčivé hlediště.

Hrad

je kamenná stavba s velice silnými zdmi, která se skládá obvykle z věže, paláce, kde se bydlelo, a hradeb, které hrad chránily. Za hradby se vstupovalo branou, která bývala často opatřena padací mříží nebo padacím mostem. Hradby postupně přestaly svým pánům vyhovovat, protože byly sice bezpečné, ale nebyly moc pohodlné.

Zámek

už je pohodlnější, prostornější a zdobnější panská stavba, kterou obvykle doplňuje ještě zámecká zahrada nebo park. Mnoho zámků vzniklo přestavbou z původních hradů. Některé zámky nesloužily pro trvalé bydlení, ale jen pro odpočinek a potěšení (letohrádky).

Kláster rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou

Dnešní *klášter* vznikl z dřívějšího kláštera náboženských *řádů* minoritů a klarisek. Původní klášter byl založen před více než šesti sty lety.

Do kláštera se vstupuje branou se znakem řádu křížovníků. Za branou se nachází malý park zvaný Tramín. Odtud se přichází ke kostelu Božího těla a Panny Marie Bolestné, budovám kláštera a klášterní zahradě.

Klášter je sídlo církevního řádu. Jeho součástí obvykle bývá kostel, společná jídelna a ložnice mnichů, knihovna. Kláštery také mívají vlastní opevnění s hradbami a hospodářské budovy; stáje, chlévy a řemeslnické dílny. Kláštery bývaly střediskem vzdělanosti, protože se v nich opisovaly knihy.

Řád je společenství mužů nebo žen, kteří žijí odděleně od okolního světa, zasvěceni Bohu, v chudobě a poslušnosti.

Kostel je místo určené ke konání bohoslužeb. Při bohoslužbách se v kostele scházejí věřící lidé. Kostel má obvykle věž se zvonící dřevěné lavice k sezení, varhany, mohou v něm být kaple. Nejdůležitější částí kostela je oltář, který bývá nejzdobnější a soustředí se k němu pohledy věřících.

Kostel sv. Víta

Kostel byl založen před více než šesti sty lety. Jeho vnitřek se skládá ze tří částí, neboli lodí.

Hlavní oltář zdobí obrazy patronů (ochránců) kostela sv. Víta a Panny Marie. Součástí kostela je kaple sv. Jana Nepomuckého a kaple sv. Václava. V kostele jsou také různé

nástěnné malby, dřevěné vyřezávané lavice a varhany. Vedle hlavního vstupu do kostela jsou umístěny náhrobní kameny. Věž kostela výrazně vyčnívá nad krumlovské domy. Vyšší než ona už je jen zámekská věž.

Varhany v kostele

Hlavní oltář kostela

Náměstí Svornosti

Středem města je čtvercové **náměstí**. **Morový mariánský sloup** na náměstí byl postaven jako poděkování za ukončení nákazy moru. Sloup zdobí sochy ochránců proti nemocem a na vrcholu socha Panny Marie. Kolem sloupu byla postavena **kašna**.

Na náměstí je nejvýraznější budovou **radnice**. V jejím horním rohu visí zvon, kterým se dříve svolávali radní města. V budově radnice dnes sídlí městská policie a menší část městského úřadu. V přízemí se nachází sál, ve kterém se konají svatby. Ve sklepení radnice je zřízeno Muzeum útrpného práva, které návštěvníkům přibližuje, jakým způsobem se dříve provádělo mučení.

Kaple na Křížové Hoře

Kaple Panny Marie Bolestné a sv. Kříže stojí na okraji Českého Krumlova. Na jejím místě byl původně dřevěný kříž jako ochrana proti špatnému počasí a potom také malá dřevěná kaplička. Později byla vybudována větší zděná kaple, před jejímž jižním vstupem stojí dvojice sloupů se

Vnitřní, obvykle nepřístupná, část kaple

sochami Krista Trpitele a Panny Marie Bolestné.

Ke kapli vede takzvaná křížová cesta se šesti zastaveními. Na každém zastavení stojí kaplička.

Náměstí

je volná plocha obklopená domy, v jejímž středu obvykle bývá fontána, socha, kašna nebo sloup.

Na náměstí bývají pořádány trhy, při výjimečných příležitostech se tu lidé shromažďují.

Radnice

je hlavním sídlem městské správy. Na radnici zasedají radní (odvozeno od slova radit se). Radnice bývá nejhonosnějším domem ve městě.

Kaple

je malá stavba, u níž se věřící modlí. Může být součástí kostela, kde jich může být i víc, nebo může stát samostatně.

Jedna z kaplí po cestě na Křížovou horu

ZAJÍMAVÁ MÍSTA V OKOLÍ MĚSTA

Klášter Zlatá Koruna

Klášter se nachází ve stejnojmenné vsi asi 6 km od Českého Krumlova směrem na České Budějovice. Klášter je obehnan hradbou se třemi branami. Klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie je třílodní a nemá věž.

Na nádvoří kláštera rostla lípa „kapucínka“ s listy připomínajícími kněžskou *kápi*, k níž se vázala řada pověstí. Jedna z pověstí vysvětluje kápoitou podobu listů tak, že to má být vzpomínka na mnichy, kteří v klášteře padli po vpádu husitů. Ve skutečnosti způsobila tvar listů nemoc stromu.

Zámek Červený Dvůr

Zámek se nachází 8 km severozápadně od Českého Krumlova při silnici spojující Č. Krumlov a Chvalšiny. Nejzajímavější místností zámku je takzvaný Čínský sál.

K zámecké budově patří také hospodářské budovy soustředěné kolem dvora a dále rozlehlý park s několika zahradními stavbami a fontánami. V současné době se v zámku nachází protialkoholní a protidrogová léčebna.

Keltské oppidum Třísov

Třísovské *oppidum* patří k nejvýznamnějším pravěkým nalezištím v Čechách. Proto tu byla vyhlášena *archeologická* památková rezervace. Mimo jiné se tu našly části hliněných nádob, zbraně, mince a drobné bronzové předměty. Třísovské sídliště bylo střediskem obchodu a řemesel a mělo své opevnění. Lidé tu žili před více než dvěma tisíci lety.

Hrad Dívčí Kámen

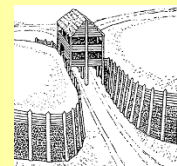

Zřícenina hradu Dívčí Kámen leží na skále nad soutokem Vltavy a Křemežského potoka. Hrad byl založen před více než šesti sty lety, nebyl nikdy dobyt, a to ani husity. Přesto byl opuštěn, a proto postupně chátral. Oba paláce hradu se dochovaly v původní výši tři poschodí i se zdívkou kaple.

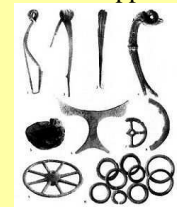
Kápě

je krátký plášť středověkého oděvu, obvykle s kapucou.

Oppidum je sídlo Keltů, kteří na našem území žili před více než dvěma tisíci lety. Bylo obehnané dřevěnými hradbami, které stály na vyvýšených valech. Uvnitř oppida byly domy k bydlení, lidé tu provozovali řemesla a obchod.

Brána oppida

Bronzové ozdoby z Třísova

Archeologie je věda zabývající se nejstaršími dějinami lidstva. Jako zdroj informací jí slouží vykopávky. To jsou pozůstatky po činnosti člověka nebo zbytky zvířat a rostlin skryté pod povrchem země.

Kleť

Hora **Kleť** (1084 m n. m.) je nejvyšším vrcholem Blanského lesa. Kleť je i název přírodní rezervace na vrcholu této hory. Na hoře Kleti stojí Josefská věž, nejstarší kamenná rozhledna v Čechách. Z dvacet metrů vysoké věže je vidět Šumava, za příznivého počasí bývají vidět i alpské vrcholky. Vedle věže byla postavena Tereziina chata. V blízkosti vrcholu Kleti stojí také 172 metrů vysoký televizní vysílač.

Z Českého Krumlova se na Kleť dá přijít po turistické stezce, další přístup je od osady Krásetín u Holubova, odkud vede nahoru sedačková lanová dráha. Jižně pod vrcholem Kleti stojí *hvězdárna*.

Lipno

Lipenská přehrada leží na řece Vltavě, na hranici Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava. Tvoří největší vodní plochu v Česku. Byla dokončena v roce 1959. Na přehradě byla vybudována vodní elektrárna. Lipenská nádrž také pomáhá chránit před povodněmi a má i rekreační význam. Hlavní rekreační střediska leží na levém břehu, patří mezi ně **Lipno nad Vltavou**, **Frymburk**, **Černá v Pošumaví** a **Horní Planá**.

Hrad Rožmberk nad Vltavou

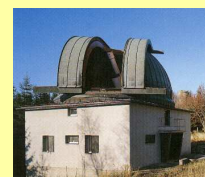
Hrad leží ve stejnojmenné obci, byl založen před více než sedmi sty lety. Jeho základem byla vysoká věž, zvaná Jakobínka a hradní palác – horní hrad. Později byl vybudován dolní hrad. Horní hrad vyhořel a už nebyl obnoven. Hradní páni přesunuli své sídlo do dolního hradu. Hrad Rožmberk nad Vltavou je zpřístupněn návštěvníkům, pro děti je určen zvláštní dětský okruh, do kterého bývá zařazena i prohlídka katovny.

Dolní hrad (vlevo), horní hrad s Jakobínkou (vpravo)

Hvězdárna na Kleti

je pobočkou hvězdárny v Českých Budějovicích. Je nejvýše položenou astronomickou pozorovatelnou v Čechách. Známa je pozorováním a objevováním planetek a komet. Jedna z objevených planetek s pořadovým číslem 2747 nese jméno města Český Krumlov. Hvězdárna je zpřístupněna veřejnosti. V prostorách hvězdárny je výstava fotografií vesmírných objektů pořízených z Kleť. Návštěvníkům je také umožněno bezpečně pozorovat Slunce.

Hvězdárna na Kleti

Kláster Vyšší Brod

Kláster se nachází ve stejnojmenném městě, 25 km jižně od Českého Krumlova. Byl založen před sedmi sty lety. Klášter je obehnan obrannou hradbou a jeho součástí jsou obytné

budovy kláštera, klášterní kostel Nanebevzetí Panny Marie, budova *opatství*, v níž dnes sídlí poštovní muzeum, a hospodářské budovy, z nichž se nejlépe zachovala budova mlýna. Klášterní knihovna obsahuje sedmdesát tisíc knih a je třetí nejrozsáhlejší u nás. V obrazárně kláštera jsou k vidění mnohá vzácná díla. V současnosti v klášteře žije malá skupina mnichů.

Národní přírodní rezervace Čertova stěna – Luč

Rezervace se nachází v blízkosti města Vyšší Brod. Řeka Vltava tu prudce klesá v sevřeném údolí a vytváří balvanité koryto, takzvané Čertovy proudy. Na skalnatých svazích nad řekou rostou borovice, břízy, borůvky, brusinky a vřes. Rozpadlé skály tu tvoří *kamenná moře*, na nichž rostou různé druhy lišejníků a mechorostů. Rezervaci prochází podél Vltavy turistická značka a cyklostezka z Vyššího Brodu do Loučovic.

Opatství
je sídlo opata.

Opat
stojí v čele mnichů v klášteře. Rozděluje úkoly a přijímá důležité návštěvy. Do funkce bývá zvolen doživotně.

Kamenné moře
je území pokryté velkými balvany, které se sesunuly z rozpadající se skály. Ta se začala rozpadat vlivem mrazu.

Kamenné moře – Čertova stěna

Z DĚJIN MĚSTA

Pověst o založení Krumlova

Vítek z Prčice před svou smrtí rozdělil své rozsáhlé panství mezi pět synů. Symbolem, který měl na věčné časy spojit rodový majetek, se stalo společné erbovní znamení. Pět bratrů, to je pět okvětních plátků pětilisté růže. To, co mělo bratry rozlišovat, byla barva květů a barva erbovního pole. Druhému nejstaršímu synovi Vítkovi, který měl v erbu zelenou růži ve stříbrném poli, připadlo údolí řeky Vltavy, v němž se rozprostíraly rozsáhlé temné lesy a skaliska. Těsně po smrti Vítky z Prčice se sem vydali poslové jeho syna Vítky.

Po cestě zastavili v malé osadě a požádali tu o džbán vody. Žena, která jim ho podala, byla zamklá a vypadala unaveně, jakoby měla spoustu starostí. „Cože tě trápí?“ zeptali se. Chvilí mlčela, prohlédla si skupinu jezdců a řekla: „Ještě se ptej, pane! Což nevíš nic o řádění loupežníků při okolních cestách?“ „Ne, nevíme.“ „Máš pravdu, je vidět, že nejste zdejší. Obráťte koně a vraťte se tam, odkud jste přišli.“ „Nemůžeme. Musíme splnit své poslání.“ „Ženete se do záhuby!“, varovala je žena. Poděkovali za občerstvení a vydali se na další cestu. Vyprávění jim však vrtalo hlavou. Byli ve střehu. Každý pohyb větve, nebo silnější závan větru v nich vyvolával pocit nebezpečí. Když vyjeli z lesa na pevnou cestu, pocítili úlevu. Zleva šuměla řeka, zprava se táhly dlouhé stráně, jen místy visela nad cestou strmá skaliska.

Ve chvíli, když to nejméně očekávali, vyjeli proti nim ze zátočiny čtyři jezdci. Otočili se. Z druhé strany vyrazili další. V záři zapadajícího slunce se zaleskla ostří mečů. Nebylo pochyb, že jde o přepadení a nebylo jiné cesty než boj. Útočníci byli v přesile. Síly poselstva, vyčerpaného dlouhou cestou, rychle ubývaly. Zdálo se, že boj je ztracen. S vypětím posledních sil hájil každý z napadených poslední chvíle života, když tu náhle zahřměl bojový pokřik a z oblaků prachu se vynořila jízda stejných barev a znaků jako poselstvo. Poměr sil se rázem změnil, boj byl rychle rozhodnut.

Zajatí loupežníci byli předáni do rukou vladaře Vítka. Z obavy před mučením jeden z nich prozradil, kde se nachází pusté skalisko, útočiště loupežníků z celého okolí. Druhý den ráno vyrazil z Vítkova dvora velký ozbrojený průvod. Na skalisku jezdci našli menší loupežnické hradiště, které obklíčili a dobyli.

Nad troskami hradiště stanul vladař Vítek. Tu před něho předstoupil jeden z jeho jezdců: „Boj skončil, pane. Mnoho loupežníků bylo pobito, mnoho jich naši lidé pochytili. Jen několika se podařilo uniknout z obklíčení. Čekáme, pane, co rozkážeš.“ Vítek se zamyslel a pak s důrazem a se vši vážností řekl: „Aby již nikdy nemohlo být toto místo útočištěm loupeživých rytířů, přikazuji vystavět zde pevný hrad, který bude chránit celé okolí.“ Tak se stalo.

Během času se nastěhovali do podhradí noví osadníci, znalí řemesel a rybolovu. Vltava v těchto dobách oplývala rybami. Postupně vznikla první ulice a dostala název Latrán, podle zlotřilých loupežníků – lotrů, kteří původně obývali strmou skálu. Podél Vltavy vznikla druhá ulice – Rybářská.

A tak, zapsal letopisec, došlo podle pověsti k založení Českého Krumlova.

(převyprávěno podle knihy Pověsti Českokrumlovska a Kaplicka od S. Cífký)

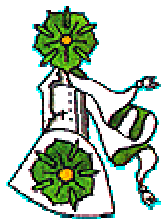
Jak to bylo ve skutečnosti

Vítek z Prčice žil ve 12. století a byl zakladatelem mocného rodu Vítkovců. Své rozsáhlé panství v jižních Čechách rozdělil mezi svých pět synů: Jindřicha - zakladatele Jindřichova Hradce (zlatá růže na modrém poli), Vítka II. - předchůdce Vítkovců krumlovských (zelená růže ve stříbrném poli), Vítka III. - předchůdce Rožmberků (červená růže v stříbrném poli), Vítka IV. - předchůdce pánů z Třeboně a Landštejna (stříbrná růže v červeném poli) a Sezimu - předchůdce pánů ze Sezimova Ústí (černá růže ve zlatém poli).

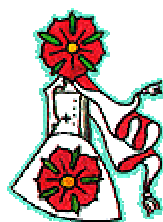
Znaky pánů

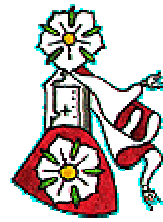
z Hradce

z Krumlova

z Rožmberka

z Landštejna
a Třeboně

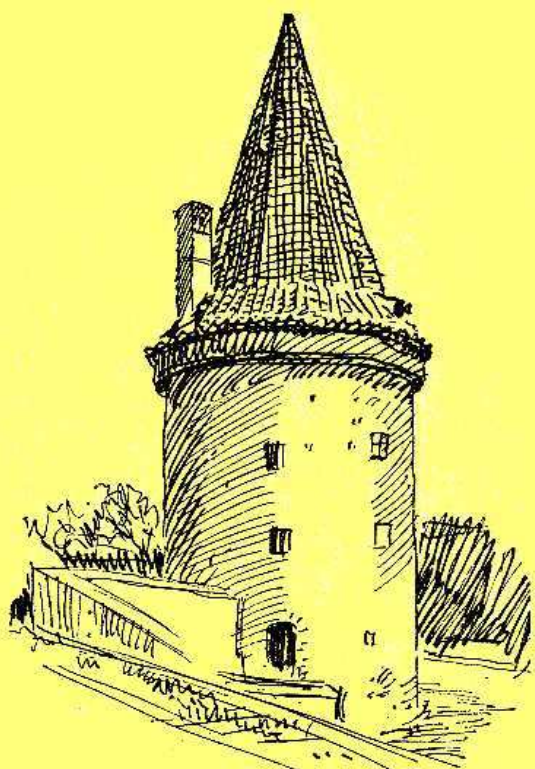
ze Sezimova
Ústí

Tuto událost zachycuje obraz „Dělení růží“, který je k vidění při prohlídce I. prohlídkové trasy zámku Český Krumlov.

Vítek II. založil krumlovský hrad před rokem 1253. Z roku 1253 totiž pochází první písemná zmínka o krumlovském hradě. Název „Krumlov“ pochází z německého výrazu „Krumme Aue“, který je překládán jako „Křivý luh“. To odpovídá tvaru území, na kterém se město rozkládá. Město vznikalo nejdříve pod krumlovským hradem. Hlavní ulicí v podhradí byla Latrán a bydleli v ní především lidé, kteří pracovali na hradě. Název této ulice ve skutečnosti vznikl z latinského slova „latus“, což znamená „postranní část“ Označovaly se tak domy vybudované vedle hradu.

Pracovní listy

Pracovní list č. 1

1. Napiš, co všechno Český Krumlov nabízí svým návštěvníkům a co svým obyvatelům.

V Českém Krumlově jsou pro jeho obyvatele:

V Českém Krumlově jsou pro turisty:

2. Rozlušti vybrané památky ve městě. Jednu z nich si vyber, zakroužkuj její název a napiš o ní dvě věty.

TÍMĚSNÁ S NIRADCÍ

STELKO VS. TAVÍ

HDAR A MEZÁK

PLEKA AN ŽOKŘÍVÉ ŘOHE

3. V okolí Českého Krumlova se nachází mnoho zajímavých míst. Spoj čarou místo a údaj, který k němu patří.

Červený Dvůr	národní přírodní rezervace
Čertova stěna - Luč	klášter
Vyšší Brod	vodní přehrada
Třísov	klášter
Zlatá Koruna	keltské oppidum
Dívčí Kámen	zámek
Kleť	zřícenina hradu
Rožmberk nad Vltavou	hora
Lipno	hrad

Které z míst je na obraze od malíře Ferdinanda Runka? _____

Pracovní list č. 2

1. Stručně převyprávěj pověst o založení Českého Krumlova.

2. Doplň.

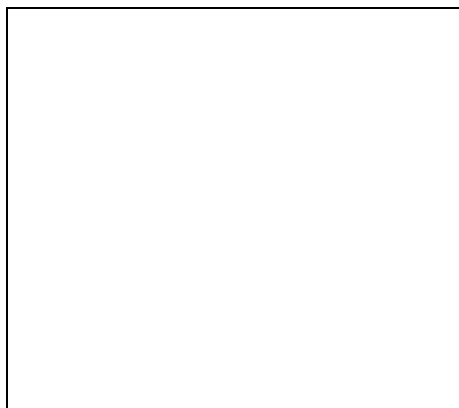
Krumlovský hrad založil _____, byl synem _____, zakladatele rodu _____.

První zmínka o krumlovském hradě pochází z roku _____.

Název Krumlov pochází z německého výrazu „Krumme Aue“, což znamená _____.

Název ulice Latrán vznikl z latinského slova „latus“, což znamená _____.

3. Nakresli znak pánů z Krumlova.

Hra

Pravidla hry: Házej kostkou a postupuj po políčkách. Když stoupneš na políčko s číslem, odpověz na příslušnou otázku. Když odpovíš správně, hraješ dál. Když odpovíš nesprávně, vrať se o 7 polí zpět.

START

1. Procházíš Budějovickou branou. Jak se jmenuje kraj, jehož jsou České Budějovice krajským městem?

2. Stojiš u válcové bašty, která byla dříve součástí hradeb. Jaká stavba se obvykle skládá z hradeb, paláce a věže?

3. Zastavuješ se u bývalého kostela sv. Jošta. Jak se jmenuje hudební nástroj, který bývá v kostelích?

4. Prohlížíš si Zlatokorunský dům na náměstí. Co je zajímavého v obci Zlatá Koruna?

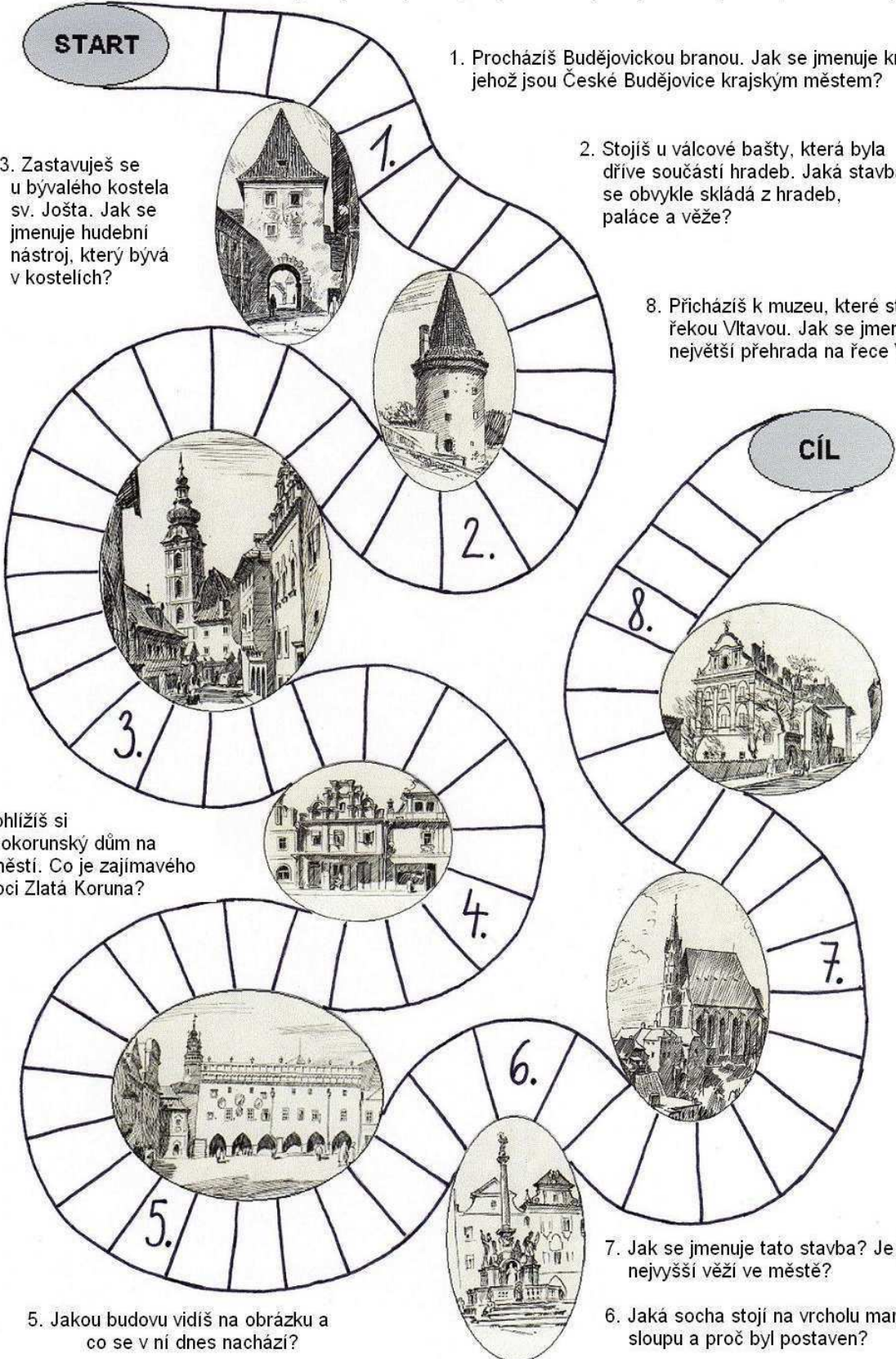
5. Jakou budovu vidíš na obrázku a co se v ní dnes nachází?

6. Jaká socha stojí na vrcholu mariánského sloupu a proč byl postaven?

7. Jak se jmenuje tato stavba? Je její věž nejvyšší věží ve městě?

8. Přicházíš k muzeu, které stojí nad řekou Vltavou. Jak se jmenuje největší přehrada na řece Vltavě?

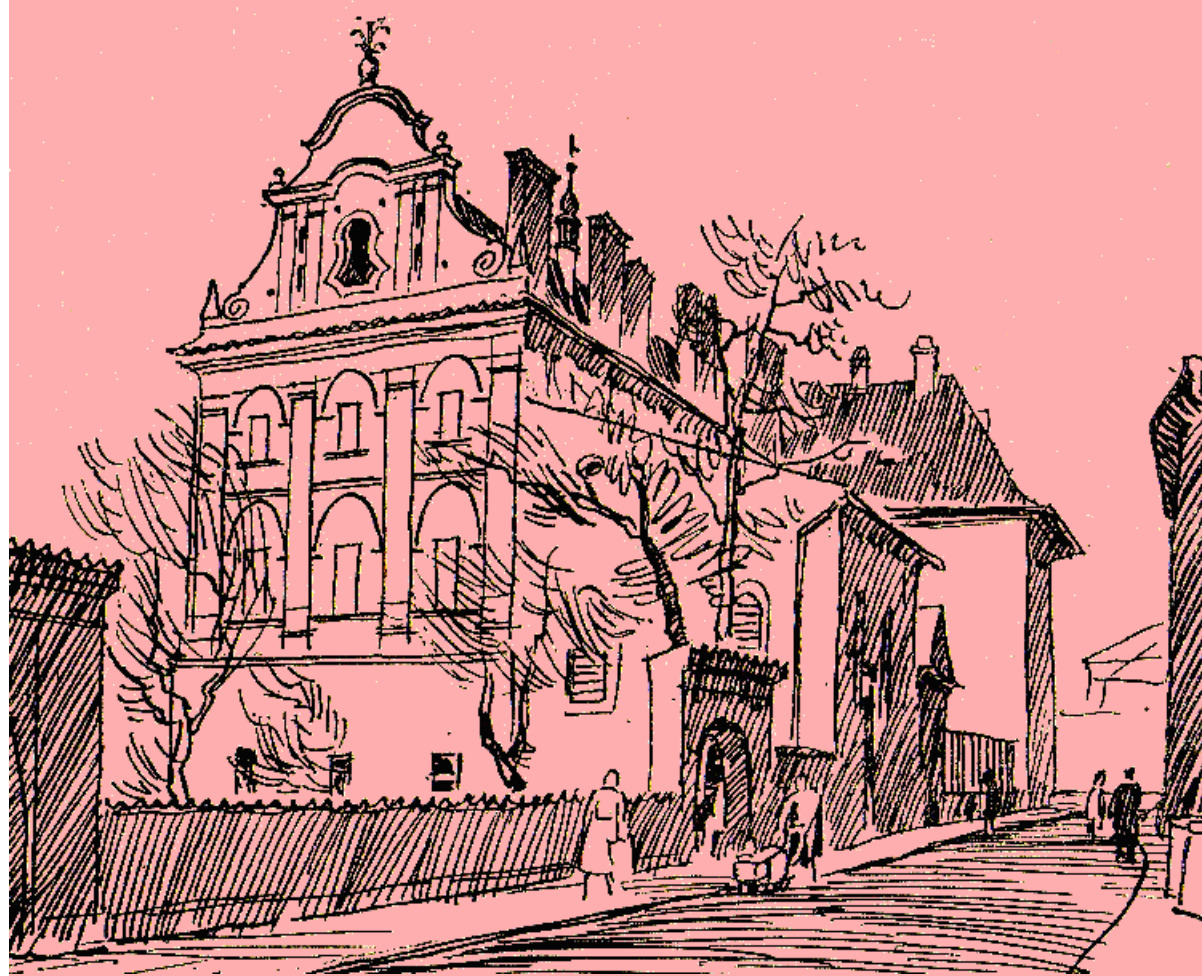
CÍL

5.2. Učebnice a pracovní listy pro IV. třídu ZŠ

O Českém Krumlově pro čtvrtáky

- učebnice a pracovní listy

Milí čtvrtáci,

otvíráte učebnicový text, který je doplňkem k učebnici vlastivědy, ze které se ve škole učíte. Ta nemůže obsahovat podrobné informace o městě Český Krumlov, stejně jako o jiném městě, protože je napsaná pro děti z celé České republiky. Každý člověk by ale měl o městě, ve kterém bydlí, vědět co nejvíce. Pro jsem pro Vás připravila tento text. Jeho součástí jsou také pracovní listy, které Vám pomohou zapamatovat si nejdůležitější informace. Doufám, že se Vám bude s učebnicí i pracovními listy dobře pracovat.

Martina Nováková

Obsah:

POLOHA MĚSTA

POVRCH

VODSTVO

PODNEBÍ

PŮDY

PŘÍRODA

HOSPODÁŘSTVÍ

Výskyt a těžba nerostných surovin

Průmysl

ZAJÍMAVOSTI A PAMÁTKY V ČESKÉM KRUMLOVĚ

Státní hrad a zámek Český Krumlov

Památky Latránu

Památky Starého města

Náměstí Svornosti

Horní ulice

„Náměstíčko“ Na Louži

Široká ulice

Dlouhá ulice

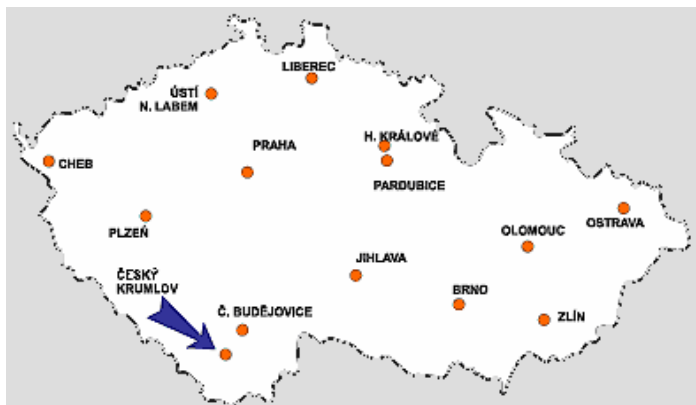
Zajímavosti mimo centrum města

POVĚST O MAŠKARNÍM SÁLE

Skutečnost Maškarního sálu

PRACOVNÍ LISTY

POLOHA MĚSTA

Město **Český Krumlov** se nachází v **Jihočeském kraji**, leží v jeho jižní části. Kolem historického jádra se nacházejí městské části **Horní Brána, Špičák, Plešivec, Mír** a **Za Nádražím**. Součástí města jsou také další území: **Kladné, Dobrkovice, Přísečná, Domoradice, Slupenec, Spolí, Nové Spolí** a **Vyšný**. Tato území dříve bývala samostatnými obcemi. V současné době ve městě žije přibližně 14 tisíc obyvatel.

POVRCH

Město (přesněji náměstí Svornosti) leží v nadmořské výšce 550 m n. m. Rozkládá se v **Českokrumlovské vrchovině** a v jeho okolí se nachází mnoho kopců. Nejvyšším z nich je hora **Klet'** (1084 m n. m.), jejíž vrchol bývá z Českého Krumlova vidět za jasného počasí.

VODSTVO

Historické jádro Českého Krumlova vzniklo v ohybech - **meandrech** řeky **Vltavy**. Už v pravěku sem přicházeli lidé z okolní nehostinné kopcovité krajiny a zakládali tu svá sídliště, která byla dobře chráněná proti nepřátelům. Později v jednom z ohybů řeky vzniklo Staré město, na druhém břehu řeky na skalnatém návrší byl postaven hrad.

V Českém Krumlově se Vltava stéká s **Polečnicí**. Do Vltavy vtéká v Českém Krumlově hlubokým ve skále vytesaným korytem. Jediným rybníkem, který se v Českém Krumlově nachází je **Hornobranský rybník** v městské části Horní Brána.

PODNEBÍ

Celá Česká republika leží v mírném podnebném pásu, kde se střídají čtyři roční období. Nadmořská výška, ve které Český Krumlov leží, způsobuje, že tu je chladněji než např. v Českých Budějovicích, které jsou níže položeny, a tepleji než např. na Kleti, která leží asi o pět set metrů výš.

*Řeka **Vltava** je nejdelší česká řeka. Vzniká z Teplé Vltavy (jako hlavního pramene), která vyvěrá na Šumavě, a ze Studené Vltavy pramenící v Německu. Na řece Vltavě je vybudováno Lipno, největší vodní nádrž v České republice.*

***Meandr** je obloukovitý zákrut říčního koryta.*

PŮDY

Na území města a v jeho okolí se nejvíce vyskytují takzvané hnědé půdy, na kterých původně rostly listnaté lesy. Nejsou to nejúrodnější půdy, a proto se na nich mohou pěstovat méně náročné plodiny. Dnes se na nich nejčastěji pěstuje řepka olejka, obilniny nebo brambory.

PŘÍRODA

Národní přírodní rezervace Vyšenské kopce, která je součástí **Chráněné krajinné oblasti Blanský les**, zasahuje přímo na území města Český Krumlov. Vyšenské kopce jsou jedním z přírodovědecky nejcennějších území v celých jižních Čechách. Je zde chráněno teplomilné rostlinstvo a živočišstvo, které tu žije proto, že v podloží (pod půdou) převládají vápence. Vyskytuje se zde mnoho vzácných druhů rostlin, živočichů a také přes tři sta druhů hub. Mezi významné druhy rostlin patří *sasanka lesní*, *černohlávek velkokvětý* a *hořec křížatý*. Některé druhy se sem rozšířily z Podunají, např. *divizna rakouská*. Mezi významné druhy živočichů patří např. *cvrčík mravenčí* a *tesařík*. Z horských alpských oblastí pochází *střevlíček* a *múra osenice pampelišková*. Typickými ptačími druhy jsou *lejsek malý*, *lejsek černohlavý* a především *holub doupňák*, který se v Blanském lese vyskytuje nejvíce z celého Jihočeského kraje.

Naučná stezka Národní přírodní rezervací Vyšenské kopce je dlouhá 2,5 km. Na patnácti zastaveních naučné stezky je představeno přírodní bohatství této lokality. Její součástí je i ukázka nejrozšířenějších hornin Blanského lesa.

V okolí Českého Krumlova najdeme také velkoplošné chráněné území **Národní park a Chráněnou krajinnou oblast Šumava**, Chráněnou krajinnou oblast Blanský les, čtyři přírodní parky i mnohá maloplošná chráněná území.

V Českém Krumlově se nachází také památné stromy. V městském parku v Českém Krumlově je to lípa malolistá, jejíž obvod kmene ve výšce 130 cm nad zemí je 346 cm. Mezi památné stromy se počítá také stromořadí od zámecké zahrady ke Kvítkovu Dvoru. Tvoří ho 55 lip malolistých, 9 jírovců maďalů, 5 buků a 1 jasan, s obvody kmenů od 180 cm do 450 cm.

sasanka lesní

černohlávek velkokvětý

divizna rakouská

hořec křížatý

cvrčík mravenčí

tesařík

střevlíček

osenice pampelišková

lejsek malý

lejsek černohlavý

holub doupňák

HOSPODÁŘSTVÍ

Výskyt a těžba nerostných surovin

Český Krumlov a blízké okolí nepatří k oblastem s velkou průmyslovou těžbou surovin. Již od středověku se zde těžil stavební kámen. V současnosti je nejbližším lomem na stavební kámen lom **Plešovice – Holubov** na východním svahu Kleti. Na území města byl lom ve **Vyšném**, ale nyní je uzavřen.

Tradiční nerostnou surovinou Českokrumlovska byl **grafit**. Nejvýznamnějším nalezištěm, kde těžba probíhala donedávna byl grafitový důl ve **Chvalšinské ulici**. V minulosti se v Českém Krumlově těžila také zlatá a stříbrná ruda.

Grafitový důl v Českém Krumlově se nachází na západním okraji města, asi 1 km od centra, při silnici na Kájov. Prohlídka umožňuje

poznat práci ve zdejších dole.

Prohlídkový okruh je dlouhý asi 1800 m, první část (asi 1 km) návštěvníci projíždí důlním vláčkem, zbytek prochází pěšky.

Průmysl

Český Krumlov je město výrazně zaměřené na turismus. Ve vnitřním městě se nachází mnoho restaurací, penzionů a provozoven **služeb**. Ve vnitřním městě sídlí jediný průmyslový podnik, **Pivovar Eggenberg**. Při silnici na Kájov se nachází závod firmy **Madeta**, kde se vyrábí sýr Niva. V tzv. Domoradické průmyslové zóně sídlí několik podniků a firem. **Lira** vyrábí rámy pro obrazy, **Schwan-STABILO** vyrábí tužky a pastelky, **Fronius** vyrábí svářečské zařízení a **Linde** součásti vysokozdvizných vozíků.

ZAJÍMAVOSTI A PAMÁTKY V ČESKÉM KRUMLOVĚ

Státní hrad a zámek Český Krumlov

Areál zámku je po Pražském hradu druhý nejrozsáhlejší v České republice, je soustředěn kolem pěti zámeckých nádvoří a patří k němu také zámecká zahrada.

Na první nádvoří zámku Český Krumlov se vstupuje z Latránské ulice tzv. **Červenou branou**. První nádvoří původně sloužilo jako hospodářský dvůr, v budově **Starého purkrabství** tu bydlel správce hradu. Budova vpravo od Červené brány se nazývá **Solnice**, protože tu býval sklad solí. Nalevo od Červené brány se nachází **Sloupová síň**, ve které se dnes konají výstavy. Původně tu ale byly stáje pro koně.

Grafit

neboli **tuha** je nerost, který je tvořen chemickým prvkem uhlíkem. Z tuhy se kromě tužek vyrábějí také různé technické součástky.

Služby

jsou odvětvím hospodářství, jejichž výsledkem není určitý výrobek, ale uspokojení nějakých potřeb. Patří sem např. školství, cestovní ruch, veřejné stravování atd.

Červená brána

Solnice

Staré purkrabství

Cesta na druhé nádvoří vede po mostě přes takzvaný **Medvědí příkop**. Medvědi se v něm chovají už tři sta let.

Nejvýznamnější budovou na druhém nádvoří je takzvaný **Hrádek s věží**, který je nejstarší částí hradu. Vznikl v období gotiky, ve 13. století, kdy ostatní části hradu ještě nestály a v té době sloužil jako obydlí krumlovských vladařů.

S Hrádkem sousedí budova **Nového purkrabství**, v níž se dnes nachází archiv a zámecká knihovna. V přízemí byla dříve kasárna knížecí granátnické gardy, která tu působila až do roku 1949. Památkou na zámeckou gardu jsou čtyři děla stojící před budovou purkrabství. Pod ní jsou sklepy, v nichž je dnes zámecké **lapidárium**, kde jsou uloženy originály soch z areálu zámku, např. barokní sousoší z kaskádové fontány ze zámecké zahrady a sochy světců z Plášťového mostu.

Na protilehlé straně nádvoří se nachází takzvaná **Mincovna**. Tehdejší majitel zámku Jan Kristián z Eggenberku ji nechal postavit pro ražbu mincí, nakonec ale svému účelu nikdy nesloužila. V budově kromě jiného sídlil knížecí lovcí, což dodnes připomínají lovecké trofeje nad hlavním vchodem.

Z druhého zámeckého nádvoří se do Horního hradu jde kolem takzvané **Máselnice**. V tomto domě se dříve vyrábělo máslo a sýry. Na přední straně domu si můžeme všimnout slunečních hodin.

Máselnice (vlevo), Nové purkrabství (vpravo)

Horní hrad, soustředěný kolem třetího a čtvrtého zámeckého nádvoří, sloužil jako obydlí pro krumlovské pány od 14. století, kdy byl hrad rozšířen. Starý hrad (Hrádek) se stal předhradím, ke kterému přibývaly hospodářské budovy. Uvnitř Horního hradu se nachází Eggenberský sál se zlatým kočárem a Maškarní sál. Autor maleb Josef Lederer na stěnách sálu zobrazil více než sto postav, mezi nimiž lze najít elegantní dámy, vojáky, hudebníky, Turky, Číňany a další.

Na stěnách sálu jsou namalované falešné balkóny, některé stěny jsou jakoby otevřené do krajiny.

Hrádek s věží

na obraze z roku 1843

před opravou v roce 1993

Purkrabí je úředník spravující hrad. Původně byl velitelem hradní posádky, později měl i soudní pravomoc nad celým územím, které k hradu náleželo.

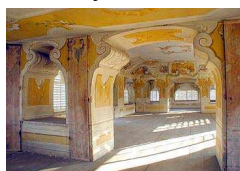
Sklepy pod čtvrtým nádvořím zámku se nazývají „**Václavské sklepy**“, protože tu byl vězněn český král Václav IV. Dnes se v nich konají výstavy keramické tvorby.

Do prostoru pátého nádvoří vede z budov Horního hradu **Plášťový most**. Stavba mostu stojí na kamenných pilířích s oblouky, které podpírají třípodlažní chodbu. Tato chodba spojuje Maškarní sál se zámeckým divadlem.

Zámecké divadlo na pátém nádvoří zámku je nejstarším barokním divadlem na světě. Je vzácné především proto, že se v něm dochovaly sbírky malovaných kulís, jevištní technika sloužící k výměně kulís a ostatních dekorací, mnoho kostýmů a také texty divadelních her. Původní vybavení divadla je dnes vystaveno v sousedním takzvaném **Renesančním domě**, v němž je zřízeno muzeum zámeckého divadla. Také na tomto domě jsou k vidění *sluneční hodiny*.

Zámecká zahrada byla založena před více než tři sta lety. V horní části zahrady najdeme čtvercový zámecký rybník s ostrůvkem, dřevěný altánek a *letohrádek* Bellárie. Sály letohrádku

vymaloval malíř František Jakub Prokyš. Před letohrádkem je umístěno otáčivé hlediště. Představení otáčivého hlediště využívají prostředí noční zámecké zahrady a především letohrádku Bellárie.

Mezi horní a dolní částí zahrady stojí fontána se sochami vodních božstev. V dolní části zahrady oproti horní roste méně stromů.

Jsou v ní květinové záhony, které při pohledu shora vytváří ozdobné ornamenty. Na dolní část zámecké zahrady navazuje takzvaná **zimní jízdárna**, která dříve sloužila pro výcvik koní. Dnes je využívána jako koncertní a plesový sál.

Spojovací chodba dříve spojovala zámeckou zahradu a zámecké divadlo se zámek, odkud dále vedla do kláštera.

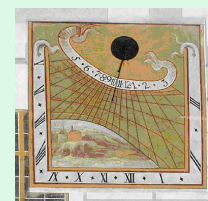
Chodba nad ulicí Latrán spojující zámek a klášter

Chodba spojující Renesanční dům se zámeckou zahradou

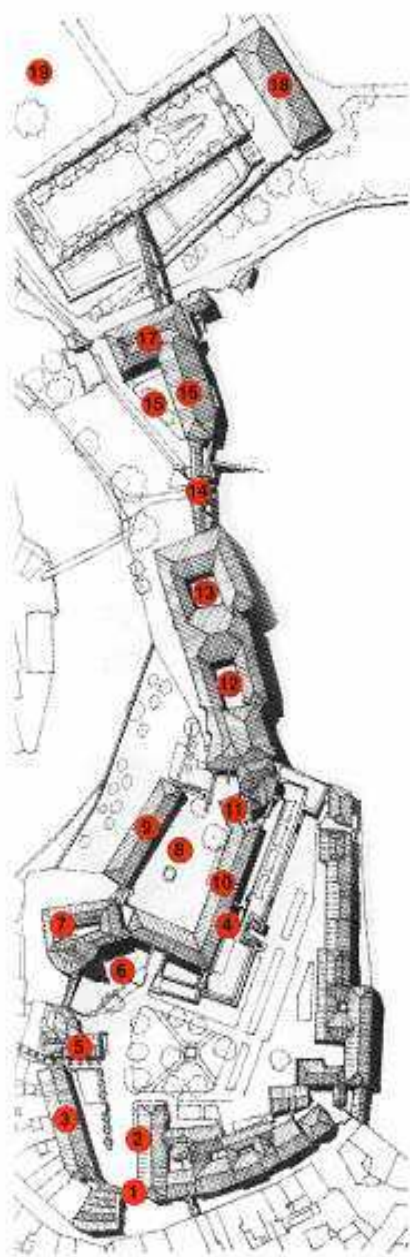
Letohrádek je zámecká budova určená k dočasnému pobytu, umístěná v přírodním prostředí.

Sluneční hodiny jsou hodiny, které využívají změny polohy stínu tyče během dne.

Sluneční hodiny na Renesančním domě

Plán zámeckého areálu

1. Červená brána
2. Solnice
3. Sloupová síň
4. zámecké lapidárium
5. Staré purkrabství
6. Medvědí příkop
7. Hrádek s věží
8. druhé zámecké nádvoří
9. Mincovna
10. Nové purkrabství
11. Máselnice
12. třetí zámecké nádvoří
13. čtvrté zámecké nádvoří
14. Plášťový most
15. páté zámecké nádvoří
16. zámecké divadlo
17. Renesanční dům
18. zimní jízdárna
19. zámecká zahrada

Památky Latránu

Historické jádro dnešního města se dělí na dvě části: **Staré město** a **Latrán**. Latránem se označuje postupně vzniklé podhradí hradu a zámku Český Krumlov. Osou Latránu je stejnojmenná ulice, která začíná za Budějovickou branou. Dále ulice pokračuje do centra města a k zámku a končí před Lazebnickým mostem.

Budějovická brána byla jednou z devíti bran města. Její vnější část s *cimbuřím* vytváří dojem opevnění a má odradit nepřítele. Naopak vnitřní část se slunečními hodinami vypadá přívětivě.

Válcová bašta (Latrán, č. p. 28) byla vybudována kolem roku 1500 jako součást městského opevnění. Při válcové baště stojí také malý kus bývalé hradební zdi.

Ve středověku mělo město Český Krumlov opevnění, jehož součástí byly hradební zdi, městské brány a také několik bašt. Městských bran bylo původně devět a zakončovaly hlavní ulice města. Osm bran bylo v 19. století postupně zbořeno, protože opevnění pozbylo svého významu a městské brány často znemožňovaly nebo zdržovaly provoz. Více naložené povozy musely před průjezdem branou část nákladu vyložit a po projetí opět naložit.

Nedaleko Budějovické brány stála Latránská brána. Druhá Latránská brána, která sřežila přístup do Latránu z opačné strany, stávala u Lazebnického mostu. Na druhé straně mostu stávala Mostecká brána. Následující brána byla v Radniční ulici, další dvě brány stály v Kájovské ulici. Horní brána byla rozbourána jako první, v roce 1839. Nejméně významnou byla brána na konci Široké ulice, která stála až do roku 1880.

Klášter rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou

vznikl z dřívějšího sdruženého kláštera minoritů a klarisek (založeného roku 1350) se společným kostelem Božího těla a Panny Marie Bolestné. Do klášterního areálu se vstupuje branou, za níž se nachází malý park, zvaný Tramín. Součástí kláštera je také kaple sv. Wolfganga a kaple Panny Marie.

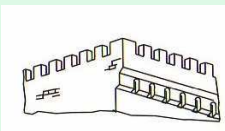
Horní patro domu č. p. 37 je vysazené na kamenných *krakorcích*.

Na domě jsou zajímavé nárožní kameny, které chránily rohy domů před poškozením koly projíždějících povozů.

Cimbuří

je zubaté zakončení zdi, které slouží k opevnění.

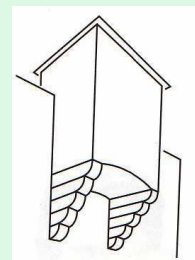

Bašta

je věž, která je součástí hradebních zdí. Z bašty obránci hradu stříleli na nepřátele.

Krakorce

jsou kamenné nosníky, které podpírají vystupující patro. V těsných ulicích města tak krumlovští měšťané získávali potřebný prostor a pravidelný tvar místností.

Bývalý kostel sv. Jošta se špitálem byl založen okolo roku 1330. Špitál byl určen nemocným a chudým obyvatelům města. Ke konci 18. století byl kostel zrušen a přestavěn na obytný dům.

V domě č. p. 1 bývala **lazebna**. Dům byl přistavěn k městské hradbě a Latránské bráně.

Památky Starého města

Staré město vzniklo v ohybu řeky Vltavy. Jeho středem je čtvercové náměstí, odkud vybíhají ulice původně směřující k městským branám. Staré město je s Latránem přes řeku Vltavu spojeno dřevěným **Lazebnickým mostem**. Vpravo na mostě (směrem do Starého města) stojí socha Ježíše, vlevo socha sv. Jana Nepomuckého, ochránce mostů. Na Lazebnický most navazuje **Radniční ulice**, která se dříve jmenovala Sýrová. Dále vede kolem nároží městské radnice přímo na náměstí.

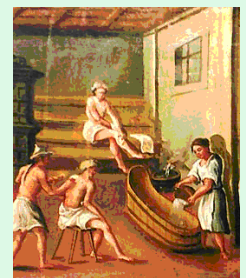
Lazebnický most na obraze Ferdinanda Runka z počátku 19. století, kdy na obou koncích mostu stály brány

Náměstí Svornosti

Čtvercové náměstí je obklopeno čtyřmi řadami domů gotického (převážně ze 14. století) nebo renesančního původu (převážně ze 16. století). Nejvýznamnější budovou na náměstí je renesanční budova **radnice**. **Průčelí** radnice je zakončeno dvoustupňovou atikou s vázami. V krajním obloučku **atiky** je zavěšen zvon, kterým se dříve svolávali radní města. Ve spodní části průčelí je **podloubí** se šesti oblouky. Budova radnice vznikla propojením dvou starších domů ze 14. století.

Lazebna dříve sloužila jako městské lázně. Ve středověku si totiž doma lidé myli jen ruce a tváře. Za očistou celého těla chodili do městských lázní. Ty obvykle stávaly, stejně jako v Krumlově, u řeky nebo potoka.

Průčelí je vnější stěna domu. Bývá různě zdobená sochařskými prvky nebo malbou.

Atika je stěna, která vybíhá nad posledním patrem domu a zakrývá střechu. Často bývá doplněna sochařskou výzdobou.

Podloubí je chodba v přízemí domu, která je otevřená směrem ven oblouky. Slouží jako krytý průchod podél náměstí nebo ulice.

Morový mariánský sloup na náměstí Svornosti pochází z počátku 18. století, kdy byl postaven jako poděkování za ukončení epidemie moru v roce 1682. Sloup se sochou Panny Marie na vrcholu zdobí sochy světců a ochránců proti nemocem. V 19. století byla kolem sloupu postavena **kašna**.

První zmínka o zavedení vody na náměstí v Č. Krumlově pochází z roku 1388. Původní nádrž na vodu byla dřevěná, doplněná korytem, ze kterého pili koně. Kamenná kašna byla postavena ke konci 16. století. Voda do ní byla přiváděna potrubím v Horní ulici z městského rybníka na Horní Bráně. V polovině 19. století bylo rozhodnuto o zrušení značně zchátralé kašny a místo ní byla vybudována dnešní kašna u morového sloupu.

Horní ulice

Kostel sv. Víta je nejvýznamnější církevní památkou ve městě. Na kostelní věži se dá dobře sledovat stavební vývoj kostela.

Spodní hranolová část s malými okénky je ještě z původního kostela z první poloviny 14. století. Následující osmiboká patra pochází z 15. století a vrchol věže je z 19. století. Hlavní oltář kostela zdobí obrazy patronů (ochránců) kostela sv. Víta a Panny Marie.

Dům č. p. 159 - **Kaplanka** stojí naproti kostelu sv. Víta. Byl postaven na počátku 16. století pro krumlovské **kaplany**. V domě bývala knihovna, která obsahovala vzácné středověké rukopisy. Největší zajímavostí domu je pravouhlý nárožní **arkýř** na zatočeném sloupu.

Dům č. p. 155 - **Prelatura** stojí vedle Kaplanky. Je to bývalé sídlo **prelátů**. Uvnitř budovy (pocházející ze 14. století) je prostorné nádvoří. V prvním poschodí domu je slavnostní Prokyšův sál. Je vyzdoben malbami od Františka Jakuba Prokyše.

Morový sloup je kamenné sousoší, které se dříve stavělo jako poděkování za ukončení nebo odvrácení moru. Mor je vysoce nakažlivé závažné onemocnění, které se dnes vyskytuje vzácně a dá se léčit. V minulosti ale způsoboval smrt mnoha lidí.

Kaplan je kněz, který nepůsobí v kostele, ale v nemocnicích, na školách, ve vězení nebo v armádě.

Arkýř je ze zdi vystupující krytý balkon, který může být posazen na krakorcích nebo sloupu.

Prelát je významný církevní hodnostář, má vyšší postavení než kněz.

Dům v Kostelní ulici č. p. 161 stojí napravo od kostela. Školní tradice této budovy sahá až do roku 1410. Nejdříve tu byla latinská škola (vyučovalo se v latině), později jezuitská škola a od roku 1780 dodnes je v budově hudební škola.

Dům v Široké ulici č. p.154 – dnešní **hotel Růže** sloužil původně jako jezuitská kolej, dnes je v něm známý hotel. Stěny domu jsou ozdobeny *sgrafity*.

Dům č. p. 152 - **okresní vlastivědné muzeum** se nachází v budově bývalého jezuitského semináře. Expozice muzea se zabývá historií celého regionu od pravěku do konce 19. století. K vidění tu je např. keramický model historického jádra Českého Krumlova nebo jezuitská lékárna. Muzeum pořádá také nejrůznější výstavy.

Budova **Městského divadla** (Horní č. p. 2) stojí na opačné straně mostu než dříve stála Horní brána. Budova původně sloužila jako hostinec, na konci 20. století byla přestavěna na divadlo.

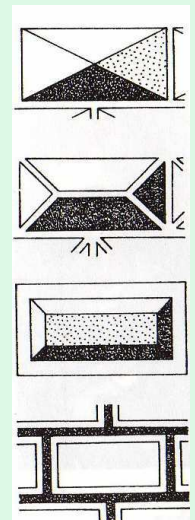

***Jezuité** byli významným církevním řádem, který podporoval výchovu a vzdělání mládeže a zakládal školy. Řád byl založen v první polovině 16. století. V roce 1588 přišli jezuité do Krumlova. Založili tu školu, seminář, kde se vzdělávali budoucí kněží a gymnázium s kolejí (ubytovnou pro studenty.*

***Sgrafito** je rýsovaná malba, kterou byly v renesanci často zdobeny vnější části domu. Sgrafita vznikají proškrabáváním vlhké svrchní bílé vrstvy omítky do spodní barevné vrstvy.*

„Náměstíčko“ Na Louži

Název místa vznikl pravděpodobně kvůli častým záplavám a shromažďování dešťové vody stékající z výše položeného náměstí. V domě č. p. 68 se nyní nachází muzeum voskových figurín. **Dům č. p. 54** pochází ze 14. století. Průčelí domu do Široké ulice zdobí namalovaná okna s vyhlížejícími postavami. V jednom okně je namalována malá opička. Tento dům je i dnes často chybně označován jako Krčínův dům. Jakub Krčín z Jelčan, známý stavitel rybníků v něm ale nikdy nežil.

Široká ulice

Z „náměstíčka“ Na Louži se vstupuje do Široké ulice. Široká ulice bývala nejširší ulicí ve městě, a proto se tu konaly výroční a týdenní trhy. V Široké ulici je mnoho historicky cenných domů. **Dům č. p. 77** s krásným renesančním vstupem kdysi patřil *alchymistovi* ze dvora Viléma z Rožmberka, *Antonínu Michaelovi z Ebersbachu*.

Dům č. p. 70 – 72, bývalý městský pivovar, je typickou renesanční budovou se sgrafity, soustředěnou kolem vnitřního dvora. Pivovar zde fungoval až do druhé světové

války. Dnes je v domě Egon Schiele Art centrum, ve kterém se konají výstavy. Centrum nese jméno malíře Egona Schieleho, který v Českém Krumlově působil.

Dlouhá ulice

Dům č. p. 32 – **Vlašský dvůr** dostal název vlašský, neboli italský dvůr, podle renesančních prvků ve vnitřním dvoře domu, typických pro italskou renesanci. Na fasádě je zajímavá postava rožmberského trubače Řehoře. Vlašský dvůr byl od roku 1580 domovem známého stavitele rybníků a vrchního *regenta*

na panství krumlovských vladařů, *Jakuba Krčína z Jelčan*. Krátce poté v domě bydlel malíř *Bartoloměj Jelínek*, zvaný Beránek.

Zajímavosti mimo centrum města

Nedostavěný památník **Ptačí hrádek** stojí západním směrem nedaleko zámku Český Krumlov. Památník měl oslavovat vítězství spojeneckých armád Ruska, Rakouska a Pruska nad Napoleonem Bonaparte v bitvě u Lipska roku 1813. Těmto armádám velel bratr českokrumlovského vévody Karel I. Filip ze Schwarzenberku.

Kaple Panny Marie Bolestné a sv. Kříže na **Křížové Hoře** stojí na jihovýchodním okraji Českého Krumlova. Ke kapli vede křížová cesta se šesti zastaveními. Kapličky na jednotlivých zastaveních vymaloval František Jakub Prokyš.

Alchymisté se pokoušeli pomocí přírodních látek získat elixír mládí. Také krumlovský alchymista **Antonín Michael z Ebersbachu** se o něj pokusil. Slíbil ho Vilémovi z Rožmberka k příležitosti jeho čtvrté svatby. Elixír ale nepomohl a Vilém zakrátko zemřel. Jeho bratr Petr Vok alchymii nevěřil a dal Antonína Michaela uvěznit.

Regent byl zástupcem panovníka. Měl za úkol spravovat jeho panství.

Jakub Krčín z Jelčan byl český šlechtic a významný rybníkář. Nejprve byl krumlovským purkrabím a později regentem rožmberských panství. Vybudoval rybník Rožmberk, tehdy největší rybník v Evropě, rybník Svět a další.

POVĚST O MAŠKARNÍM SÁLE

Kdysi se na krumlovském zámku konaly slavné bály a plesy. Hosté se vždycky těšili na zajímavé prostředí zámku, zvláště Maškarního sálu. Lákalo je jeho zvláštní tajemné kouzlo. Malované postavy, které se na nás dívají ze stěn sálu, jakoby se zastavily v čase uprostřed pohybu. Jakoby měly dokončit svůj pohyb, jen co z nich na chvíli spustíme oči.

Jednou kníže z rodu Schwarzenberků pořádal v sále maškarní ples, na který přijeli vzácní hosté i zdaleka. Všichni hosté měli masky a docela se podobali postavám na zdech sálu. Celý sál osvětlovaly svíce, stoly ozdobené květinami byly plné vybraných jídel a společnost se dobře bavila.

Jedním ze služebníků, kteří hosty tu noc obsluhovali, byl mladý sluha Franz. Vesele se bavil s ostatními služebníky a zeptal se: „Jestlipak z vás někdo ví, kolik kapel tu bude dnes hrát?“ Všichni sloužící se tvářili nechápavě. Jedna ze služek, Anny, odpověděla: „To přece víme! Bude tu jenom jedna.“ Franz se smál, protože se mu podařilo někoho nachytat. „Chyba! Budou tu přece hrát dvě kapely! Jedna skutečná a druhá namalovaná na zdi!“ Všichni sloužící se zasmáli, jen Anny ne. Otočila se a odešla z místnosti. To se ale Franzovi zrovna nelíbilo. Měl totiž Anny rád. Ihned se rozhodl, že si ji musí zase udobřit, ale nevěděl jak. Možná ho během večera něco napadne.

Franz musel na starosti s Anny rychle zapomenout, měl při slavnosti spoustu práce. Obměňoval dohořelé svíčky novými, doléval hostům víno a doplňoval prázdné talíře. Zábava vyvrcholila odhalováním masek. Byla to velká legrace, když se zjistilo, kdo se za jakou maskou během slavnosti skrýval. Mladý kníže ze Schwarzenberku byl přestrojen za vodníka, co celý večer sháněl dušičky do hrníčku. Pod maskou mladé krásky se skrývala vrásčitá tvář staré baronky. Když odkládala masku sestra knížete, uvolnil se z jejího krku perlový náhrdelník a zakutálel se pod stůl. Nikdo si toho nevšiml, až na Franze. V tu chvíli ho napadla nešťastná myšlenka. Tím náhrdelníkem by si přece Anny mohl udobřit. Anebo by ho mohl prodat a získat tak peníze na svatbu s Anny.

Slavnost skončila, sloužící v sále pečlivě uklízeli, ale ani teď si náhrdelníku pod stolem nikdo nevšiml. Po skončení úklidu, když už všichni byli pryč, se Franz do sálu vrátil. Shýbl se a posvítil si svícem pod stůl, kde tušil, že budou perly ležet. A nemýlil se. Rychle vzal perlový náhrdelník a schoval ho v kapse. Chtěl vyběhnout ze dveří, když ho něco zastavilo. Jakoby by byl najednou přikován na místo. Zdálo se mu, že se někde za ním něco pohnulo. Plameny svící najednou začaly prskat. Franz procházel všemi sály zámku už tolikrát a nikdy se nebál, teď chtěl být odtud ale co nejrychleji pryč a zavřít se do své malé komůrky. Přiblížil se ke dveřím. Plameny svíček osvětlily tváře obou granátníků namalovaných u dveří. Tvářili se přímo zlověstně, jakoby by věděli, že sem Franz přichází udělat něco nesprávného. Franzovi se zdálo, že se granátník vpravo pohnul, lekl se a upadl dozadu. Uhodil se do hlavy a na chvíli ztratil vědomí. Když se probal, slyšel kvílivou nepříjemnou melodii. Vstal a aniž by chtěl, dal se do zbesilého tance. Nebyl tu sám, podivný pupkáč s velkou hlavou poskakoval v černých botách a vysmíval se mu. Stařec s dlouhým nosem ukazoval na kapsu, kde měl schovaný náhrdelník, a škodolibě se šklebil. Harlekýn a další postavy se zlověstně smály.

Franz spatřil na zemi svůj svícen, ale ten už nesvítí. Přesto bylo v sále podivné měňavé světlo. Franze stále neposlouchaly nohy, i když se usilovně snažil přestat v tanci. Když se mu konečně podařilo sebrat svícen a znovu zapálit svíčky, hudba najednou přestala hrát. To náhlé ticho Franze vyděsilo. Postavy v sále se mu zdály opět neživé, jen namalované a dívaly se na něj poněkud cize. V tu chvíli bylo Franzovi jasné, že zítra náhrdelník vrátí. Nemůže si ho nechat, když není jeho. Krumlovský hrad by mu to nikdy neodpustil. Když procházel dveřmi, připadalo mu, že se na něj granátníci dívají dobromyslně, jakoby na něj i spiklenecky mrkli.

Druhý den Franz skutečně náhrdelník vrátil. Byl dokonce slavnostně vyznamenán za poctivost. Anny se na něj dlouho nezlobila, že jí napálil a byla na něj hrdá. Brzy se konala svatba. Franz a Anny spolu zestárli ve službách knížat ze Schwarzenberku. Franz jednou svůj příběh vyprávěl mladým služebníkům, aby jim připomněl, že krumlovský zámek umí ocenit pouze poctivost.

(převyprávěno podle knihy Českokrumlovské domy vyprávějí od H. Braunové)

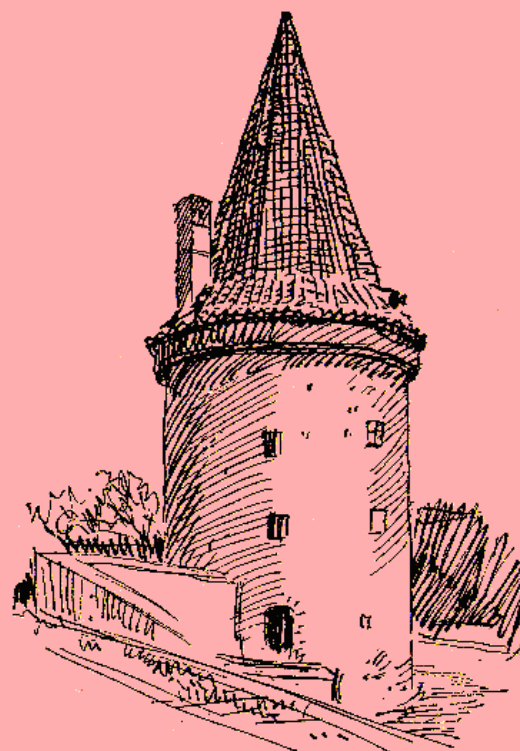
Skutečnost Maškarního sálu

Maškarní sál pochází ze 16. století. Původně se nazýval Zelenou světnicí a sloužil nejprve jako sklad brnění, později jako slavnostní jídelna. Ke konci 17. století se sál nazýval Růžovým sálem a brzy poté Jelením sálem podle jeleního parozí na stěnách. V té době se v něm konala divadelní představení. Potom ale dostalo zámecké divadlo vlastní budovu a sál sloužil jako skladiště. V polovině 18. století byl přestavěn, vznikl tu mimo jiné balkon pro hudebníky. Josef Lederer ozdobil stěny sálu postavami z divadelního prostředí, což se stalo podnětem k jeho novému pojmenování na Maškarní sál. Po přestavbě sál sloužil jako místo různých slavností a plesů a také se tu shromažďovala společnost před představeními v zámeckém divadle. Do divadla se ze sálu procházelo chodbou v Pláštovém mostu. V této době se odehrává pověst o služebníkovi Franzovi. Postavy v Maškarním sále skutečně působí jako živé. Harlekýn stoupá na lavici při zdi, na skutečném zrcadle je namalován obličej kavalíra, který se k němu vyklání přes okraj jednoho z balkonů. U dveří jsou namalovány postavy dvou zámeckých gardistů ve slavnostní uniformě připomínající strážní službu zámecké granátnické gardy. V místě pro hudebníky visí namalované hudební nástroje, pláště a klobouky, v koutě stojí opřená basa. Na zámku se

našla řada kostýmů a hudebních nástrojů, které odpovídají těm namalovaným v sále a pravděpodobně byly předlohou pro malíře. Dnes se v Maškarním sále konají hlavně koncerty a také jiné slavnostní akce.

Pracovní listy

Pracovní list č. 1

1. Zakresli do mapy České republiky Český Krumlov.
(Stačí jen tečka bez popisu.)

2. Vyber správnou možnost (zakroužkuj).

Město Český Krumlov má 14 000 obyvatel 24 000 obyvatel 34 000 obyvatel.

Leží v nadmořské výšce 55 m n. m. 550 m n. m. 5 500 m n. m.

3. Doplň.

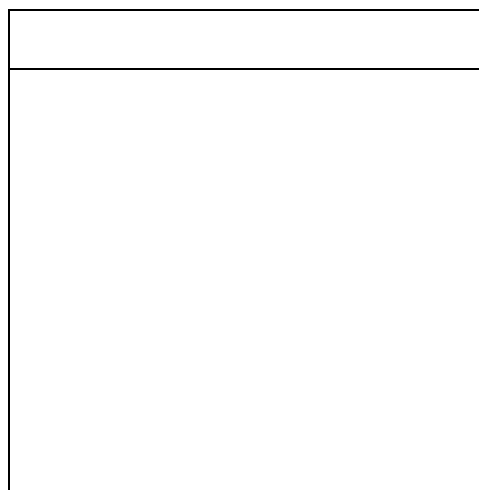
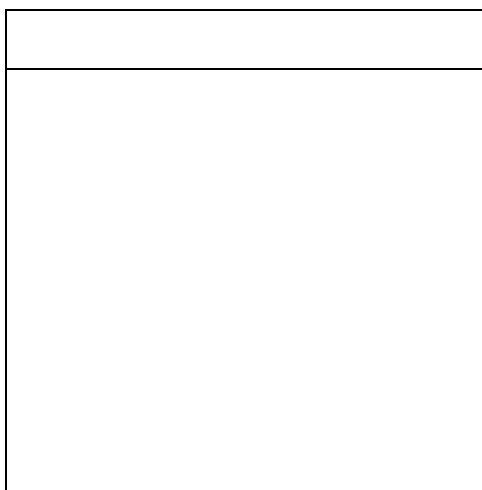
Českým Krumlovem protéká řeka _____. Je to _____ česká řeka.

Její dva prameny se jmenují _____ a _____.

Na řece Vltavě je vybudováno _____, největší vodní nádrž v České republice.

V Českém Krumlově se Vltava stéká s _____.

4. Jmenuj jednoho zástupce rostlin a jednoho zástupce živočichů, typických pro Národní přírodní rezervaci Vyšenské kopce. Pokus se je nakreslit.

5. Spoj čarou průmyslový podnik, sídlící v Českém Krumlově, a to, co vyrábí.

Madeta

Eggenberg

Linde

Fronius

Lira

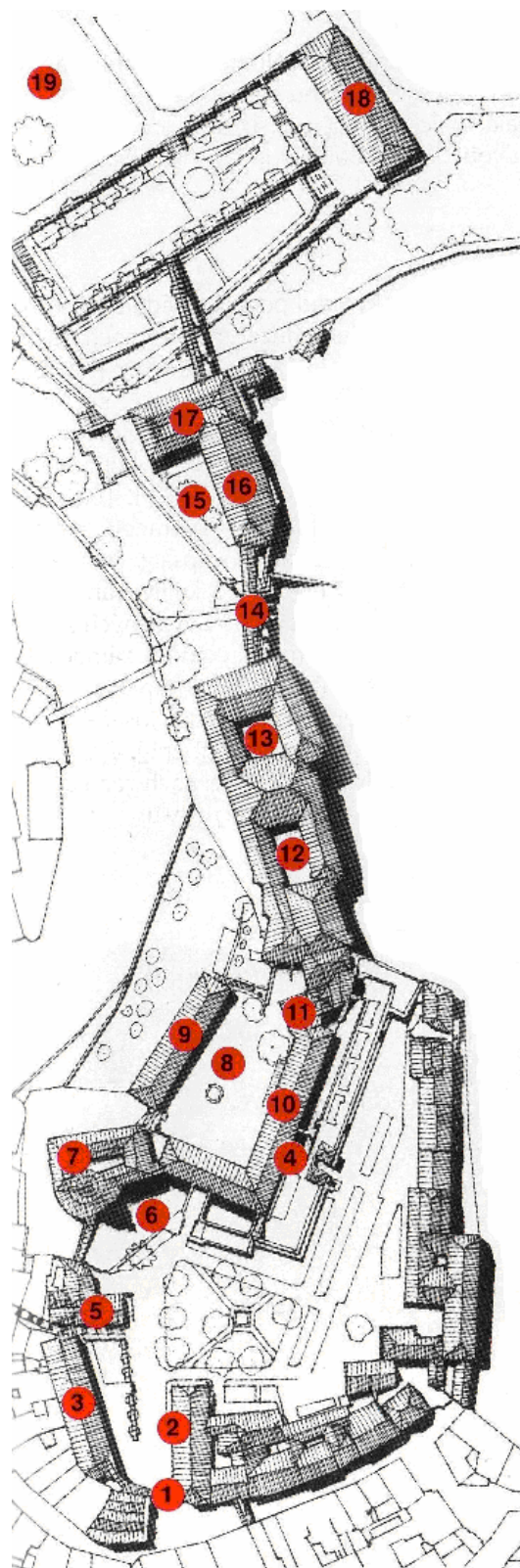
Schwan-STABILO

Pracovní list č. 2

Podle plánu zámeckého areálu doplň.

1. _____
(vstupuje se jí do areálu zámku)
2. _____
(dříve tu býval sklad soli)
3. _____ síň
(dříve tu bývaly konírny)
4. _____
(jsou tu originály soch ze zámku)
5. _____
(bydlel tu správce hradu)
6. _____
(chovají se v něm medvědi)
7. _____
(nejstarší část hradu)
8. _____ zámecké nádvoří
9. _____
(sídlil tu knížecí lovčí)
10. _____
(sídlí tu archiv a zámecká knihovna)
11. _____
(dříve se u vyrábělo máslo a sýry)
12. _____ zámecké nádvoří
13. _____ zámecké nádvoří
14. _____
(spojuje Maškarní sál se zámeckým divadlem)
15. _____ zámecké nádvoří
16. _____
(nejstarší barokní divadlo na světě)
17. _____
(je tu muzeum zámeckého divadla)
18. _____
(dříve sloužila pro výcvik koní)
19. zámecká _____

5.3. Učebnice a pracovní listy pro V. třídu ZŠ

O Českém Krumlově pro pátáky

- učebnice a pracovní listy

Milí páťáci,

otvíráte učebnicový text, který je doplňkem k učebnici vlastivědy, ze které se ve škole učíte. Ta nemůže obsahovat podrobné informace o městě Český Krumlov, stejně jako o jiném městě, protože je napsaná pro děti z celé České republiky. Každý člověk by ale měl o městě, ve kterém bydlí, vědět co nejvíce. Pro jsem pro Vás připravila tento text. Jeho součástí jsou také pracovní listy, které Vám pomohou zapamatovat si nejdůležitější informace. Doufám, že se Vám bude s učebnicí i pracovními listy dobře pracovat.

Martina Nováková

Obsah:

DĚJINY MĚSTA

ZNAK MĚSTA ČESKÝ KRUMLOV

PRAPOR MĚSTA ČESKÝ KRUMLOV

SPRÁVA MĚSTA ČESKÝ KRUMLOV

VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI SPOJENÉ S MĚSTEM ČESKÝ KRUMLOV

POVĚST O BÍLÉ PANÍ

Skutečnost Perchty z Rožmberka

PRACOVNÍ LISTY

DĚJINY MĚSTA

Území dnešního města Český Krumlov bylo osídleno už v **pravěku**. Pravěcí lidé přicházeli k meandrům řeky Vltavy z kopcovitého okolí a usazovali se tu. Nejstarší stopy po pravěkém člověku v Českém Krumlově pocházejí ze starší doby kamenné z jeskyně v Dobrkovicích. Byly tu nalezeny kosterní zbytky pravěkých zvířat - mamuta, nosorožce, koně, zebra, jelena a jeskynního medvěda, které tehdejší člověk lovil, a také několik drobných kamenných a kostěných nástrojů.

Dobrkovická jeskyně

Místo, kde dnes stojí hrad a zámek Český Krumlov bylo poprvé osídleno v době bronzové (asi 1500 př.n.l.).

Slovanský kmen Čechů na území dnešních Čech přicházel z východu od 6. do 8. století našeho letopočtu. V průběhu 8. století naši slovanští předkové osídlili také okolí řeky Vltavy v jižních Čechách. V prostoru dnešního Latránu byly nalezeny zbytky slovanské **polozemnice**. Ta byla pravděpodobně součástí slovanské osady, která byla na území města ještě před jeho založením.

Od konce 10. století patřilo území dnešního Českého Krumlova, stejně jako celé Čechy, rodu Přemyslovců. Ti nemohli sami vládnout tak velkému území, a tak propůjčili vládu v jižních Čechách rodu **Vítkovců**.

Znak pánů z Krumlova

Ve 12. století přišel do jižních Čech **Vítek z Prčice**, zakladatel rodu Vítkovců. Vítek před svou smrtí rozdělil rozsáhlé panství mezi svých pět synů - Jindřicha z Hradce, Vítko II. staršího - předchůdce rodu **pánů z Krumlova**, Vítko III. mladšího - zakladatele rožmberského rodu, Vítko IV. a Sezimu. Mezi vítkovská panství se pak řadila nově založená sídla Nové Hradky, Rožmberk, Třeboň a Krumlov.

Vítek II. založil krumlovský hrad před rokem 1253. Z roku 1253 totiž pochází první písemná zmínka o krumlovském hradě.

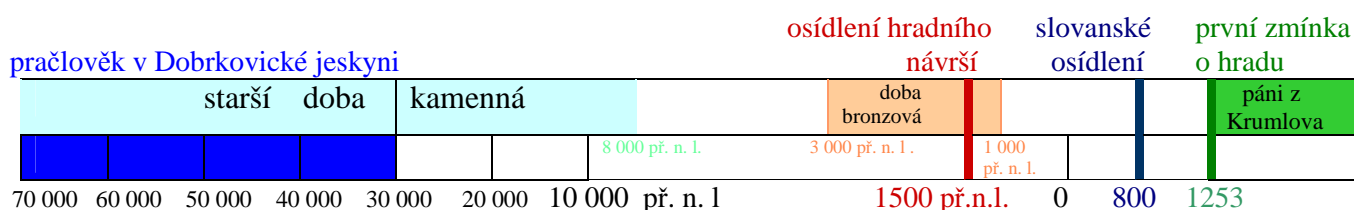
Pravěk

je nejstarší období v dějinách člověka. Lidé se v pravěku usazovali poblíž řek, protože ke svému životu potřebovali vodu, řeka navíc poskytovala obživu (rybolov). Jako obydlí lidem sloužily jeskyně, později si začali stavět jednoduché příbytky.

Pravěcí lidé vyráběli nástroje, v době kamenné z kamene (proto se tak jmenuje) a později v době bronzové z bronzu (bronz je slitina mědi a cínu).

Polozemnice

je stavba z části zahloubená do země.

Znak pánů z Rožmberka

V roce 1302 krumlovská větev Vítkovců vymřela a jejich majetek získal **Jindřich z Rožmberka** z příbuzného rodu Rožmberků. Jindřich přesunul sídlo rodu z hradu Rožmberk do Krumlova.

Rožmberkové patřili mezi nejvýznamnější a nejurozenější české šlechtické rody a velmi výrazně se zapsali do dějin našeho státu. V Krumlově vládli tři století a pod jejich správou zaznamenalo město obrovský rozkvět.

V roce 1309 se Český Krumlov poprvé uvádí jako město na listině Jindřicha I. z Rožmberka. Město vzniklo nejprve pod krumlovským hradem. Jeho podhradí Latrán osídlili lidé, kteří se starali o provoz hradu. Potom vzniklo vlastní vnitřní město se čtvercovým náměstím, z jehož rohů vybíhaly ulice směřující k městským hradbám.

V první polovině 14. století vládl v Krumlově **Petr I. z Rožmberka**. Původní hrad, který tvořil pouze malý hrad s věží (dnešní Hrádek) rozšířil o nový rozsáhlejší palác – dnes je označován jako Horní hrad – na skalnatém hřbetu vltavské stráně, na místě vyšším a bezpečnějším než stál starý hrad. Budovy Horního hradu měly původně dvě velké čtyřhranné věže.

Ve městě založil Petr I. z Rožmberka kostel sv. Víta a špitál s kostelem sv. Jošta na Latránu.

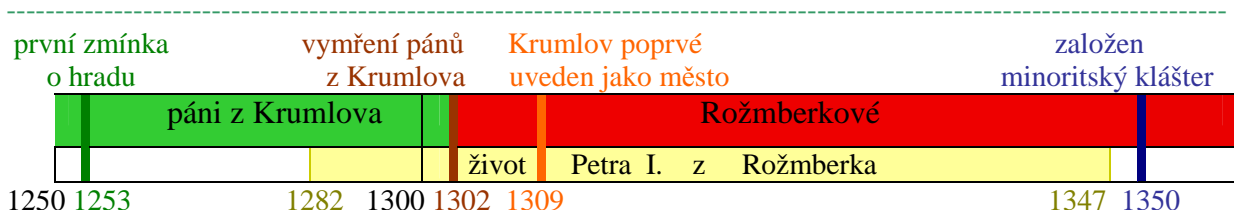

Do města pozval minority a klarisky. Krátce po jeho smrti byl založen minoritský klášter v Krumlově.

Petr I. z Rožmberka (asi 1282 - 1347) byl nejbohatším **šlechticem** v celých Čechách. Měl významné místo na dvoře českého krále Jana Lucemburského. Měl velmi kladný vztah k náboženství (proto v Krumlově založil dva kostely).

Jako **šlechta** se označovali bohatí lidé, kteří vlastnili nějaké území. To jim propůjčil a později udělil dědičně panovník země.

V roce 1376 stálo ve městě 96 domů. Rozvíjela se řemesla a obchod, městu byla dána různá **práva**, jako **právo mílové**, várečné, trhové. Byly vystavěny honosné měšťanské domy, masné krámy, pivovary, dvakrát ročně se konal jarmark (trh konaný k nějakému výročí).

Kovářské řemeslo

V letech 1394 a 1402 byl na krumlovském hradě během odboje šlechty proti panovníkovi dvakrát vězněn český král Václav IV. Sklepům zámku, v nichž byl vězněn, se dnes říká „Václavské sklepy“.

V 15. století vládl v Krumlově **Oldřich II. z Rožmberka**. I za jeho vlády se krumlovské panství velmi rozvíjelo. Bylo centrem kultury a vzdělanosti. Krumlovský hrad dostal svou konečnou podobu, ke stávajícímu paláci kolem třetího zámeckého nádvoří přibyl nový palác uzavírající další pravidelné (čtvrté) nádvoří.

Hornické práce v dole

V poslední třetině 15. století dostalo město povolení ke konání pravidelných týdenních trhů. Krumlovští obchodovali s městy v Čechách a v Horním Rakousku. V této době se také v Krumlově začalo těžit stříbro a zlato. Nejdůležitějším místem těžby byly severní svahy Křížové Hory a Homí Brána.

Městskou správu v 15. století vedl **purkmistr** (jako dnešní starosta), který stál v čele dvanáctičlenné rady konšelů (jako dnešní městská rada). Purkmistrem a konšely se stávali ti nejbohatší lidé z města. Policejní a soudní pravomoc vykonával **městský rychtář**. Ten byl zástupcem šlechty, který město vlastnil.

Právo (privilegium) je povolení například postavit hradby nebo konat trhy (trhové), vařit pivo (várečné) nebo také konat popravy (hrdební).

Mílové právo zakazovalo cizím řemeslníkům vykonávat své řemeslo v místě bližším než **míle** (jednotka délky, rovna asi 9 km) od města. Práva mohla získat jen města (vesnice ne). Uděloval je majitel území (panovník nebo šlechta).

Oldřich II. z Rožmberka

(1403 – 1462)
žil v husitské době. Podařilo se mu ubránit Krumlov před vpádem husitů. Jeho dcerou byla Perchta z Rožmberka, o níž se vypráví pověst jako o Bílé paní.

V 16. století vládl v Krumlově **Vilém z Rožmberka**, který současně zastával nejvyšší úřady českého království. Vilém nechal krumlovský gotický hrad (Horní hrad i Hrádek) přestavět do renesanční podoby. Z Horního hradu se stal pohodlnější renesanční zámek.

I městské domy získaly renesanční podobu.

Vilém z Rožmberka

Hrádek a nově přebudovanou zámeckou věž ozdobil svými malbami krumlovský malíř **Bartoloměj Jelínek**, zvaný **Beránek**. **Jakub Krčín z Jelčan**, regent Vilémova panství, zavedl do hradu vodovod. Na Vilémově dvoře působila celá řada hudebníků, skladatelů, malířů i alchymistů, například krumlovský alchymista **Antonín Michael z Ebbersbachu**.

Od malíře Bartoloměje Jelínka, zvaného Beránek, pochází nejstarší vyobrazení zámecké věže s Hrádkem (z roku 1590).

Do té doby samostatné městské části - Latrán a Staré město Vilém spojil v jeden celek. Chtěl zabránit neustálým sporům mezi obyvateli obou částí o jednotlivá privilegia, zejména o právo vařit pivo. Vilém z Rožmberka povolal do města jezuity a začal se stavbou renesanční jezuitské koleje.

V roce 1601 se Krumlov stal majetkem císaře **Rudolfa II. Habsburského**. Zámek i město mu kvůli zadlužení prodal poslední mužský člen rodu Rožmberků **Petr Vok**. V roce 1622 věnoval další císař **Ferdinand II.** panství Český Krumlov **Janu Oldřichovi z Eggenberku** za služby prokázané za třicetileté války. Od té doby se stal krumlovský zámek majetkem rodu Eggenberků.

Petr Vok z Rožmberka

Vilém z Rožmberka

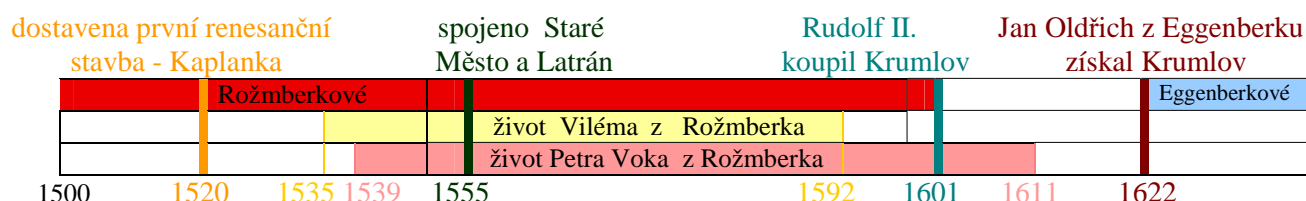
(1535 – 1592) se správy rodového majetku ujal v 16 letech. Působil v diplomatických službách císaře **Maxmiliána II.** a císaře **Rudolfa II. Habsburského**. Nedaleko **Netolic** si vybudoval letní sídlo **Kratochvíle**. Byl celkem čtyřikrát ženatý, ale ani z jednoho manželství se nedočkal potomka, proto po jeho smrti zdědil rodový majetek jeho bratr

Petr Vok z Rožmberka

(1539 – 1611). Protože ani on neměl potomka, stal se posledním příslušníkem rožmberského rodu.

Bartoloměj Jelínek, zvaný Beránek

(zemřel 1618) byl rožmberským dvorním malířem. Pobýval v krumlovském domě v **Dlouhé ulici č. p. 98** (tzv. **Vlašský dvůr**).

Jan Kristián I. z Eggenberku, vnuk Jana Oldřicha, si zvolil českokrumlovský zámek za své stálé sídlo a nechal ho barokně přestavět. Jeho příchod do Krumlova znamenal pro město nový rozkvět. Na zámku vybudoval novou zámeckou zahradu a barokní zámecké divadlo. Jednou z jeho velkých zálib bylo totiž divadlo a také hudba. Díky jeho podpoře působil na zámku stálý hudební a herecký soubor. Jan Kristián neměl se svou ženou **Marii Arnoštkou ze Schwarzenberku** žádné potomky, a tak připadl rozsáhlý eggenberský majetek jejich nejbližším příbuzným – **Schwarzenberkům**.

Jan Kristián z Eggenberku

Adam František ze Schwarzenberku (1680 – 1732) získal krumlovské panství se zámkem jako dědictví po Eggenbercích v roce 1719. Jeho panství tak zabíralo téměř celé jižní Čechy. Osudnou se mu stala jeho lovecká vášeň. Roku 1732 byl smrtelně raněn na honu u Brandýsa nad Labem.

Jezdecký portrét Josefa Adama ze Schwarzenberku

Za panování jeho syna, **Josefa Adama ze Schwarzenberku**, Krumlov opět patřil mezi přední šlechtická sídla ve střední Evropě. Josef Adam dál pokračoval v barokních úpravách zámku. Zřídil v něm Maškarní sál s nástěnnými malbami od **Josefa Lederera**, kde se konaly bály a maškarní plesy. Z Maškarního sálu vedla dřevěná chodba Plášťového mostu do nově upraveného zámeckého divadla, opatřeného rozsáhlým souborem kulís, divadelních koštů a rekvizit. Spojovací chodba pokračovala dále do keřových bludišť zámecké zahrady. V zadní části zahrady byl vybudován dřevěný hudební pavilón s výzdobou malíře **Františka Jakuba Prokysě**. Na konci zámecké zahrady byl velký rybník, který byl zásobován vodou pomocí vodního stroje, který přiváděl vodu z nedalekého Ptačoho hrádku.

opět patřil mezi přední šlechtická sídla ve střední Evropě. Josef Adam dál pokračoval v barokních úpravách zámku. Zřídil v něm Maškarní sál s nástěnnými malbami od **Josefa Lederera**, kde se konaly bály a maškarní plesy. Z Maškarního sálu vedla dřevěná chodba Plášťového mostu do nově upraveného zámeckého divadla, opatřeného rozsáhlým souborem kulís, divadelních koštů a rekvizit. Spojovací

Josef Lederer namaloval v Maškarním sále sám sebe, jak popíjí kávu.

Jan Kristián I. z Eggenberku

(1641-1710)
mnoha městům udělil nebo vylepšil privilegia. Se svou vzdělanou a uměnímilovnou manželkou **Marii Arnoštkou** si velmi dobře rozuměl.

Josef Adam ze Schwarzenberku

(1722 - 1782)
se oženil s **Marii Terezií, rozenou z Liechtensteinu**. Ta pocházela z velice vážené šlechtické rodiny a ve své době patřila k nejkrásnějším dámám v zemi. Jejich manželství bylo velmi šťastné (což u šlechtických sňatků nebylo samozřejmé).

Josef Lederer

byl původem vídeňský malíř. V Maškarním sále krumlovského zámku vytvořil vrcholné dílo jihočeského rokoka, na které navázal budějovický malíř **František Jakub Prokys**.

dokončena první barokní stavba - jezuitský seminář (dnešní muzeum)

Krumlov zdělili Schwarzenberkové

zámecké divadlo dostalo svou dnešní podobu

	Eggenberkové			Schwarzenberkové		
život	Jana Kristiána z Eggenberku		život	Josefa Adama ze Schwarzenberku		
	Adam František ze Schwarzenberku					
1641	1652	1680	1710	1719	1722	1732
					1766	1782
						1800

Od roku 1802 vlastnil zámek Český Krumlov vnuk Josefa Adama ze Schwarzenberku, **Josef ze Schwarzenberku** s manželkou **Pavlinou ze Schwarzenberku**, rozenou z Ahrenberku.

Josef ze Schwarzenberku

Josef v Krumlově založil schwarzenberský hospodářský ústav, kde se vzdělávali budoucí knížecí úředníci. Kněžna Pavlína byla vzdělaná a velmi výtvarně nadaná. Své malířské schopnosti rozvíjela pod vedením schwarzenberského dvorního malíře **Ferdinanda Runka**, jehož dílo tvoří více než sto obrazů, které jsou ve sbírkách Státního hradu a zámku Český Krumlov.

Pavlína ze Schwarzenberku

Pohled na Krumlov z Křížové hory od Ferdinanda Runka (z počátku 19. st.)

Ke konci 18. století byla jezuitská kolej přeměněna na kasárna, klášter klarisek byl zrušen, stejně jako kostel sv. Jošta, který byl přestavěn na činžovní dům. To souvisí s reformami císaře Josefa II., které rušily církevní řády. V letech 1835 až 1880 bylo postupně zbořeno osm gotických městských bran, které znesnadňovaly průjezd městem. Zůstala jen Budějovická brána. Zrušeny byly také městské hradby.

Nejstarší syn Josefa a Pavlíny, **Jan Adolf II. ze Schwarzenberku** (1799-1888) si nechal přestavět zámek na Hluboké a od poloviny 19. století tam již natrvalo přesunul své sídlo. Od té doby už žádný šlechtický rod na krumlovském zámku nesídlil.

Josef ze Schwarzenberku

(1769- 1833)
se o rodový majetek náležitě staral, snažil se o jeho rozvoj. Zasloužil se mimo jiné o dostavbu schwarzenberského plavebního kanálu na Šumavě, kterým se dopravovalo dříví ze šumavských lesů až do Vídně.

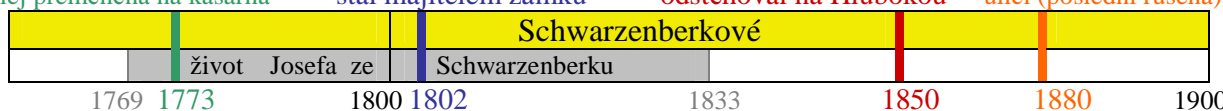
Jeho manželka Pavlína ze Schwarzenberku,

rozená z Ahrenberku, (1774 - 1810) je autorkou řady kreslených obrázků z cest. V roce 1810 tragicky zemřela při požáru na plese v Paříži, který pořádal Napoleon Bonaparte.

Ferdinand Runk

(1764 -1834) byl schwarzenberským dvorním malířem. Kníže Josef ze Schwarzenberku ho pověřil, aby zachytil vzhled většiny rodových panství v českých i rakouských zemích.

zrušen jezuitský řád - jezuitská kolej přeměněna na kasárna Josef ze Schwarzenberku se stal majitelem zámku Jan Adolf se odstěhoval na Hlubokou zrušena brána v Široké ulici (poslední rušená)

Po roce 1850 měl Český Krumlov asi 5 tisíc obyvatel, ve městě působily dvě obecně vzdělávací školy, hudební škola a tzv. pracovní škola, kde se pečovalo o vzdělání dětí, jejichž rodiče zemřeli, anebo se o své děti nestarali. Fungovaly tu také dva pivovary

Horníci ve svátečních uniformách před grafitovým dolem

(knížecí a městský), dvě papírny, tři mlýny, přádelna lnu a továrna na sukno. Poblíž zámecké zahrady byly ke konci 19. století otevřeny tuhové doly, provoz zahájila továrna na lišty a rámečky.

V letech 1910 až 1917 v Českém Krumlově pobýval rakouský malíř **Egon Schiele**. Vytvořil zde mimo jiné také řadu obrazů s motivy krumlovských domů.

Domek, v němž v Krumlově bydlel Egon Schiele (poblíž DDM)

V roce 1920 dostalo město nový název Český Krumlov (dříve jen Krumlov). Za druhé světové války nedošlo v Krumlově k žádným výrazným bojům, ani k bombardování. Počátkem května 1945 město osvobodila americká armáda a po osvobození došlo k odsunu obyvatelstva německé národnosti.

V roce 1947 byl hrad a zámek v Českém Krumlově, stejně jako ostatní schwarzenberský majetek, převeden do vlastnictví státu. Městskou památkovou rezervací byl Český Krumlov společně s dalšími historickými městy prohlášen v roce 1963 a od té doby je věnována péče uchování památkové hodnoty města.

V roce 1992 byl Český Krumlov zapsán do Seznamu světového kulturního a přírodního dědictví UNESCO. Město se stalo známým turistickým centrem a dějištěm mnoha kulturních událostí.

Egon Schiele

(1890 - 1918)

se narodil v Rakousku, jeho matka ale pocházela z Českého Krumlova. Stal se stoupencem nového uměleckého hnutí – expresionismu (umělecký směr, který se vyznačuje barevnou a tvarovou deformací). Zemřel ve 28 letech na španělskou chřipku. Přesto zanechal počtem velké dílo – asi 250 obrazů a 2 000 kreseb.

Černé město od Egona Schieleho

ZNAK MĚSTA ČESKÝ KRUMLOV

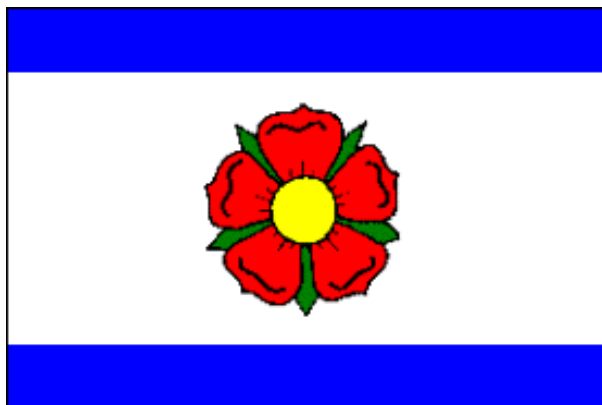
Nejstarší známá forma znaku je na pečeti Petra I. z Rožmberka z roku 1336. Na tomto znaku jsou vyobrazeny tři věže s hradbou a branou, střední věž je zakončená korunkou. Od té doby se městský znak různě proměňoval. K poslední proměně znaku došlo v roce 1671 privilegiem Jana Kristiána I. z Eggenberku zároveň s potvrzením městských práv. V této formě se znak užívá do dnešní doby.

Na modrém štítě znaku je stříbrná hradební zeď s otevřenou branou s vytaženou mříží. Po obou stranách brány vystupují nad zdí dvě stříbrné věže. Mezi věžemi je stříbrný štítek a v něm tři černí havrani, kteří svými zobáky drží červenou rožmberskou růži. Nad štítem je rytířská helma. Na helmě je zlatá koruna s červenou rožmberskou růží.

PRAPOR MĚSTA ČESKÝ KRUMLOV

Město Český Krumlov má poměrně novou vlajku, kterou městu v roce 2001 udělil předseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Václav Klaus. Do té doby používaná zelenobílá vlajka neodpovídala barvám platného historického městského znaku. Nový prapor tvoří tři vodorovné pruhy v poměru 1 : 4 : 1. Uprostřed bílého pruhu je červená růže se žlutým středem. Poprvé byl nový prapor k vidění během Slavností pětিলisté růže a od té doby je vyvěšen na českokrumlovské radnici při všech významných příležitostech.

Na budově radnice jsou vyobrazeny čtyři znaky: eggenberský (vlevo), schwarzenberský (vpravo), Českých zemí (uprostřed) a Českého Krumlova (pod znakem Českých zemí).

Eggenberský znak

Schwarzenberský

Znak Českých zemí

Českého Krumlova

SPRÁVA MĚSTA ČESKÝ KRUMLOV

Město Český Krumlov se stejně jako kterékoliv jiné město nebo **obec** stará o své záležitosti, to znamená, že pečuje o hospodářství, kulturní rozvoj obce, o tvorbu a ochranu zdravého životního prostředí a všestranné uspokojování potřeb občanů. Vykonává tak **obecní samosprávu**. K tomu městu slouží tyto orgány: městské zastupitelstvo, městská rada, starosta a městský úřad.

Městské zastupitelstvo Českého Krumlova tvoří 23 zvolených zastupitelů. Jejich počet je dán velikostí města. Městské zastupitelstvo rozhoduje o nejdůležitějších záležitostech obce, například schvaluje rozpočet jejího hospodaření. Členové městského zastupitelstva mezi sebou volí členy městské rady, starostu a jeho zástupce – místostarostu.

Městská rada Českého Krumlova má 7 členů. Zřizuje komise, které fungují jako kontrolní orgány. Stejně jako městské zastupitelstvo vydává obecně závazné vyhlášky platné na území města.

Městský úřad plní úkoly plynoucí z usnesení zastupitelstva a rady. Řídí činnost městských institucí, které zajišťují chod města, např. jeho úklid, tepelné zásobování nebo hospodaření s byty a nemovitostmi ve vlastnictví města. Městský úřad tvoří starosta, místostarosta a zaměstnanci městského úřadu, kteří jsou rozděleni do jednotlivých odborů. Městský úřad v Českém Krumlově má 11 odborů, např. odbor školství, sportu a mládeže, odbor dopravy a silničního hospodářství, odbor sociálních věcí a zdravotnictví, odbor životního prostředí a zemědělství, odbor územního plánování a památkové péče a další. Práci zaměstnanců městského úřadu řídí **tajemník obecního úřadu**.

Městský úřad v Českém Krumlově

Starosta zastupuje obec navenek, svolává a řídí schůze obecní rady a zasedání obecního zastupitelstva.

Místostarosta plní roli starosty v době jeho nepřítomnosti a dále plní úkoly, které mu uloží zastupitelstvo, městská rada nebo starosta v rámci jeho zastupování.

*Území České republiky se člení na **obce**.*

*Obce se podle velikosti dělí na vesnice a **města**.*

Každá obec má zastavěnou vnitřní část určenou k bydlení a vnější část, kterou tvoří pole, louky, lesy, cesty, rybníky a další.

Obecní samospráva znamená, že obec si o svých záležitostech rozhoduje samostatně. Při vykonávání obecní samosprávy nepodléhá žádnému nadřízenému státnímu orgánu. Musí ale respektovat zákony České republiky.

VÝZNAMNÉ OSOBNOSTI SPOJENÉ S MĚSTEM ČESKÝ KRUMLOV

fotograf

Josef Seidel

(1859 - 1935)

Známý fotograf a autor pohlednic žil v českokrumlovské Linecké ulici v domě s fotoateliérem (č. p. 54). Věnoval se portrétování, ale nejvíce ho proslavily jeho pohlednice. V začátku 20. století se začala rozvíjet turistika a turisté měli stále větší zájem o upomínkové poštovní karty neboli pohlednice. Josef Seidel začal pořizovat snímky Českého Krumlova a dalších míst na pohlednicovém formátu a během let se těmito fotografiemi proslavil. Šumavu fotil během všech ročních období. Patřil k průkopníkům lyžování a k prvním fotografům, kteří pro své obrázky jezdili na lyžích. Po jeho smrti převzal zavedený závod jeho syn František a pokračoval ve fotografické práci. Dům s fotoateliérem v Linecké ulici se zachoval v původní podobě z roku 1905 a stal se ojedinělou technickou a kulturní památkou.

Josef Seidel

Josef Seidel vydával jako jeden z prvních barevné pohlednice už kolem roku 1910.

Svatební kytice od Jana Cihly

malíř

Jan Cihla

Malíř Jan Cihla se narodil v roce 1929 v Alžbětíně u Klatov. Po studiích se usadil v Českém Krumlově, kde žije a tvoří dodnes. Věnuje se malbě, kresbě i ilustraci, monumentální tvorbě a volné i propagační grafice. Obrazy Jana Cihly jsou zastoupeny i ve sbírkách Národní galerie v Praze, získal několik uměleckých cen.

Památník bojů a vítězství nad fašismem od S. Zadražila v Městském parku v Č. Krumlově

sochař

Stanislav Zadražil

(1931 - 2003)

Sochař Stanislav Zadražil se narodil v Malešově u Kutné hory, od roku 1962 až do své smrti žil a pracoval v Českém Krumlově. Zabýval se především sochařským portrétem. Je mimo jiné autorem portrétu Otakara Jeremiáše v Hudební síni v Českých Budějovicích. Působil jako učitel sochařské tvorby na Střední uměleckoprůmyslové škole sv. Anežky v Českém Krumlově.

hudební skladatel

Petr Eben

(1929 - 2007)

Významný český skladatel soudobé vážné hudby se narodil v roce 1929 v Žamberku. Dětství a mládí prožil v Českém Krumlově. Skládal opery, balety i orchestrální díla a věnoval se také dětské tvorbě. Pro děti napsal nebo upravil mnoho písní a drobných skladeb. V roce 1991 se stal nositelem titulu francouzského ministerstva kultury „Rytíř umění a literatury“. Petr Eben má tři syny Kryštofa, Marka a Davida, z nichž nejznámější je Marek Eben, moderátor a herec.

Petr Eben

spisovatel

Jiří Mařánek

(1891 - 1959)

Tento spisovatel je autorem „Rožmberské trilogie“, která patří mezi nejznámější a nejčtenější literární díla s rožmberskou tematikou. V „Romanci o Závišovi“ vytvořil literární portrét Záviše z Falkenštejna. Následuje román „Petr kající“ a celou trilogii uzavírá „Barbar Vok“, který s určitými historickými nepřesnostmi zachycuje život Petra Voka z Rožmberka. V Českém Krumlově pobýval Jiří Mařánek v domě na Parkánu č. p. 112.

Dům, v němž bydlel Jiří Mařánek

POVĚST O BÍLÉ PANÍ

Perchta z Rožmberka, dcera Oldřicha II. z Rožmberka, prožila šťastné mládí na krumlovském hradě. Když dospěla, ucházelo se o ní jako o dceru mocného pána mnoho ženichů. Otec ji proti její vůli provdal za moravského šlechtice Jana z Lichtenštejna, pána sice urozeného a mocného, přitom ale velmi hrubého, který krátce předtím ovdověl.

Jemné, ušlechtilé Perchtě nastal po jeho boku život plný utrpení. Na zámku pana Lichtenštejna žily matka a sestra jeho nebožky ženy. Ty pronásledovaly paní Perchtu a ztrpčovaly jí život, jak jen mohly. Pomlouvaly ji u jejího manžela, ukládaly jí hrubé práce,

nikdy pro ni neměly vlídného slova. Ani manžel se k Perchtě lépe nechoval, spíš naopak. Manželství pro ni bylo utrpením, z něhož nebylo žádného východiska. Marně se modlila za obměkčení manželova srdce, marně psala svému bratrovi zoufalé dopisy: „Vysvobod' mne od těchto zlých lidí a budeš mít zasluhu, jako bys duši z pekla vysvobodil.“ Ale nebylo jí pomoci, tehdejší mrav nedovolil, aby žena odešla od muže, byť by s ní nakládal sebeukrutněji.

Teprve smrt mužova prolomila mřížje jejího vězení. S radostí se vrátila na rodný hrad, dohlížela tu bratrovi na jeho hospodářství a stala se laskavou ochranitelkou všech chudých a trpících. Prožité utrpení jí ale navždy vzalo z tváře smích. Vážná, s vlasy pod bílou rouškou, procházela síněmi a nádvořími hradu.

Smrt ji zastihla roku 1476 ve čtyřiceti devíti letech. Litovali ji a oplakávali nejen rožmberští pánové, ale i chudí celého širokého kraje.

Perchta se jako Bílá paní, jak ji lidé nazývali, zjevovala na zámku v Krumlově, na Rožmberku i na ostatních rožmberských hradech v bílých, splývavých šatech. Pokud byla spatřena, jak se usmívá, bylo to znamením, že se k domu přikloní štěstí. Pokud měla černé rukavice a ve tvářích smutek, znamenalo to blížící se neštěstí nebo smrt.

Bílá paní bděla nad dětmi svých příbuzných a chránila je od všeho zlého. Když chůvy únavou usínaly, brala sama nemluvnata do náruče a konejšila je. Chůvy, které ji znaly, jí v tom nijak nebránily. Velikou péči věnovala Bílá paní zvláště poslednímu potomku svého rodu Petru Vokovi.

Jednou, když opět chůvy usnuly, přistoupila ke kolébce, vzala do náruče malého Petříčka a chovala ho, aby se nerozplakal. Mezi chůvami byla jedna, která teprve nedávno přišla na zámek a nevěděla nic o Bílé paní. Ta se probudila a když spatřila Petříčka v rukou cizí, neznámé paní, osopila se na ni: „Co si to dovoluujete, bráti do rukou malého Petříčka? Co je vám po tom dítěti?“ Chtěla Bílá paní dítě vzít, ale ta Petříčka přitiskla k sobě a odpověděla jí pohněvaně: „Právem o toto dítě pečuji, neboť je mého rodu.“ Obrátila se k služkám, které se hlukem probudily a domlouvala jim: „Proč nekonáte svých povinností, jak se sluší a patří? Ode dneška mějte si samy dítě na starosti!“ Pak přistoupila ke kojné a pravila jí: „Pečuj o dítě, jak náleží. Až dospěje, vypravuj mu o tom, jak jsem je milovala. A ukaž mu místo, kudy jsem k jeho kolébce přistupovala a opět odcházela.“ Když ta slova dořekla, sklonila se nad kolébku, usmála se na dítě, políbila je a pak zmizela ve zdi. Od té doby se již na zámku neobjevila.

Když Petr Vok dospěl, nechal si od kojné vyprávět, co Bílá paní vzkázala. Dal probourat zeď, v níž tenkrát zmizela, a našel v těch místech veliký poklad.

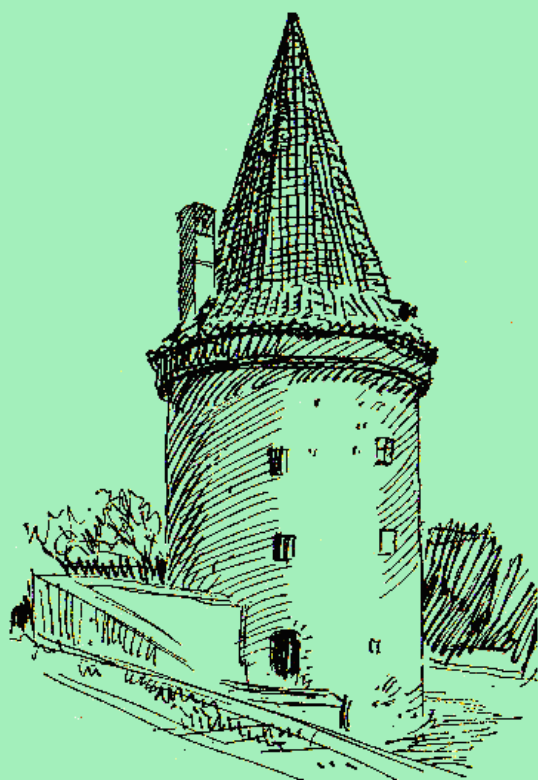
(převyprávěno podle článku Mileny Hajné Pověsti o Bílé paní)

Skutečnost Perchty z Rožmberka

Perchta z Rožmberka žila v letech 1429 až 1476. Byla dcerou Oldřicha II. z Rožmberka a skutečně byla proti své vůli v roce 1449 provdána za Jana z Lichtenštejna. V manželství trpěla, protože ji manžel krutě týral. Dokládají to mnohé její zachované dopisy. Bohuslav Balbín, český historik a básník 17. století, Perchtu ztotožnil s Bílou paní, o které si vyprávěli lidé na rožmberských hradech v Krumlově, Rožmberku, Telči nebo v Jindřichově Hradci. Některé pověsti ji zachycují jako chůvu Petra Voka z Rožmberka, jiné jako štědrnou kuchařku na Jindřichově Hradci. Ve všech pověstech je Bílá paní dobrým duchem rožmberských hradů.

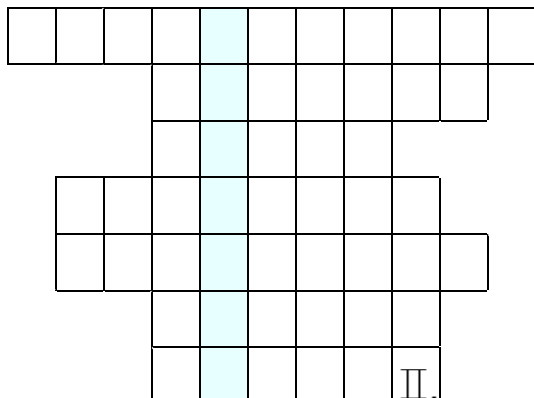

Pracovní listy

Pracovní list č. 2

1. Vylušti křížovku. Tajenkou je jedna z nejvýznamnějších částí hradu a zámku Český Krumlov.

Jméno rodu, který měl v erbu červenou pětilistou růži.

Jméno výtvarně nadané manželky Josefa ze Swarzenberku.

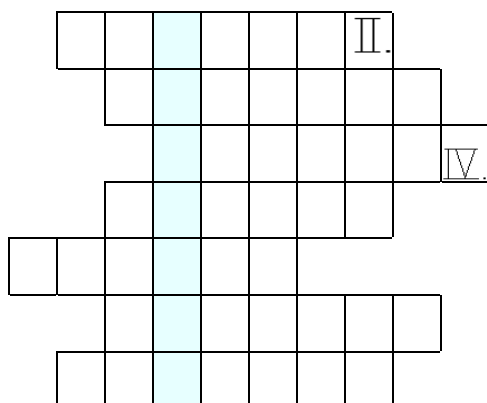
Jiný výraz pro privilegium.

Mužský řád, který působil v krumlovském klášteře.

Kdo vedl v 15. století městskou správu?

Č. Krumlov byl zapsán na seznam světového dědictví ...

Jméno zakladatele krumlovského hradu z rodu Vítkovců.

Otec Perchty z Rožmberka.

Člen rodu Rožmberků, který zdědil hrad po Vítkovcích.

Který český král byl vězněn na krumlovském hradě?

Jméno části města, která vznikla pod hradem.

Jak se dnes nazývá nejstarší část krumlovského hradu?

Zámek, kam přesunuli Swarzenberkové své sídlo?

Kmen, po němž se našla v Krumlově polozemnice.

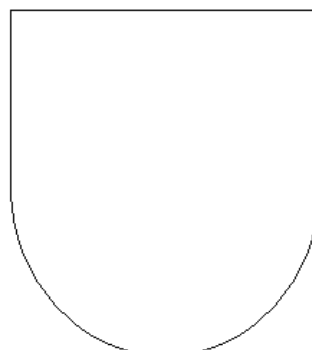
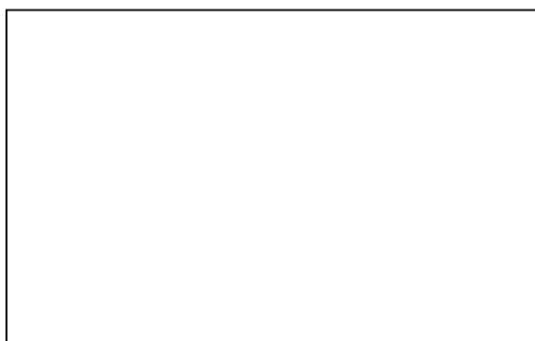
2. Na obraze od Ferdinanda Runka je místo nedaleko Českého Krumlova. O jaké místo se jedná?

Nápověda:

Dnes toto místo vypadá samozřejmě jinak, ale nejstarší kamenná rozhledna v Čechách tu stále stojí.

3. Dokresli vlajku a znak města Český Krumlov.

Pracovní list č. 3

1. Spoj věty čarou tak, aby vzniklo správné tvrzení.

Místostarosta	byl městu udělen v roce 2001. Je modrobílý a je na něm rožmberská růže.
Znak města	má jednotlivé odbory, které se starají o chod města.
Městský úřad	zastupuje město navenek a řídí schůze městské rady a zastupitelstva.
Prapor města	zastupuje starostu v době jeho nepřítomnosti.
Městské zastupitelstvo	pochází z doby Petra I. z Rožmberka. Jsou na něm dvě hradební věže.
Starosta	rozhoduje o záležitostech města, např. jeho rozpočtu.

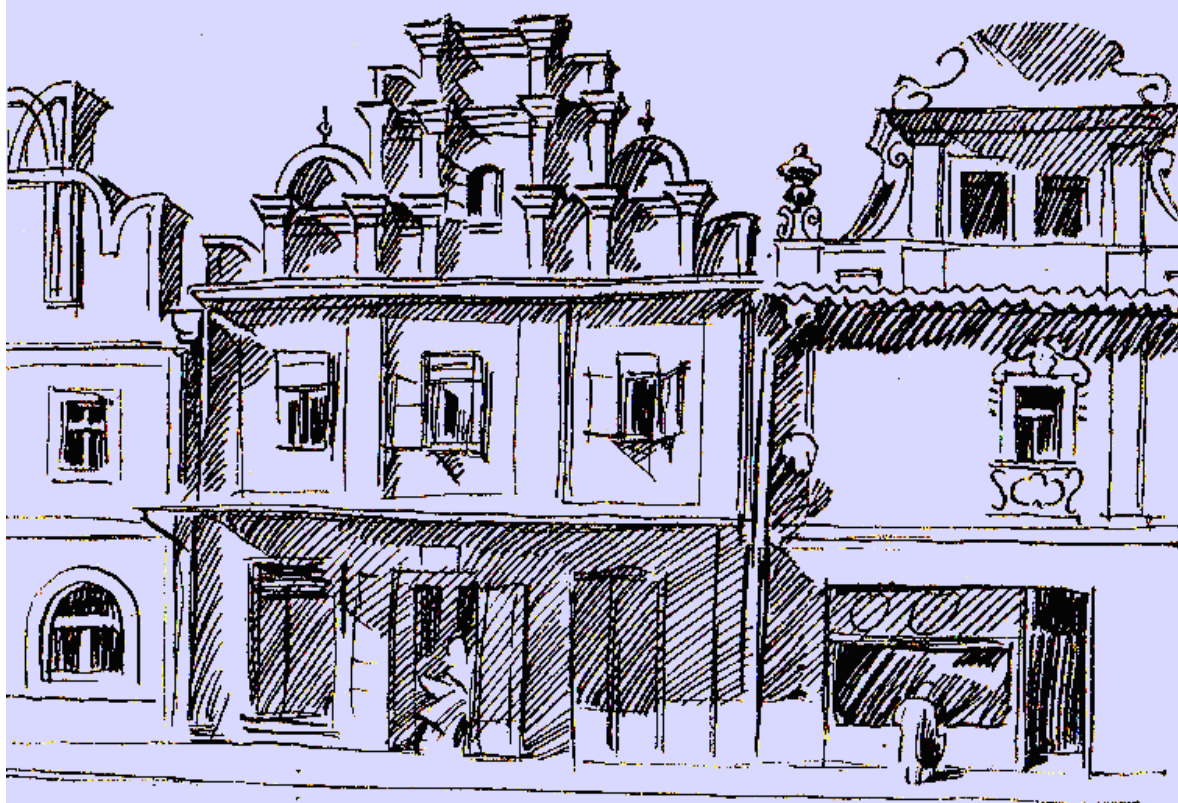
2. Napiš, kdo je kdo z významných osobností Českého Krumlova. Dopiš pouze slova z následující nabídky: **malíř, sochař, fotograf, spisovatel, skladatel** (Slova se smí opakovat.)

Egon Schiele	
Stanislav Zadražil	
Jiří Mařánek	
František Jakub Prokyš	
Josef Lederer	
Petr Eben	
Josef Seidel	
Jan Cihla	
Bartoloměj Jelínek	

3. Převyprávěj stručně pověst o Bílé paní. Pokus se nakreslit Bílou paní.

5.4. Metodická příručka k učebnicím a pracovním listům

*Metodická příručka
k učebnicím a pracovním
listům*

Obsah:

Úvod

Vlastivědné téma Český Krumlov v 1. třídě

Požadavky RVP ZV

Návrhy práce s tématem Český Krumlov

Návrhy vycházek a výletů

Vlastivědné téma Český Krumlov v 2. třídě

Požadavky RVP ZV

Návrhy práce s tématem Český Krumlov

Návrhy vycházek a výletů

Vlastivědné téma Český Krumlov v 3. třídě

Požadavky RVP ZV

Práce s učebnicí a pracovními listy

Správné řešení pracovních listů

Návrhy další práce s tématem Český Krumlov

Návrhy vycházek a výletů

Vlastivědné téma Český Krumlov v 4. třídě

Požadavky RVP ZV

Práce s učebnicí a pracovními listy

Správné řešení pracovních listů

Návrhy další práce s tématem Český Krumlov

Návrhy vycházek a výletů

Vlastivědné téma Český Krumlov v 5. třídě

Požadavky RVP ZV

Práce s učebnicí a pracovními listy

Správné řešení pracovních listů

Návrhy další práce s tématem Český Krumlov

Návrhy vycházek a výletů

Úvod

Pro českokrumlovské děti dosud neexistoval žádný učební text, který by je seznamoval s městem, ve kterém žijí, případně kam chodí do školy. Předložené učebnicové texty jsou zpracovány pro 3. třídu (do předmětu prvouka) a pro 4. a 5. třídu (do předmětu vlastivěda). Dohromady tvoří celek tří učebnic, v němž je probráno vše podstatné o vlastivědném tématu Český Krumlov. První učebnice pro 3. třídu stojí poněkud zvlášť, uvnitř je jinak barevně provedená a obsahuje i ty informace (v jednodušší podobě), které budou ještě jednou důkladněji probrány v učebnicích pro 4. a 5. třídu. V učebnicích pro 4. a 5. třídu je v přiměřeném rozsahu vyloženo vše o Českém Krumlově a to z hlediska zeměpisné, dějepisné a občanskovýchovné složky vlastivědy. Neznamená to však, že se děti mají všechna fakta v učebnicích učit nazpaměť. Spíš jsem se snažila, aby se děti prostřednictvím učebnice dovedly zorientovat v relativně složité historii města, poznaly ty nejdůležitější památky a přírodní prostředí města a jeho okolí. Český Krumlov je po kulturní i přírodní stránce velice bohaté město, což ovšem přináší problém výběru toho nejdůležitějšího, přiměřeného pro věkovou skupinu dětí prvního stupně ZŠ.

Na základní fakta, která by si podle mého názoru měly děti zapamatovat, se ptají pracovní listy. Některé úkoly v pracovních listech jsou ale spíše pro zajímavost a k přemýšlení (např. poznat místo v Českém Krumlově nebo jeho okolí podle starého obrazu). Další pěstují schopnost práce s textem (učebnicí). Odpovědi na všechny otázky jsou k nalezení v příslušných učebnicích. Přesto jsem pro snazší práci učitele zařadila i správné řešení úkolů v pracovních listech.

V této metodické příručce je pro každý ročník uvedeno, jaké očekávané výstupy se mají v rámci tématu splnit podle Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání (dále RVP ZV). RVP ZV rozděluje první stupeň na dvě období, zde jsou očekávané výstupy a učivo ještě rozděleny do jednotlivých ročníků. Pro každý ročník je uvedeno, jaké jsou požadavky RVP ZV k tématu, návrhy práce s tématem a návrhy vycházek a výletů. U 3., 4. a 5. třídy je popsána práce s učebnicí a pracovními listy. V této metodické příručce záměrně není časové rozvržení práce s učebnicí, nejsou tu návrhy vyučovacích hodin ani časové plány vycházek. Podle mého názoru by to bylo zbytečné vzhledem k odlišnému stylu práce každého učitele, různým možnostem žáků i jednotlivých škol. Každá škola má zpracovaný svůj školní vzdělávací program a má tedy své pojetí vlastivědy. Místo toho jsou předloženy další možnosti práce s tématem,

kromě práce s učebnicí, různé možnosti vycházek, které samozřejmě vychází z toho, co je probráno v učebnicích.

V této příručce je u každé vycházky nebo výletu uvedeno, kolik času je na vycházku nebo výlet potřeba, ale není tu započítána doba přesunu na místo případně začátek trasy vzhledem k různé poloze jednotlivých základních škol ve městě. (Např. ZŠ Linecká leží přímo v historickém jádru města. Nejdále od něj pak leží ZŠ Za Nádražím, která má zase lepší výchozí pozici pro výlet na Klet' nebo do Vyšenských kopců.)

Vlastivědné téma Český Krumlov v 1. třídě

POŽADAVKY RVP ZV (tématické okruhy Místo, kde žijeme a Lidé a čas)

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

- vyznačí v jednoduchém plánu místo svého bydliště a školy, cestu na určené místo a rozliší možná nebezpečí v nejbližším okolí
- interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije

UČIVO:

- škola - prostředí školy, činnosti ve škole, okolí školy, bezpečná cesta do školy

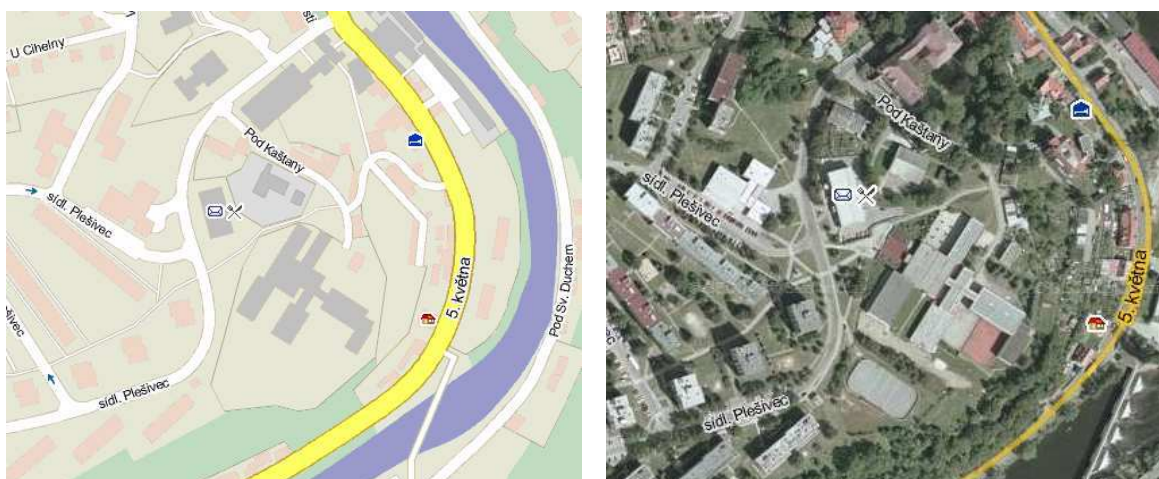
NÁVRHY PRÁCE S TÉMATEM ČESKÝ KRUMLOV

Na začátku 1. třídy je důležité, aby se děti naučily vyznat a bezpečně pohybovat v **okolí školy**. V učebnicích prvouky tomu často bývají věnovány první strany. Bývá tu universální obrázek okolí školy, kde bývají znázorněny situace vhodného a nevhodného chování (např. Dítě jde ke škole přes přechod pro chodce, jiné přebíhá ulici před auty mimo přechod, další si v silnici hrají s míčem atd.)

Nejlepší metodou, jak děti naučit bezpečnému chování v okolí školy, je nepochybně vzít je místo jedné vyučovací hodiny prvouky ven, do okolí školy. Učitel děti upozorní na nebezpečná místa, která jsou u každé školy v Českém Krumlově jiná. (např. ZŠ Linecká leží v pěší zóně, takže je tu vyřešeno bezpečné přecházení silnice. Zato ale stojí u řeky, dokonce přímo u jezu. Stejně tak ZŠ Za Nádražím se nachází v dopravně relativně klidné zóně, ale nedaleko od ní je vlakové nádraží, takže je třeba dětem vysvětlit, že nesmí vstupovat na koleje. Blízko frekventované silnice stojí

ZŠ T. G. Masaryka. Bezpečné přecházení silnice bude hlavním tématem také v ZŠ Plešivec a ZŠ Kaplická.) Součástí vycházky by měly být ukázky správného chování na nebezpečných místech, bylo by vhodné dětem ukázat, kde najdou poblíž školy vhodné místo pro odpočinek a sdružování se.

Po vycházce by mohla následovat **práce s jednoduchým plánem okolí školy**. Na internetové adrese www.mapy.cz se dá najít mapa okolí školy v potřebném rozsahu a přiblížení. Zde je zmenšená ukázka pro ZŠ Plešivec.

Plán okolí školy každému dítěti černobíle okopírujeme, aby si ho mohlo vybarvit. Učitel s dětmi opakuje, co všechno viděli při vycházce, ukazuje to na plánu. Aby se děti v plánu lépe vyznaly, měl by mít učitel k dispozici také jeden větší barevný letecký snímek. Děti si v plánu vybarví budovu školy, školní hřiště a zahradu, silnice, případně další budovy. Červeným křížkem pak označí nebezpečná místa, zeleným kolečkem místa, kde je vhodné se mimo školu zdržovat.

Pro hodiny čtení můžeme využít některou pohádku z krumlovského prostředí z knížek Heleny Braunové **Tereška v říši pohádek** a **Pohádky z Pohádkového domu**. Můžeme je dětem buď předčítat anebo napsat a nakopírovat dětem zjednodušené převyprávění (podobně jako na konci každé učebnice).

NÁVRHY VYCHÁZEK A VÝLETŮ

V první třídě by po každé vycházce nebo výletu mohlo následovat povídání v kruhu na koberci o tom, co jsme zajímavého viděli, co se nám líbilo, případně nelíbilo. Potom by si děti mohly zahrát na malíře, který byl inspirován, tím co viděl,

k nakreslení obrazu. Každé dítě dostane papír s natištěným rámem obrazu. Z nakreslených obrazů se pak uspořádá výstava. Každý malíř představí ostatním dětem své dílo. (Rám obrazu ve skutečné velikosti k ofocení viz poznámky k druhé třídě.)

Možná místa vycházek, výletů a exkurzí:

- okolí školy (jedna vyučovací hodina)
- hrad a zámek: Červená brána, první nádvoří, Medvědí příkop, druhé, třetí, čtvrté, páté nádvoří, zámecká zahrada (asi 2 hodiny)
- Městská knihovna – oddělení pro děti – nabízí různé programy pro děti, např. k jednotlivým svátkům během roku. Přímo pro děti z prvních tříd je určen program, při kterém pracovníce knihovny během několika setkání seznámí děti s principem fungování knihovny a přečtou jim něco z knížek v knihovně. Když už děti umí číst, čtou v knihovně také a nakonec jsou pasovány na čtenáře a dostanou průkazku do knihovny. (asi 1 hodina)
- program pro děti formou zážitkového učení nabízí státní policie (asi 1 hodina)
- Dubík – dětské prolézačky (vláček, atd.) (asi 1 hodina)
- dopravní hřiště u DDM (asi 1,5 hodiny)
- hrad Rožmberk nad Vltavou – dětský okruh (asi 2 hodiny)

Vlastivědné téma Český Krumlov v 2. třídě

POŽADAVKY RVP ZV (tématické okruhy Místo, kde žijeme a Lidé a čas)

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

- interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije

UČIVO:

- domov – prostředí domova, orientace v místě bydliště
- báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

NÁVRHY PRÁCE S TÉMATEM ČESKÝ KRUMLOV

Ve 2. třídě, před zahájením soustavného vyučování tématu Český Krumlov, se dobře uplatní tzv. **tématický koutek**. Děti dostanou za úkol přinést do hodiny jakékoliv materiály o Českém Krumlově, mohou to být fotografie, pohlednice, turističtí průvodci nebo jiné knížky, prospekty, plakáty nebo i vstupenky na výstavy

nebo představení a další. Z přinesených materiálů se ve třídě sestaví výstavka, každé dítě pak představí svůj exponát.

V hodinách čtení můžeme stejně jako v 1. třídě občas zařadit některou z pohádek nebo pověstí z knížek Heleny Braunové **Terezka v říši pohádek** a **Pohádky z Pohádkového domu**.

NÁVRHY VYCHÁZEK A VÝLETŮ

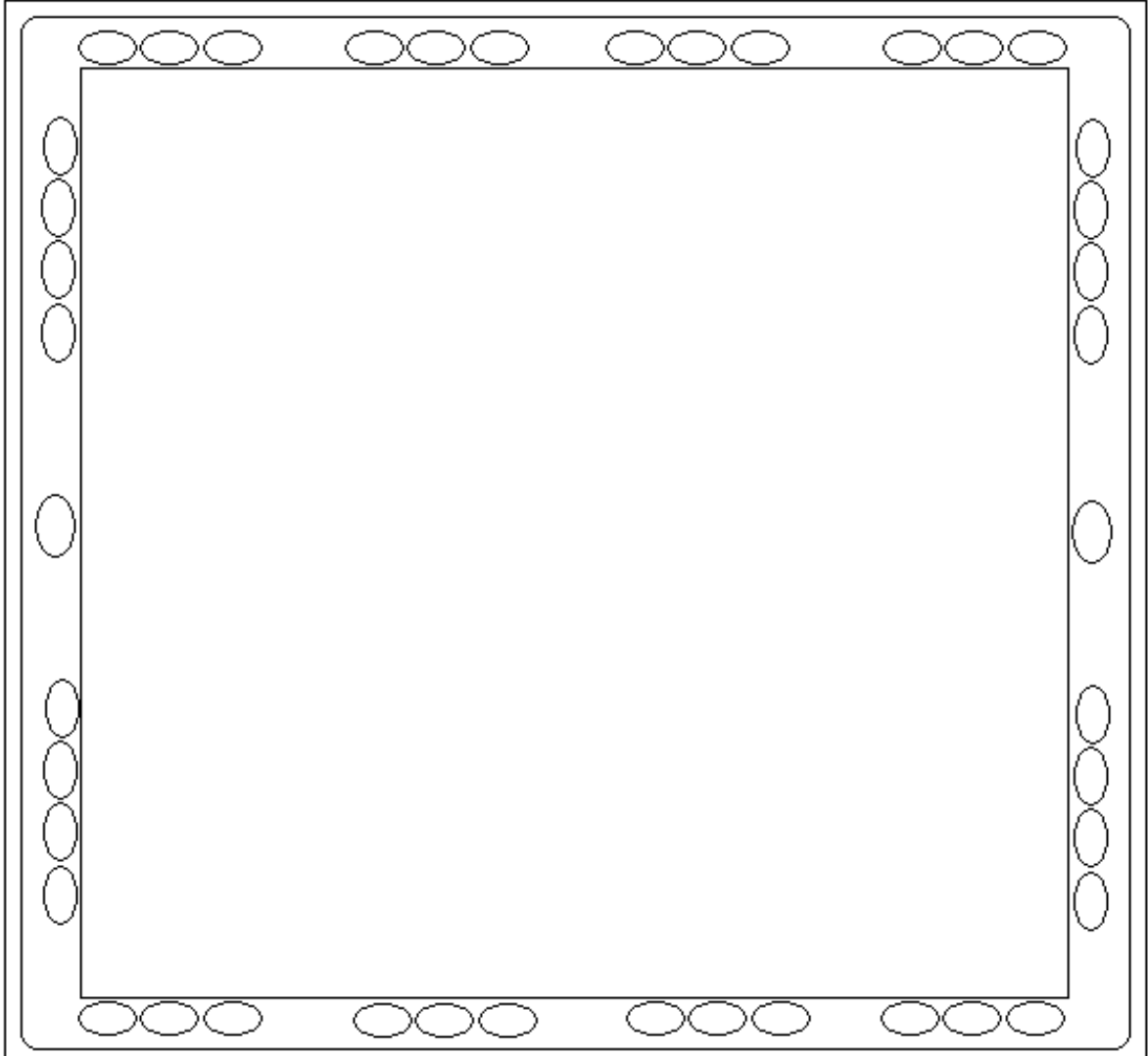
Ve 2. třídě (stejně jako v první) by po každé vycházce nebo výletu mohly děti povídat v kruhu na koberci o tom, co zajímavého viděly, a pak si zahrát na malíře. Protože ve 2. třídě už děti umí lépe psát, mohly by o vybraném místě i něco napsat. Proto by mohly dostat pracovní list na následující straně.

Možná místa vycházek, výletů a exkurzí:

- výstup na zámeckou věž (asi 1 hodina)
- Horní ulice, kostel sv. Víta, náměstí, Široká ulice, Latrán (asi 1,5 hodiny)
- Křížová hora, kaple Panny Marie Bolestné a sv. Kříže, Slupenec – jezdecký klub (asi 3 hodiny)
- Křížová hora – pět rybníků (asi 3 hodiny)
- cesta městem podél Vltavy: od DDM, přes městský park, Rybářskou ulici, vnitřní město, podél pivovarských zahrad (asi 1,5 hodiny)
- rozhledna pod Granátníkem, Modrý obraz (asi 3,5 hodiny)

Jméno malíře: _____

Název obrazu: _____

Proč jsem si vybral(a) toto místo, co se mi na něm líbí:

Vlastivědné téma Český Krumlov v 3. třídě

POŽADAVKY RVP ZV (tématické okruhy Místo, kde žijeme a Lidé a čas)

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

- začlení svou obec (město) do příslušného kraje a oblužného centra ČR, pozoruje a popisuje změny v nejbližším okolí, obci (městě)
- rozliší přírodní a umělé prvky v okolní krajině a vyjádří různými způsoby její estetické hodnoty a rozmanitost
- interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije
- pojmenuje některé kulturní či historické památky
- využívá archivů, knihoven, sbírek muzeí a galerií jako informačních zdrojů pro pochopení minulosti; zdůvodní základní význam chráněných částí přírody, nemovitých i movitých kulturních památek

UČIVO:

- obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, význačné budovy, dopravní síť
- regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

PRÁCE S UČEBNICÍ A PRACOVNÍMI LISTY

Všechny tři učebnice mají stejnou strukturu. V základním textu (černé písmo na bílém podkladu) jsou zeměpisné názvy vyznačeny zeleně, důležité pojmy červeně. Kurzíva odkazuje do sloupečku vpravo (v učebnici pro 3. třídu je žlutý), v němž jsou vysvětleny důležité pojmy, případně tu jsou zajímavosti nebo obrázky. Texty pro zajímavost jsou v učebnici modrým písmem. Všeobecné pojmy jsou v učebnicích vysvětleny proto, že při vyučování tématu místního regionu se jim nelze vyhnout. Pokud se má dítě učit o zajímavých místech a památkách místa, kde žije, mělo by vědět lépe než jen intuitivně, co je to např. kaple nebo sgrafito. V učebnicích jsou vysvětleny zejména pojmy z oblasti historie, geografie, architektury a náboženství. Není účelem, stejně jako u vlastního naukového textu, aby se děti učily definice pojmů nazpaměť, ale aby jim porozuměly a rozšířily si slovní zásobu. Vysvětlení pojmů jsou v učebnici proto, aby je děti, přestože se zjišťováním informací učí, ani učitelé, nemuseli vyhledávat. Mnohé z nich se totiž pro svou složitost dají dětem příslušného věku poměrně obtížně vysvětlit.

V učebnici pro 3. třídu je na **straně 2** obsaženo i učivo o světových stranách, které je podle RVP ZV vhodné zařadit až do 2. období, což znamená do 4. nebo 5. třídy. V učebnici má pouze orientační význam, nepředpokládá se jeho osvojení. Je tu v souvislosti s učivem o okolní krajině obce, ve které žák bydlí. V dolním rohu je náčrt světových stran, podle kterého se děti mohou orientovat při práci s textem a mapou na druhé straně.

Strana 3 seznamuje děti s vybaveností města Český Krumlov. Po jejím probrání by jako opakování měly děti vypracovat **cvičení 1 (Pracovní list č. 1)**. Způsob správy města není v učebnici podrobně probrán a ani pracovní list se na něj neptá, protože se na ni zaměřuje učebnicový text pro 5. třídu, jde tu tedy jen o základní informaci v rámci popisu různých institucí ve městě.

Strany 4, 5, 6 seznamují děti s vybranými různorodými pamětihodnými stavbami ve městě. Navíc vysvětlují pojmy *hrad a zámek, letohrádek, klášter, církevní řád, kostel, náměstí, radnice a kaple*. Bylo by určitě vhodné dané pojmy porovnávat (*hrad a zámek*), dávat do souvislosti (*v klášteře bývá kostel a v něm kaple, na náměstí stává radnice*), případně ukázat další obrázky k daným pojmům. Po přečtení těchto stran by měly děti vypracovat **cvičení 2 (Pracovní list č.1)**.

Strany 7, 8 a horní část 9. strany seznamují se zajímavými místy v okolí Českého Krumlova. Jsou tu vysvětleny pojmy *archeologie, oppidum, opat a kamenné moře*. Na základní fakta se ptá **cvičení 3 (Pracovní list č.1)**.

Pověst o založení města **v dolní části strany 9 a na straně 10** může být zařazena i do hodiny čtení a literární výchovy. Navazuje na ni **cvičení 1 (Pracovní list č.2)**.

Na straně 11 je vysvětleno, jak k založení města došlo doopravdy. Bylo by vhodné na tomto místě dětem objasnit pojem pověst jako literární žánr, zejména pak vztah pověsti ke skutečnosti. Pověst spolu s vysvětlením záměrně, vzhledem k věkovým možnostem žáků, představuje jediné dějepisné učivo v učebnici. Na základní fakta o založení města se ptá **cvičení 2 a 3 (Pracovní list č.2)**. Cvičení 2 je poměrně obtížné, proto by děti měly mít možnost nahlédnout do učebnice.

Hra je v souboru pracovních listů zařazena místo třetího pracovního listu. Je v ní zopakováno učivo z celé učebnice, navíc se tu děti dozvídají o dalších památkách města. Děti mohou hru hrát ve dvojici v lavici, o přestávce s kamarády nebo doma s rodiči. Potřebují figurky a kostku z Člověče nezlob se, případně lze figurky vyrobit

při pracovním vyučování. Navíc si mohou hru, vzhledem k jejímu černobílému provedení, vybarvit. Pokud děti budou, kromě políček, po nichž jdou figurky, vybarvovat jednotlivé krumlovské stavby, měly by mít na nástěnce barevné fotografie nebo prospekty s vyobrazením staveb, aby je vybarvily správně.

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ PRACOVNÍCH LISTŮ

Pracovní list č. 1

1. Napiš, co všechno Český Krumlov nabízí svým návštěvníkům a co svým obyvatelům.

V Českém Krumlově jsou pro jeho obyvatele:

např. kino, divadlo, stravovací zařízení, otáčivé hlediště, muzeum, sportovní hala, plavecký bazén, zimní stadion, tenisové centrum, městská knihovna, mateřské školy, základní školy, střední odborné školy, gymnázium, základní umělecká škola, dům dětí a mládeže a další

V Českém Krumlově jsou pro turisty:

infocentra, směnárny, stravovací a ubytovací zařízení, otáčivé hlediště, muzeum, sportovní hala, plavecký bazén, zimní stadion, tenisové centrum a další

2. Rozlušti vybrané památky ve městě. Jednu z nich si vyber, zakroužkuj její název a napiš o ní dvě věty.

TÍMĚSNÁ S NIRADCÍ

náměstí s radnicí

HDAR A MEZÁK

hrad a zámek

STELKO VS. TAVÍ

kostel sv. Víta

PLEKA AN ŽOKŘÍVÉ ŘOHE

kaple na Křížové hoře

viz učebnice

3. V okolí Českého Krumlova se nachází mnoho zajímavých míst. Spoj čarou místo a údaj, který k němu patří.

Červený Dvůr	národní přírodní rezervace
Čertova stěna - Luč	klášter
Vyšší Brod	vodní přehrada
Třisov	klášter
Zlatá Koruna	keltské oppidum
Divčí Kámen	zámek
Klet	zřícenina hradu
Rožmberk nad Vltavou	hora
Lipno	hrad

Které z míst je na obraze od malíře Ferdinanda Runka?

zřícenina hradu Divčí Kámen

Pracovní list č. 2

1. Stručně převyprávěj pověst o založení Českého Krumlova.

Vítek z Prčice rozdělil před svou smrtí pěti synům své panství. Jednomu ze synů, Vítkovi, připadlo území dnešního Českého Krumlova. Když se sem vydali jeho poslové, byli v místní osadě varováni před nebezpečím loupežníků. A skutečně krátce poté bylo poselstvo loupežníky napadeno. Naštěstí ale v tu chvíli dorazila jiná Vítkova družina, a tak byli loupežníci přemoženi. Jeden z nich prozradil, kde loupežníci sídlí. Vítek se svými muži loupežnické hradiště dobyl. Poté tu nechal vystavět hrad, který měl chránit celé okolí. Podle loupeživých lotrů se jmenovala první ulice vzniklá pod hradem – Latrán.

2. Doplň.

Krumlovský hrad založil Vítek II., byl synem Vítka z Prčice, zakladatele rodu Vítkovců. První zmínka o krumlovském hradě pochází z roku 1253. Název Krumlov pochází z německého výrazu „Krumme Aue“, což znamená „Křivý luh“. Název ulice Latrán vznikl z latinského slova „latus“, což znamená „postranní část“.

3. Nakresli znak pánů z Krumlova.

Hra

1. Procházíš Budějovickou branou. Jak se jmenuje kraj, jehož jsou České Budějovice krajským městem?
Jihočeský kraj	2. Stojiš u válcové bašty, která byla dříve součástí hradeb. Jaká stavba se obvykle skládá z hradeb, paláce a věže?
hrad	3. Zastavuješ se u bývalého kostela sv. Jošta. Jak se jmenuje hudební nástroj, který bývá v kostelích?
varhany
4. Prohlížíš si Zlatokorunský dům na náměstí. Co je zajímavého v obci Zlatá Koruna?
klášter	5. Jakou budovu vidíš na obrázku a co se v ní dnes nachází?
radnice – městský úřad, muzeum tortury, městská policie, sál, kde se konají svatby	6. Jaká socha stojí na vrcholu mariánského sloupu a proč byl postaven?
socha Panny Marie – jako poděkování za ukončení epidemie moru
7. Jak se jmenuje tato stavba? Je její věž nejvyšší věží ve městě?
kostel sv. Víta – není, vyšší věž má hrad	8. Přicházíš k muzeu, které stojí nad řekou Vltavou. Jak se jmenuje největší přehrada na řece Vltavě?
Lipno	

NÁVRHY DALŠÍ PRÁCE S TÉMATEM ČESKÝ KRUMLOV

Učivo z učebnice můžeme s dětmi opakovat formou hry **klobouk**. Žáci pod vedením učitele vymyslí otázky, které se ptají na fakta z učebnice. Potom schválené otázky napíší na lístečky papíru. Ty se dají do klobouku. Na začátku hodiny lze opakovat tak, že si vybraní žáci tahají lístečky a odpovídají na otázky. Ostatní kontrolují správnost odpovědí. Můžeme se také zeptat přímo autora otázky, jestli si představoval na svou otázku řečenou odpověď. Takto může probíhat i zkoušení na známky. Pomocí klobouku můžeme i soutěžit ve skupinách, určíme například, že tři skupiny se střídají v tahání otázek. Hra má čtyři kola, což znamená, že každá skupina tahá celkem čtyřikrát. Když skupina odpoví správně, dostane bod. Když odpoví nesprávně, zástupci druhých dvou skupin si stříhnou „kámen, nůžky, papír“

o to, která skupina dostane šanci odpovědět a získat tak bod pro svou skupinu. Zvítězí skupina, která má nejvíc bodů.

Další možností je hra **pexeso**, kterou si děti samy vyrobí třeba při pracovních činnostech nebo výtvarné výchově. K výrobě pexesa v klasickém formátu děti budou potřebovat malé vytištěné barevné obrázky, které vystříhají a nalepí na kartičky ze čtvrtky. Takové pexeso mohou hrát ve dvojici o přestávce, nebo i o hodině, když mají hotovou jinou práci dříve než ostatní. Na méně tradiční pexeso na formátu A4 děti použijí obrázky budov Českého Krumlova a okolí, které si samy namalují. Dva žáci musí namalovat vždy stejné místo, aby byly všechny obrázky dvakrát. Hra probíhá následujícím způsobem: Všechny děti ve třídě kromě dvou dostanou jednu kartu pexesa. Počet žáků s kartami musí být sudý. Pokud počet sudý není, může se do hry zapojit paní učitelka, případně mohou hádat tři žáci. Žáci s kartami se postaví do půl kruhu. Karty žáci drží namalovaným obrázkem k sobě. Dva žáci, kteří hrají proti sobě, jmenují vždy dva své spolužáky v kruhu a ti ukáží svůj obrázek. Pokud jsou na kartách dva stejné obrázky, bere si je žák k sobě a pokračuje ve hře. Když jsou obrázky na kartách rozdílné, žáci, co je drží, je otočí zpátky a ve hře pokračuje druhý hráč. Hraje se tak dlouho, dokud se neodhalí všechny dvojice. Nebo se může předem určit počet vítězných uhodnutých dvojic. Během hry lze vyměnit hádající žáky za jiné dva žáky, kteří už karty odevzdali. Takto se ve hře vystřídá více dětí. Při hraní pexesa by děti měly stavby na obrázku pojmenovávat.

V hodinách čtení a literární výchovy můžeme s dětmi číst některou z pověstí z knihy Stanislava Cífký **Pověsti Českokrumlovska a Kaplicka**. (Jedna z nich je převyprávěna v učebnici.) V knize jsou místní pověsti spjaté s historickými postavami, událostmi a místy i spíše pohádkové příběhy s fantastickými náměty.

NÁVRHY VYCHÁZEK A VÝLETŮ

Ve 3. třídě by bylo vhodné začít se zapojováním dětí do přípravy vycházky nebo výletu. Děti by měly před uskutečněním vycházky nebo výletu vyhledat o místě informace v učebnici nebo v jiných předložených materiálech. Mohou se také zapojit při vytváření časového plánu a programu cesty. Mohou vymyslet, co je třeba si vzít s sebou na cestu.

Možná místa vycházek, výletů a exkurzí:

- Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově (asi 2 hodiny)
- návštěva infocentra na náměstí (asi 1 hodina)
- kostel sv. Víta - interiér, bývalý kostel sv. Jošta, klášter rytířského řádu křížovníků s červenou hvězdou (asi 1,5 hodiny)
- Klášter Zlatá Koruna (asi 2 hodiny)
- keltské oppidum Třísov, zřícenina hradu Dívčí kámen, naučná stezka (asi 4 hodiny)
- Ptačí hrádek, Kvítkův dvůr, cesta kolem zámecké zahrady (asi 1 hodina)

Vlastivědné téma Český Krumlov v 4. třídě

POŽADAVKY RVP ZV (tématické okruhy Místo, kde žijeme a Lidé a čas)

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

- určí a vysvětlí polohu svého bydliště nebo pobytu vzhledem ke krajině a státu
- interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije
- pojmenuje některé kulturní či historické památky

UČIVO:

- obec (město), místní krajina – její části, poloha v krajině, současnost obce (města), význačné budovy
- okolní krajina (místní oblast, region) – zemský povrch a jeho tvary, vodstvo na pevnině, rozšíření půd, rostlinstva a živočichů, vliv krajiny na život lidí, působení lidí na krajinu a životní prostředí
- regionální památky – péče o památky, lidé a obory zkoumající minulost
- báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

PRÁCE S UČEBNICÍ A PRACOVNÍMI LISTY

Struktura učebnice je stejná jako u předchozího dílu pro 3. třídu, liší se jen barevným provedením. V základním textu (černé písmo na bílém podkladu) jsou zeměpisné názvy vyznačeny zeleně, důležité pojmy červeně. Kurzíva odkazuje do sloupečku vpravo (v učebnicích pro 4. a 5. třídu je zelený), v němž jsou vysvětleny důležité pojmy, vyloženo, kdo byl kdo, případně tu jsou zajímavosti nebo obrázky. Texty pro zajímavost jsou v učebnici modrým písmem.

Na straně 2 je vyložena poloha města, jeho obyvatelstvo, povrch, vodstvo a podnebí. Při práci s textem je nutné pracovat s mapami v horní části strany. Polohu města procvičuje **cvičení 1 (Pracovní list č. 1)**, obyvatelstvo a polohu **cvičení 2 (Pracovní list č. 1)**, vodstvo **cvičení 1 (Pracovní list č. 1)**.

Strana 3 přináší informace o půdách a přírodě Českého Krumlova. Všechny v textu zmiňované rostlinné a živočišné druhy jsou vyobrazeny na zeleném podkladu. Na text navazuje **cvičení 4 (Pracovní list č. 1)**.

V horní části strany 4 je popsáno hospodářství města. Jsou tu vysvětleny pojmy *grafit a služby*. Úkol k učivu o průmyslové výrobě města obsahuje **cvičení 5 (Pracovní list č. 1)**.

Dolní část strany 4, strana 5 a 6 pojednává o hradu a zámku v Českém Krumlově. **V horní části strany 7** je pak plán celého areálu. Cílem textu je umožnit dětem vyznat se v jednotlivých částech hradu a zámku a představit jim, k čemu v minulosti sloužily. Proto by bylo vhodné při práci s textem otáčet na stranu 7 a jednotlivé probírané části hradu a zámku ukazovat průběžně na plánu. Funkce a umístění jednotlivých částí hradu procvičuje **Pracovní list č. 2**. Bylo by také dobré zjišťovat u dětí porozumění uvedených pojmů *purkrabí, letohrádek a sluneční hodiny*.

V dolní části strany 7, na straně 8, 9, 10, 11 a 12 jsou představeny hlavní památky Latránu, Starého města a dvě památky mimo centrum města. **Na straně 8** je text o opevnění města, na straně 9 je text o zavedení vody do města, oba slouží pro zajímavost a přibližují, jak to dříve ve městě vypadalo a jak se tu žilo. Na první z textů navazuje **cvičení 1 (Pracovní list č. 3)**. **Na straně 8 jsou** také vysvětleny pojmy *cimbuří, bašta, krakorce*. Proto by po probrání této strany děti měly vypracovat ještě **cvičení 2 (Pracovní list č. 3)** a také **cvičení 3 (Pracovní list č. 3)**, které se vrací i k textu o zámku. **Na straně 9 a 10** jsou vysvětleny poměrně obtížné pojmy *lazebná, průčelí, atika, podloubí, morový sloup, kaplan, prelát a arkýř*. Nepovažuji za nutné, aby si je děti všechny osvojily. Jsou tu uvedeny spíše proto, že se jim při popisu uvedených pamětihodností nedá vyhnout a jsou tedy nejen v této učebnici, ale i v jiných materiálech o městě. Na text o historickém jádru města – o Latránu a Starém městě **na stranách 7 – 12** navazuje **cvičení 4 (Pracovní list č. 3)**.

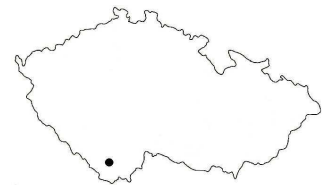
Na stranách 13 a 14 je uvedena pověst o Maškarním sále zámku a některé informace o jeho vzniku. Pověst by bylo vhodné číst i v hodině čtení a literární

výchovy. Vzhledem k poučnosti pověsti - o tom, že krást se nemá a jedině poctivost se vyplácí - by se hodila i debata na toto téma, samozřejmě s cílem nenásilně děti přivést k přijetí této skutečnosti. (Jestli by si sluha pomohl, když by si náhrdelník nechal, jestli by ho netrápily výčitky svědomí, jestli by se na krádež nemohlo přijít atd.) Na pověst navazuje **cvičení 5 (Pracovní list č. 3).**

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ PRACOVNÍCH LISTŮ

Pracovní list č. 1

1. Zakresli do mapy České republiky Český Krumlov.
(Stačí jen tečka bez popisu.)

2. Vyber správnou možnost (zakroužkuj).

Město Český Krumlov má

24 000 obyvatel

34 000 obyvatel

Leží v nadmořské výšce

550 m n. m.

5 500 m n. m.

3. Doplň.

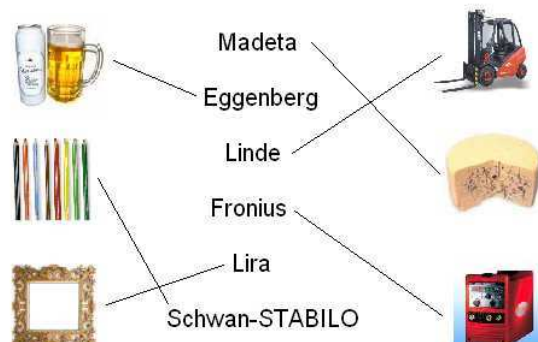
Českým Krumlovem protéká řeka Vltava. Je to nejdelší česká řeka.
Její dva prameny se jmenují Teplá Vltava a Studená Vltava.
Na řece Vltavě je vybudováno Lipno, největší vodní nádrž v České republice.
V Českém Krumlově se Vltava stéká s Polečnicí.

4. Jmenuj jednoho zástupce rostlin a jednoho zástupce živočichů, typických pro Národní přírodní rezervaci Vyšenské kopce. Pokus se je nakreslit.

např. sasanka lesní, černohlávek velkokvětý, hořec křížatý, divizna rakouská,
cvrčák mravenčí, tesařík, střevlíček, můra osenice pampelišková, lejsek malý, lejsek černohlavý,
holub doupňák

obrázky viz učebnice

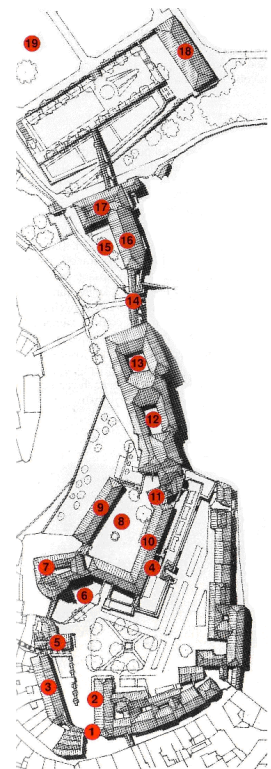
5. Spoj čarou průmyslový podnik, sídlící v Českém Krumlově, a to, co vyrábí.

Pracovní list č. 2

Podle plánu zámeckého areálu doplň.

1. Červená brána.
(vstupuje se jí do areálu zámku)
2. Solnice.
(dříve tu býval sklad soli)
3. Sloupová síň
(dříve tu bývaly konírny)
4. lapidárium.
(jsou tu originály soch ze zámku)
5. Staré purkrabství.
(bydlel tu správce hradu)
6. Medvědí příkop.
(chovají se v něm medvědi)
7. Hrádek.
(nejstarší část hradu)
8. druhé zámecké nádvoří
9. Mincovna.
(sídli tu knížecí lovčí)
10. Nové purkrabství.
(sídli tu archiv a zámecká knihovna)
11. Máselnice.
(dříve se u vyrábělo máslo a sýry)
12. třetí zámecké nádvoří
13. čtvrté zámecké nádvoří
14. Plášťový most.
(spojuje Maškarní sál se zámeckým divadlem)
15. páté zámecké nádvoří
16. zámecké divadlo.
(nejstarší barokní divadlo na světě)
17. Renesanční dům.
(je tu muzeum zámeckého divadla)
18. zimní jízdárna.
(dříve sloužila pro výcvik koní)
19. zámecká zahrada.

Pracovní list č. 3

1. Součástí opevnění města byly (vylušti):

NBÁRY

brány

ŠBATY

bašty

BRAHEDNÍ DZI

hradební zdi

2. K čemu sloužily krakorce a k čemu nárožní kameny?

krakorce: podpíraly patro, které tak mohlo být rozšířené – bylo v něm více místa a mělo pravidelný tvar
nárožní kameny: chránily rohy domů před poškozením koly projíždějících povozů

3. Zakroužkuj budovy, na nichž jsou k vidění sluneční hodiny.

4. Doplň.

Historické jádro města se dělí na dvě části. První část Latrán vznikla jako podhradí hradu. Druhá část Staré město vznikla v ohybu řeky Vltavy a jejím středem je náměstí. Obě části spojuje Lazebnický most. Nejvýznamnější budovou náměstí je radnice. Nejvýznamnější církevní památkou města je kostel sv. Víta. Dům krumlovských kaplanů se nazývá Kaplanka, dům krumlovských prelátů se nazývá Prelatura. Školu, seminář a gymnázium s kolejí v Horní ulici založili jezuité. Ve Vlašském dvoře žil Jakub Krčín z Jelčan.

5. Převyprávěj stručně pověst o Maškarním sále. Pokus se nakreslit některou z postav Maškarního sálu.

Na zámku sloužil sluha Franz, který měl rád služku Anny. Jednou jí při maškarním báli, kde obsluhovali panstvo, nachytil na jeden za svých vtípků a ona se urazila. Franz v průběhu bálu uviděl, jak jedné z dam spadl náhrdelník a zakutálel se pod stůl. Po skončení bálu si ho chtěl odnést a udobřit jím svou Anny. V sále ale upadl, když se lekl namalovaných granátníků, co se na něj hrozivě dívali, pak ho něco nutilo zběsile tancovat na kvílivou hudbu a všechny postavy se mu smály. Franz se rozhodl, že náhrdelník vrátí. Byl vyznamenán za poctivost a brzy se s Anny oženil. obr. viz učebnice

NÁVRHY DALŠÍ PRÁCE S TÉMATEM ČESKÝ KRUMLOV

Ve 4. třídě bude určitě vhodné děti seznámit s **oficiálním informačním systémem města** na internetových stránkách www.ckrumlov.cz. Dají se tu najít mimo jiné velice podrobné informace o jednotlivých objektech města (Encyklopedie: Rejstřík objektů v historické části města). Práce s informačním systémem by mohla proběhnout následujícím způsobem: Hodina bude probíhat v počítačové učebně. Děti se rozdělí do dvojic. Každá dvojice si z rejstříku objektů vybere jednu budovu (každá dvojice jinou). Z výběru je vhodné vyloučit objekty popsané v učebnici. Je třeba dát dětem na výběr dostatek času, protože se nejdříve budou muset v rejstříku zorientovat. Poté si dvojice o objektu přečte všechny informace, vybere z nich ty nejpodstatnější a vypíše si je. Záleží na technických možnostech školy, jestli si budou žáci moci vytisknout barevný obrázek budovy, nebo alespoň černobílý, který vybarví. Ve stále více školách je možné promítat obraz přes projektor a převádět tak to, co se nachází na obrazovce učitelova počítače na bílou tabuli. V tomto případě by dvojice jen oznámily učitelu, které obrázky jim má připravit. Ke konci hodiny jednotlivé dvojice představí ostatním dům, který je zaujal. Ukáží obrázek, řeknou, kde se nachází a několik informací o něm.

V učebnici pro 3. třídu je na konci místo třetího pracovního listu zařazena **hra**. Podobnou hru by děti ve 4. třídě mohly zkusit vyrobit samy. V učebnici pro 4. třídu poznají nová zajímavá místa ve městě, mohou zařadit i místa, o kterých se dozvěděly z internetových stránek města. Při tvorbě hry by měly mít k dispozici plán města, který spolu s učitelem napoví, jak na ploše rozmístit jednotlivé objekty. Po rozmístění objektů by mělo následovat nakreslení trasy s políčky, po které půjdou figurky. Poté je třeba k některým políčkům v souvislosti s obrázky vymyslet otázky nebo úkoly a také postup, který bude následovat, když hráč odpoví nesprávně nebo nesplní úkol. (Může se vracet v cestě, nebo určitý počet kol nehrát.) Hru mohou děti vytvořit na velký arch balícího papíru, na takové hře může pracovat současně celá třída. Nebo mohou skupiny

děti vyrobit menší hru. Určitě platí, že čím menší formát, tím méně dětí by na hře mělo pracovat.

V hodinách čtení a literární výchovy mohou děti číst pověsti z knížek Heleny Braunové **Šumavské pověsti**, kde se nachází např. pověst o Křížové hoře v Českém Krumlově, o Modrém obrazu nedaleko Kleti, **Českokrumlovské tajemno**, kde jsou příběhy o jednotlivých místech v Českém Krumlově, např. o Kosteletě sv. Víta a **Českokrumlovské domy vyprávějí**, kde jsou příběhy, které se vážou k jednotlivým českokrumlovským domům. K okopírování pro děti bude vhodné vybírat spíše co nejméně strašidelné a tragické pověsti. Další pověsti mohou děti najít na stránkách oficiálního informačního systému.

NÁVRHY VYCHÁZEK A VÝLETŮ

Ve 4. třídě by děti měly spoluvytvářet s učitelem plán výletu. Učitel by jim mohl nabídnout několik míst, kam by bylo možné se podívat a děti by z nich mohly jedno vybrat. Měly by o vybraném místě umět najít informace, využít mohou informační systém na stránkách www.ckrumlov.cz.

Možná místa vycházek, výletů a exkurzí:

- grafitový důl (asi 2 hodiny)
- hrad a zámek – I. prohlídková trasa (asi 1,5 hodiny)
- zámecké divadlo, pokud možno s průchodem přes Plášťový most do Maškarního sálu (asi 1,5 hodiny)
- kostel sv. Víta s Prelaturou a Kaplankou, náměstí – radnice, morový sloup, Široká ulice, Dlouhá ulice – Vlašský dvůr, Lazebnický most, Latrán – dům č. p. 1, dům č. p. 37, válcová bašta, Budějovická brána (asi 2 hodiny)
- výstup na Klet' z Vyšného, návštěva rozhledny (uvnitř výstava o CHKO Blanský les) a astronomické observatoře (asi 6 hodin)
- NPR Vyšenské kopce, naučná stezka (asi 3 hodiny)

Vlastivědné téma Český Krumlov v 5. třídě

POŽADAVKY RVP ZV (tématické okruhy Místo, kde žijeme a Lidé a čas)

OČEKÁVANÉ VÝSTUPY:

- rozlišuje hlavní orgány státní moci a některé jejich zástupce, symboly našeho státu a jejich význam
- interpretuje některé pověsti nebo báje spjaté s místem, v němž žije
- pojmenuje některé rodáky, kulturní či historické památky, významné události regionu
- rozeznává současné a minulé a orientuje se v hlavních reáliích minulosti a současnosti naší vlasti s využitím regionálních specifik
- srovnává a hodnotí na vybraných ukázkách způsob života a práce předků na našem území v minulosti a současnosti s využitím regionálních specifik

UČIVO:

- obec (město), minulost a současnost obce (města), význačné budovy
- báje, mýty, pověsti – minulost kraje a předků, domov, vlast, rodný kraj

PRÁCE S UČEBNICÍ A PRACOVNÍMI LISTY

O struktuře učebnice viz u 4. třídy. V první části učebnice – do strany 8 jsou vyloženy dějiny města. V dolní části strany je vždy časová přímka, na níž jsou zaneseny časové údaje ze základního textu, navíc jsou tu uvedeny některé další údaje z historie města. Význam časové přímky je orientační, pro větší názornost. Slouží také pro nácvik práce s časovou přímkou. Proto necháme děti na každé straně učebnice vyhledávat údaje v přímce. (např. Zjistí z časové přímky, od kdy do kdy žil Petr Vok z Rožmberka.) Naprostá většina časových údajů v přímce neslouží k zapamatování.

Na straně 2 je popsáno pravěké osídlení města a založení krumlovského hradu. Při práci s časovou přímkou v dolní části učebnice je nutné zdůraznit dobu trvání starší doby kamenné a celého pravěku oproti krátkému trvání dějin našeho letopočtu. Lze napojit povídání o stále se zrychlujícím vývoji lidstva. Z učebního textu ze strany 2 vychází **cvičení 1 (Pracovní list č. 1)**. Pro děti bude určitě těžké vybrat, co se mohlo najít v Dobrkovické jeskyni, proto by měly mít k dispozici učebnici, nebo ještě vhodnější by bylo, kdy jim učitel před vypracováním úkolu vyprávěl, kdy žili dinosauři a kdy lidé začali vyrábět hliněné nádoby a výrobky z bronzy. Letopočet 1253 je nejvýznamnějším letopočtem z celé učebnice, proto by ho děti měly znát z paměti.

Na straně 3 je pojednáno o zakladatelské činnosti Petra I. z Rožmberka, na což navazuje **cvičení 2 (Pracovní list č. 1)**. Pokud si děti nevzpomenou, jak vypadá kostel a hrad v současnosti, mohou se podívat na fotografii kostela do učebnice na straně 3, fotografie současného stavu Horního hradu je v učenci na straně 4.

Od strany 2 **do strany 8** je popsána historie města, jeho vývoj za života jednotlivých zámeckých pánů. To nejzajímavější o jejich životě je napsáno v pravém sloupečku. Jsou tu také vysvětleny pojmy *pravěk, polozemnice, šlechta a privilegium*, které by měly rozšířit slovní zásobu dětí. **Cvičení 3 (Pracovní list č. 1)** opakuje, jak se v Krumlově střídaly jednotlivé šlechtické rody. Jejich pořadí by děti měly určitě umět odříkat. Zpaměti nemusí znát jména osobností jednotlivých rodů. Celý historický vývoj města, včetně jednotlivých osobností šlechtických rodů, opakuje křížovka - **cvičení 1 (Pracovní list č. 2)**. Při jejím luštění děti musí mít možnost nahlédnout do učebnice. **Cvičení 2 (Pracovní list č. 2)** představuje další dílo malíře Ferdinanda Runka, o kterém se píše v učebnici na straně 7. Děti mají za úkol poznat místo na obraze. Učitel by měl mít připraveny další možnosti nápovědy, pokud místo děti nepoznají. Nejlepší nápovědou by bylo připomenout dětem, kdy jsme na tom místě byli na výletě.

Na straně 9 je představen prapor a znak města Český Krumlov. Děti je mají za úkol nakreslit ve **cvičení 3 (Pracovní list č. 2)**. Pokud si na jejich přesnou podobu nevzpomenou, měly by mít opět možnost podívat se do učebnice. Lepší by ale bylo při předchozí práci s učebnicí děti upozornit, aby si vlajku a znak pozorně prohlédly a poté je nechat oba symboly města vlastními slovy popsat.

Na straně 10 je vysvětlen způsob správy města Český Krumlov, je tu objasněna funkce jednotlivých orgánů samosprávy. Ve sloupečku jsou uvedeny související pojmy *obec, město, obecní samospráva*. Učivo této strany procvičuje **cvičení 1 (Pracovní list č. 3)**.

Strana 11 a horní polovina strany 12 představuje nejvýznamnější osobnosti města a jejich dílo. **Cvičení 2 (Pracovní list č. 3)** se ptá na zmíněné osobnosti i na významné historické malíře zmíněné v části učebnice o historii města.

V dolní části strany 12 a na straně 13 je uvedena pověst o Bílé paní a některé informace ze života Perchty z Rožmberka, která se v pověstech objevuje jako Bílá paní. Pověst je možné přečíst i v hodině čtení a literární výchovy. Vzhledem k tomu, že pověst vypráví o ženě týrané vlastním mužem a o tom, že jí v její době nemohl

nikdo pomoci, bylo by vhodné navázat debatou o týrání žen i dětí a o tom, jaká dnes existuje pomoc. **Ve cvičení 3 (Pracovní list č. 3)** mají děti za úkol pověst o Bílé paní převyprávět.

SPRÁVNÉ ŘEŠENÍ PRACOVNÍCH LISTŮ

Pracovní list č. 1

1. Doplň a vyber správné údaje (nesprávné škrtni).

Nejstarší stopy po pravěkém člověku v Českém Krumlově pocházejí ze starší doby kamenné z
jeskyně v Dobrkovicích.

Nášly se tu: kosti mamuta kostěné nástroje kosti jelena
~~bronzová helma~~ kosti koně kosti zubra
kamenné nástroje ~~hliněná nádoba~~ ~~kosti dinosaura~~
kosti jeskynního medvěda

Krumlovský hrad založil rod Vítkovců.

Nejstarší zmínka o hradu pochází z roku:

~~123~~ 1253 ~~1553~~ ~~1280~~

2. Stavbu na prvním obrázku založil Petr I. z Rožmberka ve 14. století. Během svého vývoje se měnila. Na této dobové fotografii je na ní jedna část jiná než dnes. Napiš, o jakou stavbu se jedná a co je na ní dnes jinak.

kostel sv. Víta

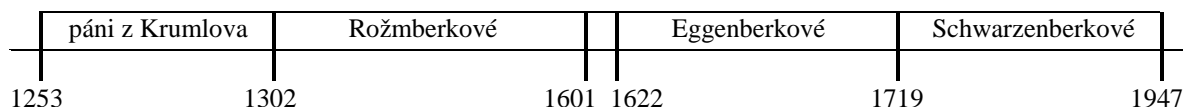
věž má jinou špičku (na obrázku je baňatá, dnes je špičatá)

Na druhém obrázku je Horní hrad z doby Petra I. z Rožmberka. Co je na něm dnes jinak?

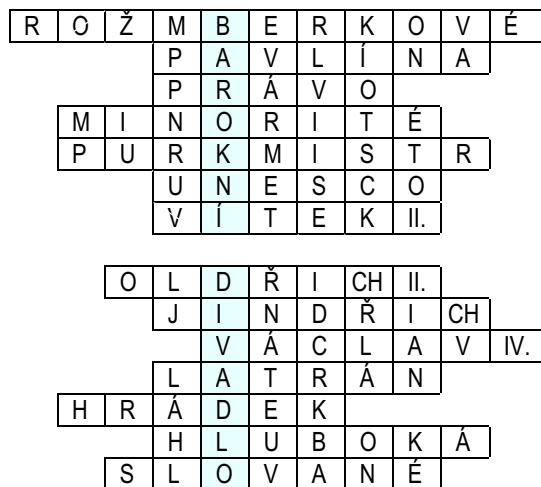
dnešní Horní hrad nemá žádnou věž (dříve měl dvě)

3. V Krumlově se vystřídaly čtyři významné šlechtické rody. Doplň je do časové přímky tak, jak šly za sebou.

Pracovní list č. 2

1. Vylušti křížovku. Tajenkou je jedna z nejvýznamnějších částí hradu a zámku Český Krumlov.

Jméno rodu, který měl v erbu červenou pětilistou růži.
 Jméno výtvarně nadané manželky Josefa ze Swarzenberku.
 Jiný výraz pro privilegium.
 Mužský řád, který působil v krumlovském klášteře.
 Kdo vedl v 15. století městskou správu?
 Č. Krumlov byl zapsán na seznam světového dědictví ...
 Jméno zakladatele krumlovského hradu z rodu Vítkovců.

Otec Perchty z Rožmberka.
 Člen rodu Rožmberků, který zdědil hrad po Vítkovcích.
 Který český král byl vězněn na krumlovském hradě?
 Jméno části města, která vznikla pod hradem.
 Jak se dnes nazývá nejstarší část krumlovského hradu?
 Zámek, kam přesunuli Swarzenberkové své sídlo?
 Kmen, po němž se našla v Krumlově polozemnice.

2. Na obraze od Ferdinanda Runka je místo nedaleko Českého Krumlova.
 O jaké místo se jedná?

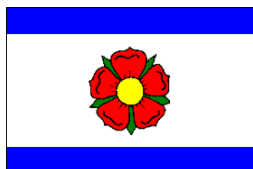
_____ hora Klet'

Nápověda:

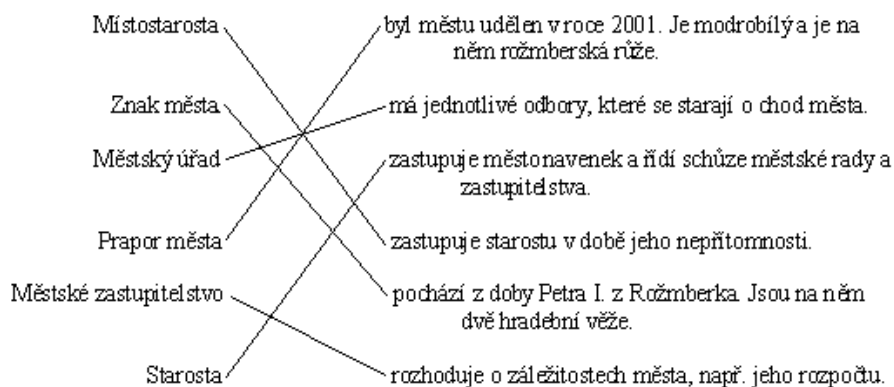
Dnes toto místo vypadá samozřejmě jinak, ale nejstarší kamenná rozhledna v Čechách tu stále stojí.

3. Dokresli vlajku a znak města Český Krumlov.

Pracovní list č. 3

1. Spoj věty čarou tak, aby vzniklo správné tvrzení.

2. Napiš, kdo je kdo z významných osobností Českého Krumlova. Dopiš pouze slova z následující nabídky: **malíř, sochař, fotograf, spisovatel, skladatel**. (Slova se smí opakovat.)

Egon Schiele	malíř
Stanislav Zadražil	sochař
Jiří Mařánek	spisovatel
František Jakub Prokyš	malíř
Josef Lederer	malíř
Petr Eben	skladatel
Josef Seidel	fotograf
Jan Cihla	malíř
Bartoloměj Jelínek	malíř

3. Převyprávěj stručně pověst o Bílé paní. Pokus se nakreslit Bílou paní.

Perchta z Rožmberka, dcera Oldřicha z Rožmberka, byla donucena vzít si Jana z Lichtenštejna. Ten ji trápil, ale odejít od něj nemohla. Na rodný hrad se vrátila až po smrti manžela. Nikdy se nesmála, ale ochraňovala všechny, kdo to potřebovali. Po smrti se začala objevovat na hradě v bílých šatech. Pokud se usmívala, znamenalo to štěstí, když měla černé rukavice a tvářila se smutně, znamenalo to neštěstí. Bílá paní také hlídala děti z rožmberského rodu. Jedna nepoučená chůva ji jednou vyhnala od malého Petra Voka. Bílá paní byla rozhořčená, ale řekla chůvě, aby Petru Vokovi vzkázala, až bude dospělý, kudy z místnosti odešla. Petr Vok tam pak našel velký poklad.

obr. viz učebnice

NÁVRHY DALŠÍ PRÁCE S TÉMATEM ČESKÝ KRUMLOV

Protože učebnice pro 5. třídu pojednává o historii města, je v ní na každé straně časová přímka. Děti by v průběhu čtení učebnice mohly společně navíc tvořit vlastní **časovou přímku**. Ta by byla na velkém pruhu papíru na stěně (možno slepit z pruhů balicího papíru) a děti by do ní postupně zaznamenávaly časové údaje. Navíc by tak měly přehled o tom, co už bylo probráno. Učitel bude muset dětem určitě pomoci s prostorovým rozvržením přímky. Tento typ časové přímky mohou děti také ilustrovat, a tak se přímka může stát součástí výzdoby třídy.

V pracovních listech pro 5. třídu je zařazena klasická **křížovka**, která může být dětem inspirací pro tvorbu vlastních křížovek. Děti mohou křížovky vymýšlet ve skupinách a pak si je vzájemně vyměnit. Okruh slov a otázek, které se v křížovce mohou objevit, by měl být vymezen obsahem probraných učebnic.

Završením výuky tématu místního regionu se může stát **projekt**, při němž děti vytvoří vlastního turistického průvodce po městě, třeba pro spřízněnou školu z jiného města. Děti využijí to, co naučili už dříve. Mohou použít materiály, které k tématu zpracovaly ve 4. třídě, při práci s oficiálním informačním systémem. Jednotliví žáci

mohou podle svých zájmů pracovat na různých úkolech. Některé mohou psát text, jiné malovat obrázky nebo vymýšlet grafickou podobu průvodce, název, členění atd.

I v 5. třídě mohou děti v hodinách čtení a literární výchovy číst vybrané pověsti z knížek Heleny Braunové **Šumavské pověsti**, **Českokrumlovské tajemno** a **Českokrumlovské domy vyprávějí**. Informace o knihách viz poznámky ke 4. třídě.

NÁVRHY VYCHÁZEK A VÝLETŮ

V 5. třídě by děti mohly samy navrhnout, kam se chtějí podívat. V takovém případě by ovšem měly nejen umět o místě najít informace, ale také zjistit, jestli a jak je dané místo časově a dopravně dostupné. Měly by téměř samostatně sestavit plán cesty.

Možná místa vycházek, výletů a exkurzí:

- návštěva městského úřadu (asi 1,5 hodiny)
- hrad a zámek – II. prohlídková trasa (asi 1,5 hodiny)
- exkurze do čistírny odpadních vod (asi 2 hodiny)
- Lipno – vodní elektrárna (informační centrum) (asi 2 hodiny)
- Vyšší Brod – město a klášter (asi 2,5 hodiny)
- NPR Čertova stěna - Luč (asi 3 hodiny)
- zámek a park v Červeném Dvoře (asi 2 hodiny)

6. ZÁVĚR

Hlavním cílem této diplomové práce bylo vytvoření didaktických prostředků (učebních textů, pracovních listů a metodické příručky pro učitele), sloužících pro výuku tématu místního regionu ve vlastivědě na I. stupni základní školy. Konkrétně se jednalo o území města Český Krumlov a jeho okolí. Aby mohl být tento cíl splněn, bylo nutné nejdříve zpracovat kompletní vlastivědnou charakteristiku území města Český Krumlov a jeho okolí. V této charakteristice je vymezena poloha území, jsou tu popsány jednotlivé fyzicko-geografické a sociálně-geografické složky, historický vývoj města a turistické zajímavosti v Českém Krumlově a jeho nejbližším okolí.

Sestavené didaktické materiály respektují požadavky Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. Jsou zpracovány pro všech pět ročníků I. stupně, svou náročností jsou uzpůsobeny pro jednotlivé ročníky a navazují na sebe.

Myslím si, že jsem stanovené cíle své diplomové práce splnila a vytvořila tak zatím první vlastivědné didaktické materiály k výuce tématu Český Krumlov. Nevyhnutelným nedostatkem těchto materiálů je zastarávání některých informací, především z oblasti sociálně-geografických složek. Učitel, který bude s těmito materiály pracovat, bude proto muset některé údaje aktualizovat. Při dnešní dostupnosti informací na internetu to ale nepovažuji za zásadní problém.

Těším se, že zpracované učební materiály využiji při své budoucí učitelské praxi a ušetřím si tak práci při přípravě výuky místního regionu v hodinách vlastivědy. Navíc jsem se při zpracovávání své diplomové práce dozvěděla o Českém Krumlově spoustu nových informací, a proto se mi bude o městě lépe vyučovat. Věřím, že mnou zpracované materiály budou inspirací i pro ostatní učitele vlastivědy. Jsem ráda, že mnou zpracovaná diplomová práce bude mít i další praktické využití, jelikož po dohodě s pracovníky v Městské knihovně v Českém Krumlově budou všechny tři učebnice k dispozici hlavně všem krumlovským dětem v dětském oddělení knihovny jako první populárně naučný a vzdělávací text o městě a jeho okolí, který je určený přímo dětskému čtenáři.

7. SEZNAM LITERATURY

Publikace:

- Albrecht, J. a kol. (2003):** Chráněná území ČR VIII – Českobudějovicko. Agentura ochrany přírody a krajiny ČR a EkoCentrum Brno, Praha, 807 s.
- Augusta, P., Honzák, F. (1994a):** Vlastivěda pro 4. ročník. Práce, Praha, 93 s.
- Augusta, P., Honzák, F. (1994b):** Pracovní sešit k vlastivědě pro 4. ročník. Práce, Praha, 31 s.
- Augusta, P., Honzák, F. (1996a):** Vlastivěda pro 5. ročník. Práce, Praha, 95 s.
- Augusta, P., Honzák, F. (1996b):** Pracovní sešit k vlastivědě pro 5. ročník. Práce, Praha, 30 s.
- Augustin, J. (2001):** Velká encyklopedie měst a obcí ČR. Knižní klub, Praha, 992 s.
- Beran, M. (1996):** Houby Českokrumlovska. Okresní úřad Český Krumlov, Český Krumlov, 32 s.
- Blažková, M. (2002):** 11 pokladů Čech a Moravy, Albatros, Praha, 300 s.
- Bloudková, M. a kol. (2002a):** Vlastivěda pro 4. ročník ZŠ. SPN, Praha, 55 s.
- Bloudková, M. a kol. (2002b):** Vlastivěda pro 4. ročník ZŠ – Pracovní sešit k učebnici. SPN, Praha, 50 s.
- Bloudková, M. a kol. (2002c):** Vlastivěda pro 5. ročník ZŠ – Pracovní sešit k učebnici. SPN, Praha, 51 s.
- Bloudková, M., Chalupa, P. (2002):** Vlastivěda pro 5. ročník ZŠ. SPN, Praha, 55 s.
- Braunová, H. (1992):** Šumavské pověsti. Městský úřad v Českém Krumlově, Český Krumlov, 52 s.
- Braunová, H. (1997):** Českokrumlovské tajemno. Kopp, České Budějovice, 181 s.
- Braunová, H. (2000):** Českokrumlovské domy vyprávějí. Kopp, České Budějovice, 193 s.
- Braunová, H. (2002):** Terezka v říši pohádek. Kopp, České Budějovice, 119 s.
- Braunová, H. (2004):** Pohádky z Pohádkového domu. Kopp, České Budějovice, 143 s.
- Bůžek, V. (1995):** Baroko v Českém Krumlově. Carpio, Třeboň, 40 s.
- Bůžek, V. a kol. (1998):** Českokrumlovsko v době jagellonské 1470-1526. Státní okresní archiv v Českém Krumlově, Český Krumlov, 113 s.
- Bůžek, V. (1999):** Českokrumlovsko v proměnách staletí 1250-1850. Státní okresní archiv v Českém Krumlově, Český Krumlov, 69 s.

- Cihla, J. (2003):** Jan Cihla. Alšova jihočeská galerie, Hluboká nad Vltavou, 26 s.
- Cířka, S. a kol. (1969):** Pověsti Českokrumlovska a Kaplicka. Odbor školství ONV, Český Krumlov, 83 s.
- Cířka, S. a kol. (1984):** Literatura – Divadlo. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 195 s.
- Codl, V. (1996):** Český Krumlov. Paret 2, Karlovy Vary, nestránkováno.
- Culek, M. (ed.) a kol. (1996):** Biogeografické členění České republiky. Enigma, Praha, 348 s. + mapa.
- Cuřín, F. a kol. (1984):** Jazyk. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 127 s.
- Čáp, J. (1993):** Psychologie výchovy a vyučování. Karolinum, Praha, 416 s.
- Čáp, J. (2001):** Psychologie pro učitele. Portál, Praha, 381 s.
- Čapek, F. M. (1910):** Český Krumlov. Příbyl, České Budějovice, 609 s.
- Čapka, F. (1996):** Vlastivěda: obrazy z novějších českých dějin. Alter, Praha, 62 s.
- Čapka, F. (2005a):** Vlastivěda 5: hlavní události nových českých dějin. Nová škola, Brno, 52 s.
- Čapka, F. (2005b):** Vlastivěda 5: hlavní události nových českých dějin – Pracovní sešit. Nová škola, Brno, 23 s.
- Čtvrtník, F. (1976):** Český Krumlov v letech 1971-1976. Městský dům kultury, Český Krumlov, 32 s.
- Daněk, A., Glet, J. (2002):** Dovolená autem, pěšky, na kole. 1. Jižní Čechy. Mirago, Ostrava, 149 s.
- Danielovská, V., Tupý, K. (1993a):** Vlastivěda pro 4. ročník základní školy. Fortuna, Praha, 110 s.
- Danielovská, V., Tupý, K. (1993b):** Pracovní listy pro 4. ročník základní školy. Fortuna, Praha, 16 listů.
- Danihelková, H. (2007a):** Člověk a jeho svět 1. Prodos, Olomouc, 63 s.
- Danihelková, H. (2007b):** Člověk a jeho svět 2. Prodos, Olomouc, 63 s.
- Danihelková, H., Malý, R. (2007a):** Člověk a jeho svět 3. Prodos, Olomouc, 63 s.
- Danihelková, H., Malý, R. (2007b):** Člověk a jeho svět 3 – Pracovní sešit. Prodos, Olomouc, 63 s.
- David, P. (2006):** Českokrumlovska. Soukup & David, Praha, 135 s.
- David, P., Soukup, V. (1999):** 999 turistických zajímavostí České republiky. Kartografie Praha, Praha, 392 s.

- Demek, J. (ed.) a kol., 1987.** Hory a nížiny. Zeměpisný lexikon ČSR. Academia, Praha, 584 s.
- Děták, J. a kol. (1959):** Českokrumlovsko. Sportovní a turistické nakladatelství, Praha, 123 s.
- Děták, J. (1974):** Jižní Čechy. Olympia, Praha, 275 s.
- Doležalová, J. (2005)** Tajemné stezky, Po zaniklých hradech jižních Čech. Regia, Praha, 205 s.
- Doubrava, J. (1976):** Vlastivěda 4. Listy pro práci s mapou při pokusném vyučování vlastivědy. SPN, Praha, 36 s.
- Doubrava, J., Papík, M. (1979):** Metodická příručka k učebnici vlastivědy pro 4. ročník základní školy. SPN, Praha, 87 s.
- Dubský, B. (1949):** Pravěk jižních Čech. Nakladatelství Bratří Římsové, Blatná, 437 s.
- Dudák, V. (ed.) (2001):** Řivnáčův průvodce po království Českém. Baset, Praha, 501 s.
- Dvořáček, P. (2001):** 100 hradů a zámků. Petr Dvořáček, Olomouc, 125 s.
- Dvořák, F. (1948):** Český Krumlov. Pražské nakladatelství V. Poláčka, Praha, 192 s.
- Dvořáková-Bloudková, M. a kol. (2003):** Vlastivěda pro 4. a 5. ročník základní školy. Metodická příručka pro učitele. SPN, Praha, 135 s.
- Ďoubalík, P. (1999):** Jižní Čechy I. SHOCart, Zlín, 48 s.
- Ďoubalík, P. (2003):** Jižní Čechy na starých pohlednicích. Carpio, Třeboň, 239 s.
- Erhart, J. (1966):** Český Krumlov. Sportovní a turistické nakladatelství, Praha, nestránkováno.
- Erhart, J. (1970):** Jižní Čechy. Olympia, Praha, nestránkováno.
- Flašková, Z. (2002):** Český Krumlov : historická část města, hrad a zámek. UNIOS CB, České Budějovice, 64 s.
- Fröhlich, J. (1990):** Archeologické toulky po jižních Čechách: sto archeologických příběhů. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 163 s.
- Garzina, I. (1998):** Vlastivěda pro 4. ročník: čtení o vlasti. Scientia, Praha, 121 s.
- Garzina, I. (2000):** Metodická příručka k učebnicím vlastivědy pro 4. a 5. ročník ZŠ. Scientia, Praha, 81 s.
- Habadová, I. a kol., 2000:** Vlastivědný atlas pro 4. a 5. ročník základních škol. Geodézie ČS, Praha, 12 mapových listů
- Harna, J. a kol. (1996):** Vlastivěda: obrazy ze starších českých dějin. Alter, Praha, 63 s.
- Herink, J., Kastner, J. (2004):** Školní atlas České republiky. Kartografie, Praha, 32 s.

- Hloušek, P. a kol. (2004):** Českokrumlovsko a Novohradské hory. Kartografie Praha, Praha, 113 s.
- Hnízdilová, E. (2006):** Metodika výuky vlastivědy regionu na příkladu Třebíčska. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 94 s +přílohy.
- Holub, A. (2005):** Český Krumlov - perla staletí. Kopp, České Budějovice, 93 s.
- Homolová, M. (2006):** Příběhy české a moravské krajiny 2. Beta, Praha, 219 s.
- Horák, V. (1996):** Jižní Čechy. Nakladatelství CNC, Praha, 183 s.
- Hronek, M., Konečná, L. (1994):** Vlastivěda pro 4. ročník. Prodos, Olomouc, 70 s.
- Hronek, M. (1996a):** Vlastivěda pro 4. ročník ZŠ. Prodos, Olomouc, 112 s.
- Hronek, M. (1996b):** Vlastivěda 4. Pracovní sešit. Prodos, Olomouc, 40 s.
- Hronek, M. (1997a):** Vlastivěda pro 5. ročník. Prodos, Olomouc, 110 s.
- Hronek, M. (1997b):** Vlastivěda 5. Pracovní sešit. Prodos, Olomouc, 40 s.
- Chalupa, P., Štiková, V. (2004):** Vlastivěda 5: Česká republika jako součást Evropy. Nová škola, Brno, 79 s.
- Chábera, S. (1978):** Přehled geologické stavby a nerostného bohatství jižních Čech. Skripta. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 51 s.
- Chábera, S. (1982):** Geologické zajímavosti jižních Čech. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 152 s.
- Chábera, S. a kol. (1985):** Neživá příroda. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 269 s.
- Chábera, S. (1998):** Fyzický zeměpis jižních Čech: přehled geologie, geomorfologie, horopisu a vodopisu. Skripta. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 139 s.
- Chalupa, P. a kol. (1996a):** Vlastivěda: naše vlast. Alter, Všeň, 38 s.
- Chalupa, P. a kol. (1996b):** Vlastivěda: putování po České republice. Alter, Všeň, 62 s.
- Chromý, P. (2003):** Jihočeský kraj. Kartografie Praha, Praha, 158 s.
- Jáchym, J., Skuhravý, V. a kol. (1982):** Jižní Čechy, životní prostředí a jeho ochrana. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 214 s.
- Jelínek, P. (1980):** Český Krumlov v grafice dvou století. Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově, Český Krumlov, nestránkováno.
- Jelínek, P. (2001):** Český Krumlov a blízké okolí. Okresní úřad Český Krumlov, Český Krumlov, 26 s.

- Kalhous, Z., Obst, O. a kol. (2002):** Školní didaktika. Portál, Praha, 447 str.
- Karpaš, R. (2001):** Album starých pohlednic Českokrumlovsko, Nakladatelství 555, Liberec, 153 s.
- Kočnar, J. (2005):** Magické zrcadlo pětিলisté růže. Onyx, Praha, 208 s.
- Kohoutová, D. (2007):** Metodika výuky vlastivědy místního regionu na příkladu folklórních oblastí České republiky. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 110 s.
- Kolektiv (1968):** Českokrumlovsko 1918-1968. Okresní národní výbor, Český Krumlov, 110 s.
- Kolektiv (1970):** Jižní Čechy 1945-1970. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 299 s.
- Kolektiv (1971):** Český Krumlov 1964-1971. Městský národní výbor v Českém Krumlově, Český Krumlov, 24 s.
- Kolektiv (1972):** Pět století Českého Krumlova ve výtvarném umění. Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově, Český Krumlov, 62 s.
- Kolektiv (1984):** Český Krumlov 1945-1985. Městský národní výbor v Českém Krumlově, Český Krumlov, 22 s.
- Kolektiv (1986a):** Hrady a zámky v Čechách. Olympia, Praha, 454 s.
- Kolektiv (1986b):** Jižní Čechy. Olympia, Praha, 383 s.
- Kolektiv (1986c):** Hrady, zámky a tvrze v Čechách, na Moravě a ve Slezsku. Díl V, Jižní Čechy. Svoboda, Praha, 293 s.
- Kolektiv (1988):** Českokrumlovsko 1918-1988. Ideologické oddělení OV KSČ, Český Krumlov, 104 s.
- Kolektiv (1994):** Kdo je kdo v České republice. Modrý jezdec, Praha, 720 s.
- Kolektiv (1997a):** Národní přírodní rezervace Vyšenské kopce. Sdružení pro duchovní a hmotnou obnovu CHKO, Český Krumlov, 31 s.
- Kolektiv (1997b):** Pohledy do jihočeské minulosti. Informatorium, Praha, 79 s.
- Kolektiv (1998):** Školní atlas světa. Kartografie Praha, Praha, 148 s.
- Kolektiv (1999):** Všeobecná encyklopedie v osmi svazcích, sv. 2 C/F. Diderot, Praha, 534 s.
- Kolektiv (2002):** Podzemí v Čechách, na Moravě, ve Slezsku. Olympia, Praha, 269 s.
- Kolektiv (2004):** Přírodní památky, rezervace a parky. Olympia, Praha, 186 s.
- Kolektiv (2006):** Stanislav Zadražil – Sochy. Agentura eF, České Budějovice, 24 s.

- Kolektiv (2007):** Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (se změnami provedenými k 1. 9. 2007). Výzkumný ústav pedagogický, Praha, 126 s., http://www.vuppraha.cz/soubory/RVPZV_2007-07.pdf [cit. 9. 2. 2008].
- Kotyzová, J. (2006):** Metodika výuky vlastivědy území obce a okolní krajiny na příkladu Českých Budějovic. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 91 s.
- Kovář, D. (2002):** Jižní Čechy. UNIOS CB, České Budějovice, 56 s.
- Kroutvor, J. (1990):** Egon Schiele a Český Krumlov. Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově, Český Krumlov, 32 s.
- Kubíková, A. (1992):** Vilém z Rožmberka. Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově, Český Krumlov, 29 s.
- Kubíková, A. (1997):** Českokrumlovsko 1400-1460. Státní okresní archiv v Českém Krumlově, Český Krumlov, 89 s.
- Kubíková, A. (2000):** Českokrumlovsko 1850-1990. Státní okresní archiv v Českém Krumlově, Český Krumlov, 83 s.
- Kubíková, A. (2003):** Českokrumlovsko 1620-1850. Státní oblastní archiv Třeboň, Třeboň, 136 s.
- Kubíková, A. (2004):** Oldřich II. z Rožmberka. Veduta, Praha, 215 s.
- Kubíková, A. (2005):** Rožmberské kroniky. Veduta, Praha, 294 s.
- Kubíková, A. a kol. (1996):** Českokrumlovsko v době prvních Lucemburků 1310-1380. Státní okresní archiv v Českém Krumlově, Český Krumlov, 77 s.
- Kubíková, A., Zálaha, J. (2002):** Chvalšinský rodák ing. Josef Rosenauer 1735-1804. Obecní úřad Chvalšiny, Chvalšiny, 60 s.
- Kuča, K. (1996):** Města a městečka v Čechách, na Moravě a ve Slezsku, 1. díl. Libri, Praha, 874 s.
- Kučera, S. (1973):** Chráněná území okresu Český Krumlov. Okresní národní výbor Český Krumlov, Český Krumlov, 95 s.
- Kuklík, K. (1992):** Český Krumlov. Pressfoto, Praha, nestránkováno.
- Kuthan, J. (1982):** Jižní Čechy. Panorama, Praha, 331 s.
- Macková, L. (2003):** Návrhy přírodovědných vycházek pro základní školy v Českých Budějovicích. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra biologie, 104 s.
- Matušková, A. (1998):** Cvičení z didaktiky vlastivědy. Západočeská univerzita v Plzni, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 93 str.

- Michel, M. (2001):** Kapličky na Vyšebrodsku. Okresní vlastivědné muzeum v Českém Krumlově, Český Krumlov, 36 s.
- Mičková, K. (2007):** Tvorba didaktických materiálů pro výuku místního regionu v hodinách vlastivědy. In: Editor neuveden: „Svět výchovy a vzdělávání v reflexi současného pedagogického výzkumu“. Sborník příspěvků z XV. konference České asociace pedagogického výzkumu, Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra pedagogiky a psychologie, článek o 10 stranách (sborník nečíslován), elektronická verze na CD.
- Mičková, K., Kotyzová, J., (2006):** Jak na výuku místního regionu v hodinách vlastivědy. Geografické rozhledy, 15 (5): 15-16.
- Müller, J. (1996):** Český Krumlov. Helma, Praha, 118 s.
- Myslivoček, M. (2001):** Místopisný obrázkový atlas aneb Krasohled český 4. Chvojko nakladatelství, Praha, 130 s.
- Navrátil, F. (1973):** Průvodce městskou památkovou rezervací Českého Krumlova. TJ Start, Český Krumlov, 39 s.
- Nováková, M., Nováková, K. (2005):** Hrady a zámky v Čechách, na Moravě, ve Slezsku. Olympia, Praha, 196 s.
- Obůrková, E. (2004):** Výlety s dětmi. Computer Press, Brno, 144 s.
- Padrta, K. a kol. (1989):** Hudba. Jihočeská vlastivěda, řada A. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 167 s.
- Pavelec, P. (1999):** Kostel sv. Víta v Českém Krumlově. Petr Pavelec, České Budějovice, 22 s.
- Pavelec, P. (2001):** Český Krumlov, kouzelné město uprostřed Evropy: průvodce městem a zámkem. Petr Pavelec, České Budějovice, 100 s.
- Pavliš, P. (2000):** Výuka místního regionu v hodinách zeměpisu na základních školách okresu Tábor. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 68 s.
- Pešta, J. (2004):** Encyklopedie českých vesnic: vesnické památkové rezervace, zóny a ostatní památkově hodnotná vesnická sídla v Čechách. Díl II. Libri, Praha, 591 s.
- Peterková, J. (1997):** Český Krumlov – město výtvarného umění. Městský úřad v Českém Krumlově, Český Krumlov, 20 s.

- Podhola, R. (2003):** Výlety za zajímavostmi Českokrumlovska. Roman Podhola, Český Krumlov, 203 s.
- Podhorský, M. (1999):** Jižní Čechy. Freytag & Berndt, Praha, 160 s.
- Pohorecký V. (2000):** Po rozhlednách a starých hradech. Radioservis, Praha, 157 s.
- Prudil, M. (1974):** Českokrumlovsko a Kaplicko. ČSPB, Kaplice, 62 s.
- Quitt, E. (1971):** Klimatické oblasti Československa. Geografický ústav ČSAV, Brno, 82 s.
- Reuysová, E., Viehoffová, H. (1996):** Jak s dětmi trávit volný čas. Portál, Praha, 180 s.
- Robek, A., Vařeka, J. a kol. (1987):** Národopis. Jihočeská vlastivěda, řada A. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 257 s.
- Sedláček, A. (1995):** Hrady, zámky a tvrze království českého, díl třetí – Budějovsko. Argo, Praha, 308 s.
- Schusser, F. (2002):** Vyšší Brod a okolí. Město Vyšší Brod, 20 s.
- Siegelbauer, J. (2005):** Jižní Čechy. Veduta, Praha, 131 s.
- Skalková J. (2007):** Obecná didaktika. Grada, Praha, 322 s.
- Slavko, P. (1999):** Zámecké divadlo v Českém Krumlově. Nadace barokního divadla zámku Český Krumlov, Český Krumlov, 15 s.
- Soukup, V., David, P. (2002):** Jižní Čechy. Soukup & David, Praha, 193 s.
- Spilková, V. a kol. (2005):** Proměny primárního vzdělávání v ČR. Portál, Praha, 312 s.
- Štříbrná, I. (2004):** Vlastivěda 4: hlavní události nejstarších českých dějin – Pracovní sešit. Nová škola, Brno, 22 s.
- Štříbrná a kol. (2004):** Vlastivěda 4: hlavní události nejstarších českých dějin. Nová škola, Brno, 50 s.
- Sučková, K. (2000):** Kamenný klíč k 340 hradům, zámkům a ostatním zpřístupněným památkám v České republice. Sučková, Příbram, 340 s.
- Sváček, L. (2005):** Český Krumlov. UNIOS CB, České Budějovice, 179 s.
- Šamánková, E. (1961):** Český Krumlov. Státní nakladatelství, Praha, 53 s.
- Štiková, V., Tabarková, J. (2003a):** Vlastivěda 4: poznáváme naši vlast. Učebnice pro 4. ročník. Nová škola, Brno, 50 s.
- Štiková, V., Tabarková, J. (2003b):** Vlastivěda 4: poznáváme naši vlast. Pracovní sešit pro 4.ročník. Nová škola, Brno, 35 s.
- Štiková, V., Tabarková, J. (2004):** Vlastivěda 5: Česká republika jako součást Evropy – Pracovní sešit pro 5. ročník . Nová škola, Brno, 64 s.

- Štraub, M., Lenková, J. (2005):** Tajemné podzemí. IV. díl, Jižní Čechy. Regia, Praha, 189 s.
- Tkáč, V. (1995):** Země Koruny české – regionální řada Český Krumlov – Duše a staletí. ORBIS, Praha, 47 s.
- Tkáč, V. (2006):** Průvodce poklady UNESCO. Fontána, Olomouc, 336 s.
- Tomek, K. (1997):** Vlastivěda 4, 5 - Příručka pro učitele. Prodos, Olomouc, 79 s.
- Turková, G. (2005):** Metodika výuky vlastivědy místního regionu na příkladu Netolicka. Diplomová práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, Katedra geografie, 81 s.
- Tůma, M. (2000):** Český Krumlov. FOTO MIDA, České Budějovice, 200 s.
- Vlček, V. (ed.) a kol. (1984):** Vodní toky a nádrže. Zeměpisný lexikon ČSR. Academia, Praha, 316 s.
- Vyskočilová E., Matušková A. (1993):** Vlastivěda pro 4. ročník obecné školy – Poznáváme svět kolem nás. Portál, Praha, 79 s.
- Vurm, B. (2005):** Jihočeský kraj. Praga mystica, Praha, 127 s.
- Zahajský, P. (2004):** Vlastivědné mapy pro 1. stupeň základních škol, Kartografie Praha, Praha, 6 mapových listů.
- Záloha, J. (1965):** Českokrumlovsko a Kaplicko v letech 1938-1941, OV KSČ, Český Krumlov, 41 s.
- Záloha, J. (1972a):** Českokrumlovsko. Okresní kulturní středisko v Českém Krumlově, Český Krumlov, 38 s.
- Záloha, J. (1972b):** Český Krumlov. Městský národní výbor v Českém Krumlově, Český Krumlov, nestránkováno.
- Záloha, J. (1972c):** Šumava od A do Z. Růže, České Budějovice, 214 s.
- Záloha, J. (1978):** Český Krumlov. Městský národní výbor v Českém Krumlově, Český Krumlov, 50 s.
- Záloha, J. (1980):** Krajem Lipna. Jihočeské nakladatelství, České Budějovice, 71 s.
- Záloha, J. (1982):** Státní zámek Český Krumlov. Tisková, ediční a propagační služba místního hospodářství, Praha, nestránkováno.
- Záloha, J. (1983):** Stručné dějiny Českokrumlovska. Okresní komise regionálních dějin při OV KSČ, Český Krumlov, 150 s.
- Záloha, J. (1998):** Chvalšiny. Obecní úřad ve Chvalšínách, Chvalšiny, 57 s.
- Záloha, J. (2000):** Český Krumlov. UNIOS CB, České Budějovice, 64 s.

Zwiefelhofer, A. (1969): Český Krumlov 1309-1969. Městský národní výbor v Českém Krumlově, Český Krumlov, 15 s.

Internetové odkazy:

<http://www.blanskyles.ochranaprirody.cz>

<http://www.ckrumlov.cz>

<http://www.czso.cz>

<http://www.vuppraha.cz>

Mapy:

Českobudějovicko, turistická mapa 1 : 50 000, Klub českých turistů, 2007.

Českobudějovicko, Českokrumlovsko, cykloturistická mapa, Kartografie Praha, 2005.

Český Krumlov, plán města 1 : 7 500, Kompakt, Poděbrady, 1998.

Český Krumlov, plán města 1 : 10 000, Paret 2, Karlovy Vary, 1996.

Prachaticko – Lipno, turistická mapa 1 : 100 000, Kartografie Praha, 2003

Region Český Krumlov, panoramatická mapa, Okresní úřad v Českém Krumlově, Český Krumlov, 1997.

Vltava pod Vyšším Brodem a Blanský les, turistická mapa 1 : 50 000, Klub českých turistů, 2004.

Vltava, vodácká mapa 1 : 50 000, Kartografie Praha, 2007.

Vodohospodářská mapa České republiky 1: 50 000, mapové listy 32-23, 32-24, Český úřad zeměměřický a katastrální a Výzkumný ústav vodohospodářský, Praha, 1995.

Základní mapa ČR 1 : 50 000, mapové listy č. 32-23, 32-24, Český úřad zeměměřický a katastrální, Praha, 2007.